

**Blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 40 år:
Forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse**

Finn Amby

Centre for Comparative Welfare Studies
Working Paper
Editor: Per H. Jensen
E-mail: perh@dps.aau.dk

www.ccws.dk

Working papers may be ordered from:
Inge Merete Ejsing-Duun
Fibigerstræde 1
9220 Aalborg Ø

E-mail: ime@dps.aau.dk

Tlf: (+45) 99 40 82 18
Fax: (+45) 98 15 53 46

Layout: Inge Merete Ejsing-Duun

Print: Uni-Print, AAU
Aalborg 2015

ISBN: 978-87-92174-71-0

ISSN: 1398-3024-2015-88

**Blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 40 år:
Forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse**

Finn Amby

2015

Indhold

FORORD	4
DEL 1. BAGGRUND OG METODE	5
1. BAGGRUND OG FORMÅL	5
1.1. LIDT OM BESKÆFTIGELSE OG HANDICAP	5
1.2. TIDLIGERE UNDERSØGELSER OM BESKÆFTIGELSESSITUATIONEN FOR BLINDE OG SVAGSYNEDE	6
1.3. FORMÅL	6
2. METODE OG DATAGRUNDLAG	7
2.1. AFGRÆNSNING AF POPULATIONEN	7
2.2. METODE	7
2.3. DATAGRUNDLAGET I SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN	8
DEL 2. PORTRÆT AF DE 18-40-ÅRIGE	9
3. BAGGRUND, SYNSSTATUS OG AKTUELT FORSØRGELSESGRUNDLAG	9
3.1. KØN OG ALDER	9
3.2. SYNSSTATUS	9
3.3. UDDANNELSESBAGGRUND	11
3.4. AKTUEL STATUS	12
4. UNDER UDDANNELSE	13
4.1. UDDANNELSESTYPE	13
4.2. VALG AF UDDANNELSE	14
4.3. FORSØRGELSE, SPECIALPÆDAGOGISK STØTTE OG RÅDGIVNING UNDER UDDANNELSEN	15
4.4. STUDIEJOB	16
4.5. SYNET PÅ FREMTIDEN	16
5. ORDINÆR BESKÆFTIGELSE	17
5.1. JOBTYPE OG ARBEJDSSTID	17
5.2. INDGANGEN TIL NUVÆRENDE JOB	18
5.3. DAGLIG TRANSPORT TIL OG FRA ARBEJDE	19
5.4. KOMPENSERENDE ORDNINGER	20
5.5. JOBTILFREDSHED OG FREMTIDSUDSIGTER	20
6. FLEKSJOB	22
6.1. JOBTYPE OG ARBEJDSSTID	22

6.2. INDGANGEN TIL NUVÆRENDE JOB	24
6.3. DAGLIG TRANSPORT TIL AT FRA ARBEJDE	24
6.4. KOMPENSERENDE ORDNINGER	24
6.5. JOBTILFREDSHED OG FREMTIDSUDSIGTER	25
<u>7. MIDLERTIDIG FORSØRGELSE</u>	<u>26</u>
7.1. YDELSESTYPE OG VARIGHED	26
7.2. SITUATIONEN FORUD FOR DEN MIDLERTIDIGE YDELSE	27
7.3. JOBSØGNING OG RÅDIGHED	27
7.4. RÅDGIVNING OG FREMTIDSUDSIGTER	30
<u>8. FØRTIDSPENSION</u>	<u>32</u>
8.1. PENSIONSORDNING OG VARIGHED	32
8.2. SITUATIONEN FORUD FOR FØRTIDSPENSIONEN	32
8.3. SUPPLERENDE BESKÆFTIGELSE	33
8.4. FREMTIDSØNSKER OG TILFREDSHED	34
<u>9. FRITID, HANDICAP OG HOLDNINGER</u>	<u>35</u>
9.1. STUDIE- OG FRITIDSJOB	35
9.2. FRITIDSAKTIVITETER	35
9.3. SYNSHANDICAP OG SUPPLERENDE HANDICAP	37
9.4. HOLDNINGER TIL ARBEJDE OG BARRIERER	39
<u>10. SÆRLIGT OM DE 18-29-ÅRIGE</u>	<u>41</u>
10.1. UDDANNELSESBAGGRUND	41
10.2. AKTUEL STATUS I 2014	41
10.3. FRITID, HANDICAP OG HOLDNINGER	42
<u>DEL 3: UDVIKLINGSTENDENSER OG MULIGE FORKLARINGER</u>	<u>44</u>
<u>11. DEN AKTUELLE STATUS</u>	<u>44</u>
11.1. LIDT OM DATAGRUNDLAGET	44
11.2. AKTUEL STATUS FOR FORSKELLIGE ALDERSGRUPPER	46
11.3. KONTANTHJÆLP OG FØRTIDSPENSION	46
11.4. GENNEMSNITSINDKOMST	48
<u>12. UDVIKLINGEN FRA 2009 TIL 2014</u>	<u>48</u>
12.1. 18-40-ÅRIGE I 2009 OG 2014	48
12.2. UDVIKLINGEN FOR DE 18-40-ÅRIGE FRA 2009	49
UNDER UDDANNELSE:	49
I BESKÆFTIGELSE:	49
MIDLERTIDIG OFFENTLIG FORSØRGELSE:	50
FØRTIDSPENSION:	50

13. FORKLARINGER PÅ FORSKELLE I ARBEJDSMARKEDSTILKNYTNING	50
13.1. BETYDNINGEN AF UDDANNELSE	52
13.2. BETYDNINGEN AF SYNSSTATUS	52
13.3. BETYDNINGEN AF SUPPLERENDE HANDICAP	53
13.4. BETYDNINGEN AF FRITIDS- OG STUDIEJOB	54
13.5. SAMMENHÆNGEN MELLEM DE ENKELTE FAKTORER	55
DEL 4: PERSPEKTIVER OG KONKLUSIONER	56
14. PERSPEKTIVERING I DANMARK	56
14.1. ARBEJDSMARKEDSTILKNYTNING	56
14.2. UDDANNELSE	57
15. INTERNATIONAL PERSPEKTIVERING	58
15.1. SITUATIONEN I NORGE	58
15.2. ANDRE INTERNATIONALE BIDRAG	59
16. KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	60
16.1. OPSUMMERING AF DELRESULTATER	60
UDDANNELSE	60
BESKÆFTIGELSE	61
MIDLERTIDIG FORSØRGELSE	61
FØRTIDSPENSION	62
HANDICAP OG HOLDNINGER TIL ARBEJDE	62
SÆRLIGT OM DE UNGE UNDER 30 ÅR	63
UDVIKLINGSTENDENSER	63
ÅRSAGER TIL FORSKELLE I ARBEJDSMARKEDSTILKNYTNINGEN	64
16.2. TVÆRGÅENDE KONKLUSIONER	64
LITTERATUR LISTE:	66
BILAG 1. SPØRGESKEMA	68

Forord

Denne rapport beskriver resultaterne af et forskningsprojekt om forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse for blinde og stærkt svagsynede. Det er velkendt fra andre undersøgelser, at denne handicapgruppe har en marginaliseret position i forhold til arbejdsmarkedet. Den generelle samfundsudvikling og de seneste politiske reformer af førtidspension, fleksjob og kontanthjælp bevirker imidlertid, at positionen bliver yderligere udfordret, især for de yngre aldersgrupper. Fokus for denne rapport er derfor netop aldersgruppen mellem 18 og 40 år.

Gennem projektet belyses problemstillingen på nye måder ved at anvende en kombination af spørgeskema- og registerdata. Spørgeskemaundersøgelsen giver ny viden om gruppen under 40 år, om forholdene i de enkelte grupper under uddannelse, i beskæftigelse eller længere væk fra arbejdsmarkedet og om overgangene mellem de forskellige livssituationer, som disse grupperinger er udtryk for.

Desuden giver undersøgelsen nogle solide fingerpeg om, hvilke faktorer der især har betydning for, at det lykkes for nogen at finde vejen til arbejde og selvforsørgelse men ikke for andre. Registerundersøgelsen bidrager specielt med ny viden om udviklingen over tid, og den giver mulighed for at se den yngre gruppe i sammenhæng med situationen for hele den erhvervsaktive aldersgruppe.

Undersøgelserne er gennemført i regi af Centre for Comparative Welfare Studies ved Institut for Statskundskab på Aalborg universitet med cand.scient.pol. Ph.D. Finn Amby som projektleder. Projektet er finansieret af Dansk Blindesamfund.

Dansk Blindesamfunds uddannelses- og beskæftigelsespolitiske udvalg har fungeret som referencegruppe og har bidraget med værdifulde forslag og kommentarer i forbindelse med undersøgelsesdesign og fortolkning af resultaterne. Jeg vil gerne takke udvalget for et godt samarbejde gennem hele forløbet.

Aarhus, marts 2015

Finn Amby

Del 1. Baggrund og metode

1. Baggrund og formål

1.1. Lidt om beskæftigelse og handicap

I disse år er der i den politiske retorik stort fokus på selvforsørgelse. Tilknytning til arbejdsmarkedet ses som et dominerende middel til løsning af sociale problemer, og balancen mellem rettigheder og pligter i velfærdsstaten er konstant til debat. Der er et politisk ønske om, at så mange som overhovedet muligt skal i beskæftigelse, hvilket også har været det overordnede formål med flere af de store politiske reformer bl.a. om tilbagetrækning, førtidspension, fleksjob og kontanthjælp.

Det voksende fokus på beskæftigelse har også gjort sig gældende i forhold til mennesker med handicap. Det kom bl.a. til udtryk i formulering af to regeringsstrategier om handicap og beskæftigelse i 00'erne (Regeringen 2004; 2009), og i tilknytning hertil har SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, gennemført flere undersøgelser om emnet (bl.a. Kjeldsen m.fl. 2013; Larsen & Høgelund 2014). Ønsket om, at flere mennesker med handicap skal have tilknytning til arbejdsmarkedet, kan både ses som en del af den generelle tendens til at lægge vægt på selvforsørgelse for alle befolkningsgrupper og som en konsekvens af de handicappolitiske målsætninger om ligestilling og ligebehandling. Hvis mennesker med handicap skal have de samme muligheder i tilværelsen som andre, må det som en naturlig konsekvens også gælde i forhold til arbejdsmarkedet. På trods af de politiske intentioner er der dog indtil videre ikke meget, der tyder på, at beskæftigelsessituationen på handicapområdet er blevet forbedret (Amby, 2014). Forskellen i beskæftigelsesgraden for personer med og uden handicap har i hvert fald ligget på samme niveau i hele perioden fra 2002-2012. Jobcentrene har tilsyneladende kun lidt opmærksomhed om handicap i beskæftigelsesindsatsen, hvilket formodentlig hænger sammen med, at handicap næsten er en usynlig målgruppe i den generelle beskæftigelsespolitik (Ibid.).

En af årsagerne til, at handicapgruppen ikke er mere synlig i lovgivningen og implementeringen af beskæftigelsespolitikken kan være, at der ofte anvendes et bredt og temmelig abstrakt handicapbegreb. Dansk handicappolitik tager afsæt i en relationel forståelse af handicap (Det Centrale Handicapråd 2005), hvorefter der først er tale om et handicap, når en person med funktionsnedsættelser oplever barrierer i omgivelserne. På individniveau er det altså begrebet funktionsnedsættelse, der er det centrale, hvorimod ordet handicap systematisk er blevet fjernet fra dansk lovgivning. Begrebet funktionsnedsættelse er samtidig blevet tillagt en stadigt bredere betydning, og man har bevidst bevæget sig væk fra at forbinde dette begreb med bestemte diagnoser.

Udgangspunktet for denne undersøgelse er, at forskellige typer af funktionsnedsættelser kan have meget forskellige former for konsekvenser for det enkelte individ, for karakteren af barrierer i omgivelserne og for, hvilke kompenserende foranstaltninger der er behov for at skabe lige muligheder. Der er naturligvis brug for, at der arbejdes bredt for at gøre samfundet og arbejdsmarkedet mere tilgængeligt for alle mennesker med funktionsnedsættelse. Men der savnes også større viden om forholdene for afgrænsede grupper, og måske er det netop den form for viden, der er brug for, hvis der for alvor skal findes konkrete løsninger, der kan forbedre beskæftigelsessituationen på handicapområdet. Denne rapport handler om blinde og stærkt svagsynede. Men det er håbet, at resultaterne også kan være udgangspunkt for en forstærket diskussion om handicap og arbejdsmarked i bredere forstand og måske inspirere til, at der tages lignende initiativer i forhold til grupper med andre former for funktionsnedsættelser.

1.2. Tidligere undersøgelser om beskæftigelsessituationen for blinde og svagsynede

De fleste undersøgelser, der tidligere har belyst beskæftigelsessituationen for blinde og svagsynede, er blevet gennemført af eller på initiativ af Dansk Blindesamfund. Det skete senest i 2012, hvor Dansk Blindesamfund fik foretaget et udtræk fra Danmarks Statistik om gruppen mellem 18 og 40 år. Heraf fremgår det bl.a., at 46 % af de 18-40-årige medlemmer af Dansk Blindesamfund modtog førtidspension i starten af 2012, og at det gjaldt for 30 % i gruppen under 30 år. De tilsvarende tal for hele befolkningen i de samme aldersgrupper var hhv. 1,4 og 3,5 %. Tallene viser også, at 21 % af medlemmerne af Dansk Blindesamfund, der var mellem 18 og 40 år i 2012, var berørt af kontanthjælp i løbet af 2010. Det gjaldt for 35 % af gruppen under 30 år. For befolkningen som helhed var 12 % af de 18-40-årige i 2012 berørt af kontanthjælp i 2010, mens det gjaldt for 14,5 % i den unge gruppe under 30 år. Disse resultater viser altså, at der i de yngre grupper under 40 år er langt flere blandt blinde og stærkt svagsynede, der enten er på pension eller berørt af kontanthjælp, end det er tilfældet i befolkningen som helhed.

Men nærværende undersøgelse skal også ses i lyset af undersøgelser, der har søgt at belyse forholdene for hele den erhvervsaktive gruppe af blinde og stærkt svagsynede. Den første af disse undersøgelser blev gennemført i 1975 (Dansk Blindesamfund og Statens institut for Blinde og Svagsynede, 1978). Der var tale om en omfattende interviewundersøgelse, og erhvervsfrekvensen blandt blinde og svagsynede blev dengang beregnet til 9 for kvinder og 29 for mænd. Dansk Blindesamfund tog igen i 1983 initiativ til at gennemføre en undersøgelse om emnet, og her var en af de vigtigste konklusioner, at der er behov for en tidlig indsats fra de offentlige systemer, hvis det skal lykkes at fastholde blinde og svagsynede i erhverv. Op gennem 1990'erne blev der i regi af Dansk Blindesamfund gennemført et sammenhængende forløb om blinde og svagsynedes uddannelses- og erhvervssituation, og to af rapporterne derfra har særlig interesse i denne sammenhæng (Dansk Blindesamfund, 1995; 2000). Dansk Blindesamfund gennemførte også en undersøgelse blandt sine medlemmer i den erhvervsaktive alder i 2008 (Dansk Blindesamfund, 2009). Endelig har SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, bidraget med nuanceret viden om blinde og svagsynedes samfundsdeltagelse, herunder om beskæftigelsessituationen og udviklingen i uddannelsesniveaue (Bengtsson m.fl., 2010).

Der er således solid dokumentation for, at blinde og stærkt svagsynede har problemer med tilknytningen til arbejdsmarkedet. Det må i den sammenhæng siges at være bemærkelsesværdigt, at det tilsyneladende ikke siden starten af 1970'erne er lykkedes at forbedre erhvervsfrekvensen for denne gruppe på trods af den teknologiske udvikling og indførelse af sektoransvar i uddannelsessystemet.

Man kunne godt stille spørgsmålet, om der overhovedet er behov for flere undersøgelser om problemstillingen når vi nu godt ved, at det står så slemt til. Men for det første vil det altid være værdifuldt at bygge en debat om blindes og svagsynedes situation på opdaterede data. For det andet er der i de seneste år taget en række politiske initiativer, som har stor betydning især for den yngre gruppe. Førtidspension betragtes nu som den absolut sidste udvej, og for blinde og stærkt svagsynede under 40 år må det forventes, at mulighederne for at få tilkendt førtidspension reelt vil være meget små. Derfor er der et stort behov for større viden om, hvordan forholdene ser ud for netop denne gruppe. Endelig må det erkendes, at vi på trods af de tidligere undersøgelser fortsat ved alt for lidt om, hvilke faktorer der især har betydning for, om det lykkes for en person med en alvorlig synsnedsættelse at få fodfæste på arbejdsmarkedet og blive selvforsørgende.

1.3. Formål

På denne baggrund er der tre formål med denne undersøgelse: For det første skal undersøgelsen tegne et portræt af de 18-40-årige blinde og stærkt svagsynede i relation til forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse for at skabe et overblik over, hvordan deres situation ser ud i 2014. For det andet skal undersøgelsen forsøge at afdække nogle af de faktorer, som har afgørende betydning for blinde og stærkt svagsynedes tilknytning til

arbejdsmarkedet. Og endelig skal undersøgelsen sætte de 18-40-åriges aktuelle situation i perspektiv, dels i forhold til hele den erhvervsaktive aldersgruppe og dels ved at betragte udviklingen gennem de senere år.

2. Metode og datagrundlag

2.1. Afgrænsning af populationen

Undersøgelsens population er blinde og stærkt svagsynede i Danmark. Der findes ikke præcise oplysninger om, hvor mange mennesker der er omfattet af denne definition. Dels eksisterer der ikke et register over mennesker med synshandicap, og dels kan der anlægges forskellige synsvinkler på, hvordan betegnelserne blind, stærkt svagsynet og svagsynet skal fortolkes.

I rapporten om blinde og svagsynedes samfundsdeltagelse har SFI en grundig gennemgang af diskussionen om de forskellige kriterier, der kan lægges til grund (Bengtsson m.fl., 2010). I denne undersøgelse er det valgt at tage udgangspunkt i en medicinsk definition af synshandicap og at afgrænse populationen til den del af befolkningen, som har en så alvorlig synsnedsættelse, at de må betragtes som totalt blinde, praktisk blinde eller socialt blinde i overensstemmelse med WHO's definition heraf (ibid.). Det betyder også, at den gruppe, som almindeligvis betegnes svagsynede, og som i medicinske termer har en synsbrøk på mellem 6/60 og 6/18 eller tilsvarende, ikke er omfattet af denne undersøgelse.

Selvom vi ikke har en præcis viden om populationens størrelse, er der ingen tvivl om, at den kun udgør en meget lille del af den danske befolkning. Det er derfor en stor metodisk udfordring at finde frem til en stikprøve, der er stor nok til, at den kan give viden om blinde og stærkt svagsynede i forskellige livssituationer. Dansk Blindesamfunds medlemmer opfylder alle kriterierne for at være en del af populationen, og repræsenterer reelt den eneste mulighed for at få oplysninger om en større gruppe blinde og stærkt svagsynede i forskellige aldersgrupper. Derfor er undersøgelsen da også gennemført blandt Dansk Blindesamfunds medlemmer. Der er altså ikke tale om en tilfældigt udvalgt stikprøve. Det kan naturligvis diskuteres, om dette har konsekvenser for resultaternes rækkevidde. Sagen er nok, at der i den forbindelse kan anføres argumenter, som går i forskellige retninger. På den ene side kan der være en tendens til, at medlemmer af Dansk Blindesamfund er mere opmærksomme om deres synshandicap og måske "overdriver" konsekvenserne heraf, sammenlignet med blinde og stærkt svagsynede, der ikke er medlemmer. Dermed kan der være en fare for, at synsnedsættelsens betydning overvurderes i resultaterne. Omvendt vil der nok også være en tendens til, at medlemmerne af Dansk Blindesamfund har flere ressourcer end gennemsnittet blandt blinde og stærkt svagsynede. Fordi det trods alt forudsætter et vist mål af initiativ og overskud overhovedet at melde sig ind i en sådan organisation. Måske opvejer de to tendenser hinanden, men vi kan ikke vide det. Under alle omstændigheder er medlemmer af Dansk Blindesamfund det bedste grundlag vi kan få.

2.2. Metode

Der er tale om en kombination af to forskellige undersøgelsesmetoder: For det første er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse i gruppen fra 18 til 40 år, og for det andet er der indhentet informationer på baggrund af udvalgte registerdata for hele den potentielt erhvervsaktive aldersgruppe fra 18 til 64 år. Det er valgt at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse, fordi det giver mulighed for at få information om personens helt aktuelle situation, samtidig med at det giver mulighed for at stille spørgsmål om erfaringer og holdninger. Registerdata giver mulighed for at trække på en mængde informationer om hele gruppen over en længere tidsperiode, men til gengæld er der ofte tale om en vis produktionstid på data. Kombinationen af spørgeskema- og registerdata giver til sammen en unik mulighed for at belyse undersøgelsens problemstilling på en ny måde.

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført som telefoninterviews af medarbejdere ved Aalborg Universitet i oktober-november 2014 på grundlag af kontaktoplysninger på medlemmerne fra 18 til 40 år, som blev udleveret af Dansk Blindesamfund. Spørgeskemaet består af en indledende del (blok 0) og en afsluttende del (blok 6) med spørgsmål til alle respondenter. Blok 1-5 indeholder derimod spørgsmål, som er målrettet til de forskellige forsørgelses-, uddannelses- og beskæftigelsessituationer. Der henvises i øvrigt til spørgeskemaet i bilag 1.

Registeroplysningerne er indsamlet med forskeradgang til Danmarks Statistik blandt alle Dansk Blindesamfunds medlemmer fra 18 til 64 år. Datasættet er dannet i Danmarks Statistik på baggrund af informationer fra Dansk Blindesamfund, og medlemmerne optræder her i anonymiseret form. Der er konstrueret variable til formålet gennem kombination af data fra flere registre.

2.3. Datagrundlaget i spørgeskemaundersøgelsen

I starten af oktober 2014 var der 673 medlemmer af Dansk Blindesamfund mellem 18 og 40 år. Heraf har 366 eller 54 % deltaget i undersøgelsen. Ud over de 366 personer, som endte med at deltage, var der kontakt med yderligere 71 personer. Af dem havde 33 ikke mulighed for at deltage på grund af alvorlige supplerende handicap eller sprogvanskeligheder, og 38 oplyste, at de ikke ønskede at medvirke. Det største problem i relation til svarprocenten er således, at der er 239 personer, som der slet ikke har været kontakt med. For en del af dem skyldes det, at kontaktoplysningerne har været forældet, og at det ikke er lykkedes at finde de korrekte informationer. Men derudover er der også en stor gruppe, som det ikke har været muligt at træffe, selv om det er forsøgt op til 10 gange på forskellige dage og tidspunkter.

En svarprocent på 54 må almindeligvis betragtes som rimeligt tilfredsstillende i denne type undersøgelser. Når det alligevel kan give problemer, at den ikke er højere, skyldes det, at det totale antal i aldersgruppen er så lille, og at undersøgelsen skal afdække situationen i mange forskellige undergrupper. Derfor skal resultaterne en del steder fortolkes med forsigtighed, fordi der er tale om meget små absolutte tal. I nogle tilfælde ville det dog også have været gældende med en svarprocent på 100.

Sammenkoblingen med registerdata gør det muligt at vurdere, om spørgeskemaundersøgelsens datagrundlag på 366 personer adskiller sig markant fra de 307 personer, som ikke deltager. En sammenligning viser, at der ikke er tale om alarmerende forskelle i kønsfordelingen mellem de to grupper (47,5 % kvinder blandt deltagerne i undersøgelsen og 48,8 % blandt dem, der ikke har deltaget). Aldersmæssigt er der en lidt større gruppe under 30 år i datagrundlaget (44 %) end i gruppen der ikke har deltaget (37 %). Heller ikke denne forskel er alarmerende, og det kan endda siges at være en fordel, at repræsentationen er lidt stærkere i den yngste gruppe, hvor det absolutte antal er mindst.

Når det gælder forsørgelsesgrundlag, er der til gengæld tale om en væsentlig forskel, som skal inddrages i fortolkningen af undersøgelsesresultaterne. Registeroplysningerne viser nemlig, at 44 % af hele gruppen mellem 18 og 40 år modtog førtidspension ved udgangen af 2013. Det gjaldt derimod kun for 34 % af deltagerne i undersøgelsen og til gengæld for 56 % af dem, som ikke har deltaget. Førtidspensionisterne er altså klart underrepræsenteret i materialet. Det samme ser ud til at være tilfældet for personer med folkeskole som højeste fuldførte uddannelse. Halvdelen af hele gruppen er i den situation, mens det kun gælder for 41 % blandt deltagerne i undersøgelsen og til gengæld for 61 % i gruppen, der ikke deltager. Samlet er der altså noget der tyder på, at de allersvageste grupper er underrepræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen. Man kunne forestille sig, at der ville være større tilbøjelighed til at sige nej til deltagelse blandt personer uden uddannelse og med få ressourcer, men det er jo kun en meget lille gruppe, som ikke har ønsket at deltage. Derfor er det svært at finde en plausibel forklaring på de beskrevne forskelle.

Del 2. Portræt af de 18-40-årige

Formålet med denne del af rapporten er at tegne et billede af de 18-40-årige blinde og stærkt svagsynedes aktuelle situation. Den primære kilde er data fra spørgeskemaundersøgelsen, som blev gennemført i efteråret 2014. Portrættet bygger altså på de deltagendes egne udsagn.

Kapitel 3 giver et overblik over gruppens sammensætning, hvad angår baggrundsfaktorer, synsstatus, uddannelse og aktuel forsørgelsesstatus. De efterfølgende kapitler 4-8 belyser de enkelte undergrupper hver for sig: Under uddannelse, i ordinær beskæftigelse, i fleksjob, på midlertidige ydelser og på førtidspension. Kapitel 9 handler om fritidsinteresser, supplerende handicap og holdninger i hele gruppen, og endelig sætter kapitel 10 særligt fokus på den yngste gruppe under 30 år.

3. Baggrund, synsstatus og aktuelt forsørgelsesgrundlag

3.1. Køn og alder

366 personer har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Der er dog kun oplysning om alder for de 363 og om køn for de 360 af dem. Som det fremgår af tabel 3.1, fordeler svarpersonerne sig med 44 % i den yngste gruppe under 30 år og 56 % i gruppen fra 30 til 40 år. Samlet er der 53 % mænd og 47 % kvinder.

Tabel 3.1. Kønsfordeling for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for aldersgrupperne under og over 30 år.

Køn, pct.	18-29 år	30-40 år	I alt
Mænd	53,8	51,5	52,5
Kvinder	46,2	48,5	47,5
I alt	100,0	100,0	100,0
N	158	202	360

3.2. Synsstatus

Alle deltagere i spørgeskemaundersøgelsen er pr. definition enten helt blinde eller stærkt svagsynede, fordi det jo er kriteriet for at blive medlem af Dansk Blindesamfund. Det vil være nærliggende at forestille sig, at graden af synsnedsettelse har betydning for en persons muligheder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. I forbindelse med denne undersøgelse er der altså en formodning om, at det kan have betydning for arbejdsmarkedstilknøytning og forsørgelse, om en person er helt blind, har en meget lille synsrest eller har en større synsrest, som dog fortsat ligger under 10 %. Deltagerne i undersøgelsen er derfor blevet spurgt, om de opfatter sig selv som helt blinde, stærkt svagsynede eller svagsynede.

Sprogbrugen adskiller sig således her fra den, der normalt anvendes i forbindelse med offentlige tilbud om synsrehabilitering m.v. I det offentlige system vil alle, der opfylder betingelserne for medlemskab af Dansk Blindesamfund, men som har en synsrest, normalt blive benævnt stærkt svagsynede. Betegnelsen svagsynede anvendes så for gruppen, der ser mere end 6/60 (10 %) men mindre end 6/18 (33 %).

Tabel 3.2. Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, fordelt på synsstatus.

	Pct.	Antal
Helt blind	27,3	100
Stærkt svagsynet	51,1	187
Svagsynet	21,6	79
Total	100,0	366

Som det fremgår af tabel 3.2 benævner godt halvdelen af svarpersonerne sig selv som stærkt svagsynede, mens 27 % er helt blinde og 22 % er svagsynede. Tabel 3.3 og 3.4 viser, at der er lidt flere helt blinde mænd end kvinder, og at der er en lidt større andel helt blinde i den unge gruppe under 30 år end i gruppen over 30.

Tabel 3.3. Fordeling på synsstatus i pct., særskilt for mænd og kvinder.

Køn	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	I alt
Mænd	29,6	49,2	21,2	100,0
Kvinder	24,0	53,8	22,2	100,0
I alt	26,9	51,4	21,7	100,0

Tabel 3.4. Fordeling på synsstatus i pct., særskilt for personer under og over 30 år.

Alder	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	I alt
18-29 år	31,1	45,3	23,6	100,0
30-40 år	24,3	55,9	19,8	100,0
I alt	27,3	51,2	21,5	100,0

Med henblik på at få lidt større viden om, hvad der adskiller grupperne af svagsynede og stærkt svagsynede har vi stillet spørgsmål om to typer af konsekvenser af synsnedsættelsen. For det første har vi spurgt de to grupper, om det nedsatte syn betyder, at de ikke kan læse helt almindelig tekst som f.eks. i en bog eller en avis. Det svarer 2/3 af dem ja til. Det gælder for 74 % af de stærkt svagsynede, men kun for 53 % af de svagsynede. For det andet har vi spurgt, om det nedsatte syn giver problemer med at færdes i trafikken på egen hånd. Det svarer halvdelen ja til, men det gælder for 55 % af de stærkt svagsynede og kun for 40 % af de svagsynede. 1/3 af de svagsynede svarer, at deres synsnedsættelse ikke giver problemer på nogen af de to områder, mens det kun gælder for 13 % af de stærkt svagsynede.

Selv om billedet ikke er entydigt, tyder disse resultater altså på, at svarpersonernes egen vurdering af, om de er svagsynede eller stærkt svagsynede også dækker over reelle forskelle i konsekvenserne af synsnedsættelsen.

41 % af svarpersonerne oplyser, at deres synsnedsættelse skyldes en fremadskridende (progredierende) øjenlidelse. Endelig har vi spurgt, på hvilket tidspunkt i tilværelsen synsnedsættelsen begyndte at få betydning for hverdagen. Resultaterne fremgår af tabel 3.5 nedenfor. Godt 40 % har haft synsnedsættelsen fra fødslen, og for knap 3/4 har synsnedsættelsen fået betydning inden afslutning af grundskoleforløbet.

Tabel 3.5. Tidspunkt for synsnedsettelsens indtræden.

	Pct.	Antal
Ved fødslen	42,7	156
Før folkeskole-/grundskole-start	9,3	34
I løbet af folkeskolen/grundskolen	20,3	74
Under uddannelse efter folkeskolen/grundskolen	11,0	40
Som voksen uden for arbejde	3,8	14
Som voksen i arbejde	12,9	47
Total	100,0	365

3.3. Uddannelsesbaggrund

Ifølge svarpersonernes egne oplysninger fra efteråret 2014 fordeler respondenterne sig på højeste fuldførte uddannelse som vist i tabel 3.6. Et af de bemærkelsesværdige resultater er her, at 35 % udelukkende har grundskole/folkeskole som uddannelse, og godt 1/3 af dem (12,9 %) oplyser, at de ikke har bestået folkeskolens afgangsprøve.

Ved fortolkningen af disse resultater er det meget vigtigt at være opmærksom på, at der er tale om en aldersgruppe, hvor en relativt stor andel fortsat kan være i gang med en uddannelse. For dem vil den højeste fuldførte uddannelse af gode grunde kun kunne være enten grundskole eller gymnasium/hf. I den anden ende af spektret har 30 % en videregående uddannelse, og heraf knap 1/3 (9 %) en lang videregående uddannelse.

Tabel 3.6. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, fordelt på højeste fuldførte uddannelse efter egne oplysninger 2014.

	Pct.	Antal
Grundskole/folkeskole uden afgangsprøve	12,9	47
Grundskole/folkeskole med bestået afgangsprøve	22,0	80
Stuentereksamen, HF eller tilsvarende	18,1	66
Erhvervsuddannelse	17,6	64
Kort videregående uddannelse	5,5	20
Mellemlang videregående uddannelse	14,8	54
Lang videregående uddannelse	9,1	33

Sammenlignes svarpersonernes egne oplysninger fra 2014 med de seneste data om højeste fuldførte uddannelse i Danmarks Statistik fra 2012, viser det sig ikke overraskende, at en endnu større andel af gruppen den gang havde grundskole som højeste uddannelse (42 %). Det kan nok tages som udtryk for, at en del i gruppen har afsluttet en uddannelse efter grundskolen siden da.

Der er desuden nogle forskelle i andelen på hhv. kort, mellemlang og lang videregående uddannelse, men den samlede andel med videregående uddannelser var nogenlunde den samme (33 %). Det mest bemærkelsesværdige er, at der ifølge Danmarks Statistik var under 5 personer blandt deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, som havde en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse i 2012.

Det kunne måske tyde på, at svarpersonerne i spørgeskemaundersøgelsen ikke alle er klar over definitionen på en erhvervsuddannelse. Måske dækker denne gruppe på 64 personer i undersøgelsen også over personer, der har gennemført kortere erhvervsrettede kurser, som ikke har formel status som egentlige erhvervsuddannelser. Andelen på 17 % skal derfor nok vurderes med visse forbehold.

I alt 61 % angiver, at deres synsstatus svarede til den nuværende synsstatus, da de afsluttede deres uddannelse. 26 % havde godt nok et synshandicap men så bedre, da uddannelsen blev afsluttet, mens 12 % havde normalt syn på daværende tidspunkt.

3.4. Aktuel status

Et af de helt centrale formål med undersøgelsen er at skabe overblik over den aktuelle situation angående forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse blandt blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 40 år. I spørgeskemaundersøgelsen er deltagerne derfor blevet spurgt, hvilken af fem situationer, der bedst beskriver deres aktuelle situation. Svarene fremgår af tabel 3.7.

Tabel 3.7. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, fordelt på aktuel status efter egen vurdering i 2014.

	Pct.	Antal
Under uddannelse	19,0	69
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	14,6	53
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	13,2	48
På en midlertidig forsørgelsesydelse	17,9	65
På førtidspension	32,5	118
Andet	2,8	10
Total	100,0	363

19 % er under uddannelse, og 28 % er i beskæftigelse – heraf godt halvdelen ansat på ordinære vilkår. 18 % er på en midlertidig offentlig forsørgelsesydelse som f.eks. kontanthjælp, arbejdsløshedsdagpenge eller revalideringsydelse. Og endelig angiver 33 % selv, at de modtager førtidspension.

Ser man på kønsfordelingen, viser det sig, at der er tydelige forskelle mellem mænd og kvinder, jf. tabel 3.8. Der er først og fremmest en væsentlig lavere andel blandt kvinderne, der er i ordinær beskæftigelse (9 % mod 20 % blandt mænd), hvorimod andelen i fleksjob er den samme som for mændene. Til gengæld er der så flere kvinder under uddannelse, på midlertidig forsørgelse og på førtidspension.

Kønsforskellene vil ikke blive gjort til genstand for nærmere analyse i denne undersøgelse, men der er helt sikkert grund til at være særlig opmærksom på kvindernes muligheder for tilknytning til det ordinære arbejdsmarked.

Tabel 3.8. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, fordelt på aktuell status efter egen vurdering i 2014, særskilt for køn, pct.

	Mænd	Kvinder
Under uddannelse	17,6	20,1
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	19,7	8,9
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	13,3	13,6
På en midlertidig forsørgelsesydelse	16,0	20,1
På førtidspension	30,9	34,3
Andet	2,7	3,0
Total	100,0	100,0
N	188	169

4. Under uddannelse

Som det fremgår af tabel 3.7 ovenfor, er der 69 af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen eller 19 %, der har angivet, at de er under uddannelse. Det er deres besvarelser, der er grundlaget for dette afsnit. Det drejer sig om 20 helt blinde, 38 stærkt svagsynede og 11 svagsynede.

4.1. Uddannelsestype

Knap 20 % er I gang med en gymnasial uddannelse og har altså endnu ikke valgt uddannelsesretning i forhold til et senere erhverv. 14 % går på en erhvervsuddannelse, 25 % på en mellemlang videregående uddannelse og hele 39 % på en lang videregående uddannelse. Som det ses af tabel 4.1 nedenfor, er de mellemlange videregående uddannelser mest populære blandt svagsynede og stærkt svagsynede, hvorimod der er en overvægt af helt blinde på lange videregående uddannelser.

Tabel 4.1. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, procentvis fordelt på uddannelsestype og synsstatus.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Gymnasium, HF eller lignende	25,0	18,4	18,2	20,3
Erhvervsuddannelse	15,0	13,2	18,2	14,5
Kort videregående uddannelse	0,0	2,6	0,0	1,4
Mellemlang videregående uddannelse	10,0	28,9	36,4	24,6
Lang videregående uddannelse	50,0	36,8	27,3	39,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	20	38	11	69

Deltagerne i undersøgelsen blev også spurgt, hvilken uddannelse, der konkret var tale om. Her følger en oversigt over de uddannelser, der er i spil:

Erhvervsuddannelser:

- Film- og TV-assistent (svagsynet)
- IT-supporter (blind)
- Kok (svagsynet og stærkt svagsynet)
- Salg, marketing og kundeservice (stærkt svagsynede)
- Social- og sundhedshjælper (stærkt svagsynet)
- Tømrer (stærkt svagsynet)
- Bager (stærkt svagsynet)
- Særligt tilrettelagte forløb uden status som erhvervsuddannelse (blinde)

Mellemlange videregående uddannelser:

- Ingeniør (stærkt svagsynede)
- Professionsbachelor i offentlig administration (blinde, stærkt svagsynede og svagsynede)
- Socialrådgiver (stærkt svagsynede)
- Pædagog (blind og stærkt svagsynet)
- Fysioterapeut (stærkt svagsynede)
- Lærer (stærkt svagsynet og svagsynet)

Lange videregående uddannelser:

- Afrikastudier (blind)
- Biologi (stærkt svagsynet)
- Cand.merc. (stærkt svagsynede)
- Ingeniør (stærkt svagsynet)
- Journalistik og sundhedsfremme (stærkt svagsynet)
- Jura (blinde og stærkt svagsynede)
- Statskundskab og samfundsvidenskab (blind, stærkt svagsynet og svagsynet)
- Kinastudier (blind)
- Kommunikation og pædagogik (svagsynet)
- Lingvistik (blind)
- Litteraturvidenskab (blind)
- Matematik (stærkt svagsynet)
- Musik (stærkt svagsynet)
- Negot i engelsk (blind)
- Psykologi (blind, stærkt svagsynet og svagsynet)
- Socialt arbejde (stærkt svagsynet)
- Softwareingeniør (stærkt svagsynet).

4.2. Valg af uddannelse

I spørgeskemaundersøgelsen har respondenterne under uddannelse fået spørgsmålet: "Hvad var baggrunden for dit valg af uddannelse?" Her var der mulighed for at sætte kryds ved en eller flere faktorer.

Heldigvis har det store flertal bl.a. sat kryds ved svarmuligheden "Uddannelsen giver mig mulighed for at arbejde med noget, der interesserer mig". 41 % har bl.a. lagt vægt på, at der er gode beskæftigelses-

muligheder efter endt uddannelse, og for 23 % betyder det noget, at andre med synshandicap har gode erfaringer med den pågældende uddannelse.

For 11 % har det haft betydning, at uddannelsen blev anbefalet af ungdomsvejlederen eller studievejlederen på blindeinstituttet. Mellem 4 og 7 % oplever, at råd og anbefalinger fra forældre, lærere eller Ungdommens Uddannelsesvejledning har haft betydning, mens der ikke er nogen af svarpersonerne, der har sat kryds ved, at anbefalinger fra andre synsinstitutioner har spillet ind i deres valg.

Hvad angår tilfredsheden med rådgivningen om valg af uddannelse, tegner besvarelsene ikke et særlig entydigt billede, jf. tabel 4.2 nedenfor. Mellem 26 og 56 % har ingen mening eller finder ikke rådgivningen fra lærere, UU-vejledning, IBOS eller andre synsinstitutioner relevant. Der er flest, som er tilfredse eller meget tilfredse med rådgivningen fra IBOS (41 %). I den anden ende er der flest, der er utilfredse eller meget utilfredse med rådgivningen fra lærere i folkeskolen (25 %).

Tabel 4.2. Procentvis fordeling på tilfredshed med rådgivning om uddannelsesvalg fra deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, som er under uddannelse.

	Fra lærere i folkeskolen	UU-vejledningen	IBOS	Andre synsinstitutioner
Meget utilfreds	7,2	7,2	7,2	1,4
Utilfreds	17,4	7,2	1,4	1,4
Hverken eller	24,6	24,6	11,6	5,8
Tilfreds	13,0	20,3	20,3	20,3
Meget tilfreds	8,7	14,5	21,7	14,5
Ved ikke/ikke relevant	29,0	26,1	37,7	56,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

4.3. Forsørgelse, specialpædagogisk støtte og rådgivning under uddannelsen

45 personer, svarende til 65 %, modtager SU, og 71 % af dem (32 personer) modtager også handicaptillæg til deres SU. 1/3 af svarpersonerne forsørger sig altså på anden måde end ved SU, hvilket kan dække over, at nogle af de uddannelsessøgende modtager en midlertidig forsørgelsesydelse eller pension.

Næsten alle (94 %) anvender IT-hjælpe midler under uddannelsen, og 68 % benytter Studier service til produktion af bøger eller andre materialer. Knap halvdelen af de uddannelsessøgende har sekretærhjælp, og 1/3 benytter andre former for hjælpe midler end IT-hjælpe midler.

Der er tilsyneladende udbredt tilfredshed med den rådgivning, der ydes under uddannelsen i relation til synshandicappet. I hvert fald er 60 % enten tilfredse eller meget tilfredse, mens 15 % er utilfredse eller meget utilfredse. Der er dog betydelige forskelle på vurderingen, afhængig af synsstatus, jf. tabel 4.3. Tendensen er, at jo mindre syn, jo højere tilfredshed. 85 % af de helt blinde er enten tilfredse eller meget tilfredse, mens det gælder for 53 % af de stærkt svagsynede og 40 % af de svagsynede. Dette resultat skal dog fortolkes med forsigtighed på grund af de små absolutte tal.

Tabel 4.3. Tilfredshed med rådgivning under uddannelsen angående synshandicap blandt deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, som er under uddannelse, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget utilfreds	0,0	2,6	20,0	4,4
Utilfreds	5,0	10,5	20,0	10,3
Hverken eller	10,0	34,2	20,0	25,0
Tilfreds	55,0	21,1	30,0	32,4
Meget tilfreds	30,0	31,6	10,0	27,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	20	38	11	69

4.4. Studiejob

De uddannelsessøgende deltagere er også blevet spurgt, om de har eller har haft studie- eller fritidsjob under uddannelsen. Som det ses af tabellen nedenfor, er den mest anvendte form for dette deltidsjob ved siden af uddannelsen. Men det mest opsigtsvækkende er under alle omstændigheder, at 76 % af svarpersonerne har sat kryds ved, at de slet ingen studie- eller fritidsjob har eller har haft under uddannelsen.

Tabel 4.4. Studie- eller fritidsjob under uddannelsen blandt de uddannelsessøgende deltagere i spørgeskemaundersøgelsen.

	Pct.	Antal
Feriejob	2,9	2
Deltidsjob ved siden af uddannelsen	14,5	10
Fuldtidsjob som praktik eller orlov	5,8	4
Ingen studie- eller fritidsjob under uddannelsen	76,8	53
Sammentælling	100,0	69

4.5. Synet på fremtiden

De uddannelsessøgende er generelt ret optimistiske, hvad angår synet på fremtiden i forhold til beskæftigelse efter endt uddannelse. Halvdelen tror på, at de selv finder et job på ordinære vilkår, og yderligere 25 % tror på, at de med hjælp finder et job på ordinære vilkår. Kun 8 % tror, det bliver meget svært at komme ind på arbejdsmarkedet, mens 17 % finder det mest sandsynligt, at de bliver ansat i fleksjob.

Der er en væsentlig større del blandt de svagsynede end i de to andre grupper, der tror på, at de finder et job på ordinære vilkår uden hjælp, jf. tabel 4.4. Til gengæld er der færrest blandt de helt blinde, som anser det for vanskeligt overhovedet at komme ind på arbejdsmarkedet.

Tabel 4.5. Synet på beskæftigelsesmulighederne efter endt uddannelse blandt de uddannelsessøgende deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Jeg finder selv et job på ordinære vilkår	45,0	44,7	72,7	49,3
Jeg får job på ordinære vilkår, men det kræver hjælp	30,0	28,9	0,0	24,6
Jeg bliver ansat i fleksjob	20,0	15,8	18,2	17,4
Det bliver meget svært overhovedet at komme ind på arbejdsmarkedet	5,0	10,5	9,1	8,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	20	38	11	69

5. Ordinær beskæftigelse

I spørgeskemaundersøgelsen har 53 personer eller 14,6 % angivet, at de er i beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår – altså uden løntilskud. Det er deres besvarelser, der er grundlaget for dette afsnit. Der er tale om 13 helt blinde, 22 stærkt svagsynede og 18 svagsynede.

5.1. Jobtype og arbejdstid

85 % af dem er lønmodtagere, mens 15 % er selvstændige eller har en kombination af selvstændig virksomhed og ansættelse som lønmodtager. Ingen af de helt blinde er udelukkende selvstændige, mens det gælder for 17 % af de svagsynede.

77 % arbejder mere end 30 timer om ugen, og 23 % arbejder mindre. Deltidsarbejde er mere udbredt blandt helt blinde (31 %) end blandt stærkt svagsynede og svagsynede (14 og 17 %).

Der er en ligelig fordeling mellem den offentlige og den private sektor, hvilket umiddelbart forekommer overraskende. Tidligere undersøgelser har nemlig vist, at flertallet blandt blinde og stærkt svagsynede har været ansat i den offentlige sektor. Inddrages synsstatus i analysen ses det da også, at denne tendens fortsat gør sig gældende blandt de helt blinde, hvor 69 % har offentlig ansættelse, mens det gælder for 39 % blandt de svagsynede. Den dominerende branchegruppe er offentlig administration, undervisning og sundhed, hvor 36 % er beskæftiget. 19 % er beskæftiget med information og kommunikation, og 15 % arbejder inden for industri, bygge/anlæg og transport.

Respondenterne er også blevet bedt om at angive, hvilken jobfunktion de præcist har. Nedenfor følger en oversigt over disse, fordelt på den private og den offentlige sektor.

Den private sektor:

- Civilingeniør inden for elektronik (stærkt svagsynet)
- Direktør (stærkt svagsynet)
- Drejeoperatør (svagsynet)
- Forsikringsrådgiver (svagsynet)

- IT-konsulent (svagsynet)
- IT-udvikler (blind)
- Konsulent (stærkt svagsynet og svagsynet)
- Kundeservice (stærkt svagsynet og svagsynet)
- Lærer (stærkt svagsynet)
- Massør, vejleder og træner (stærkt svagsynet)
- Projektkoordinator (blind)
- Rengøring (svagsynet)
- Salgsmedarbejder (stærkt svagsynet)
- Senioranalytiker (stærkt svagsynet)
- Steward (stærkt svagsynet)
- Teamleder (blind)
- Teknisk designer (svagsynet)
- Telemarketing/sælger (svagsynet)
- Viceværtmedhjælper (stærkt svagsynet).

Den offentlige sektor:

- Arbejdsmand/anlægsgartner (stærkt svagsynet)
- Fagkonsulent (blind)
- Folkeskolelærer (stærkt svagsynet)
- Fuldmægtig som jurist/akademiker (blind, stærkt svagsynet og svagsynet)
- Fysioterapeut (stærkt svagsynet og svagsynet)
- IKT-tekniker (blind)
- IKT-konsulent (blind)
- Lektor (svagsynet)
- Organist (blind)
- Produktionsskole (blind)
- Projektleder (stærkt svagsynet)
- Psykolog (svagsynet)
- Pædagog (stærkt svagsynet)
- Sagsbehandler (svagsynet)
- Specialkonsulent (blind)
- Systemadministrator (svagsynet)
- Underviser og behandler (blind).

5.2. Indgangen til nuværende job

Kun 8 af svarpersonerne i ordinær beskæftigelse eller 15 % har haft deres nuværende job i under 1 år. 1/3 har haft jobbet i mere end 5 år, og halvdelen har haft det mellem 1 og 5 år. I 77 % af tilfældene var synsstatus den samme som nu, da pågældende fik det nuværende job. 20 % så bedre, da de fik det nuværende job.

70 % havde på et tidspunkt haft et andet job på ordinære vilkår før det nuværende, mens det ikke er tilfældet for 30 %. Umiddelbart før det nuværende job havde godt 1/3 job på ordinære vilkår i en anden virksomhed, 21 % var under uddannelse, og 26 % var på arbejdsløshedsunderstøttelse. Der er således eksempler på personer med alvorlig synsnedsættelse, som får ordinærbeskæftigelse umiddelbart efter endt uddannelse.

Tabel 5.1 nedenfor illustrerer, hvilken metode der har ført frem til den nuværende ansættelse. Den mest anvendte metode (43 %) er at reflektere på et åbent jobopslag med en ansøgning. Dette er dog mindre udbredt blandt de helt blinde (30 %).

Til gengæld er de helt blinde den eneste gruppe, hvor en del (15 %) er blevet gjort opmærksom på jobbet i jobcentret. Ca. 20 % har fundet jobbet gennem deres netværk, mens omkring 17 % blev opfordret af virksomheden til at søge stillingen. Igen skal det understreges, at man skal fortolke disse resultater meget forsigtigt på grund af de små absolutte tal.

Tabel 5.1. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen i ordinær beskæftigelse, fordelt på metode til at finde nuværende job, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Jeg så en jobannonce og sendte en ansøgning.	30,8%	50,0%	44,4%	43,4%
Jeg blev gjort opmærksom på jobbet i jobcentret.	15,4%	0,0%	0,0%	3,8%
Jeg blev gjort opmærksom på jobbet af nogen i mit netværk.	23,1%	22,7%	16,7%	20,8%
Jeg sendte en uopfordret ansøgning til virksomheden.	7,7%	0,0%	5,6%	3,8%
Virksomheden opfordrede mig til at søge jobbet.	15,4%	18,2%	16,7%	17,0%
Jeg etablerede min egen virksomhed.	0,0%	4,5%	11,1%	5,7%
Andet	7,7%	4,5%	5,6%	5,7%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
N	13	22	18	53

5.3. Daglig transport til og fra arbejde

Flere undersøgelser viser, at den erhvervsaktive del af befolkningen generelt bruger mere tid på transport til og fra arbejde. Samtidig er det gennem en del år blevet påpeget fra Dansk Blindesamfund, at problemer i forbindelse med befordring udgør en voksende barriere for blindes og stærkt svagsynedes beskæftigelse.

Det er derfor også et element i spørgeskemaundersøgelsen at få mere viden om, hvor lang tid blinde og stærkt svagsynede rent faktisk bruger på den daglige transport til og fra arbejde. For gruppen i ordinær beskæftigelse fremgår resultatet af tabel 5.2 nedenfor. Som det ses, anvender halvdelen af svarpersonerne under 1 time på den daglige transport til og fra arbejde, og 82 % anvender mindre end 2 timer på formålet.

Der ser ikke ud til at være en klar sammenhæng mellem synsstatus og daglig transporttid. Bl.a. er der en lidt større andel blandt de svagsynede, som har under 1 times samlet transporttid, men samtidig er der flest blandt de stærkt svagsynede med lange transporttider. Det lille antal respondenter giver dog heller ikke grundlag for at drage konklusioner om det.

Table 5.2. Samlet daglig transporttid til og fra arbejde for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen i ordinær beskæftigelse.

	Pct.	Antal
Under 1 time	50,9	27
1-2 timer	32,1	17
2-3 timer	11,3	6
Mere end 3 timer	5,7	3
Total	100,0	53

5.4. Kompenserende ordninger

I spørgeskemaundersøgelsen blev de erhvervsaktive i ordinær beskæftigelse spurgt, hvilke kompenserende tilbud de benytter i forbindelse med deres job. Det helt store flertal (82 %) gør brug af IT-hjælpemidler, og 37 % benytter andre former for hjælpemidler. 35 % har personlig assistance. Endelig benytter 27 % sig af tilbuddet om produktion af bøger og andre materialer på Notas erhvervsservice.

5.5. Jobtilfredshed og fremtidsudsigter

Det store flertal er generelt tilfredse med deres nuværende job. Næsten halvdelen har sat kryds ved meget tilfreds på dette spørgsmål, og 80 % er enten meget tilfredse eller tilfredse, jf. tabel 5.3. Kun 5 % er utilfredse eller meget utilfredse. Der er dog nogle tydelige forskelle i vurderingen, afhængig af synsstatus. Alle de helt blinde er meget tilfredse eller tilfredse, og 70 % af dem har sat kryds ved meget tilfreds. Til gengæld er kun 27 % af de stærkt svagsynede meget tilfredse med deres nuværende job.

Table 5.3. Tilfredshed med nuværende job for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen i ordinær beskæftigelse, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget utilfreds	0,0	0,0	5,6	1,9
Utilfreds	0,0	4,5	5,6	3,8
Hverken eller	0,0	22,7	11,1	13,2
Tilfreds	30,8	45,5	27,8	35,8
Meget tilfreds	69,2	27,3	50,0	45,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	13	22	18	53

17 % af de erhvervsaktive i ordinær beskæftigelse har svaret ja til spørgsmålet, om de tror, de er i fare for at miste deres nuværende job. 79 % har svaret nej, mens 4 % er i tvivl. Antallet, som er bange for at miste deres job, er for lille til, at det giver mening at foretage en fordeling på mulige årsager. Generelt må man sige, at deltagerne i ordinær beskæftigelse føler sig rimeligt trygge i deres job.

Til gengæld kan der spores en vis usikkerhed omkring fremtidsudsigterne, hvis de alligevel skulle miste jobbet. 34 % anser chancerne for at finde et andet job på ordinære vilkår for at være dårlige eller meget dårlige, mens 15 % anser dem for at være meget gode. I den forbindelse er det bemærkelsesværdigt, at gruppen af helt blinde tilsyneladende er mere optimistiske end de svagsynede, jf. tabellen nedenfor.

31 % af de blinde anser chancerne for at være meget gode, mens det gælder for 18 % af de stærkt svagsynede og for ingen af de svagsynede. Godt halvdelen af de blinde anser chancerne for at være gode eller meget gode, mens det gælder for 17 % af de svagsynede. I den anden ende af skalaen anser 44 % af de svagsynede chancerne for at være dårlige eller meget dårlige, hvorimod det kun gælder for 8 % af de blinde.

Tabel 5.4. De ordinært beskæftigedes vurdering af chancerne for at finde et andet job på ordinære vilkår, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget dårlige	7,7	18,2	27,8	18,9
Dårlige	0,0	22,7	16,7	15,1
Hverken eller	38,5	13,6	38,9	28,3
Gode	23,1	27,3	16,7	22,6
Meget gode	30,8	18,2	0,0	15,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	13	22	18	53

Endelig er de erhvervsaktive i ordinær beskæftigelse blevet spurgt, hvad deres holdning vil være til at søge ansættelse i fleksjob eller at søge førtidspension, hvis de skulle miste deres nuværende job. Resultaterne fremgår af tabel 5.5 og 5.6.

Holdningen til fleksjob må siges at være temmelig skeptisk. 25 % er positive eller meget positive overfor at søge ansættelse i fleksjob, hvis det skulle komme dertil, 53 % er negative eller meget negative. Holdningen til at søge førtidspension må siges at være ikke bare skeptisk men direkte negativ. Ingen angiver, at de er meget positive, og kun 11 % er positive. Også her er der forskelle på holdningerne, afhængig af synsstatus. Det springer især i øjnene, at de helt blinde er mere negativt indstillede over for både fleksjob og førtidspension end de svagsynede.

Tabel 5.5. De ordinært beskæftigedes holdning til at søge fleksjob, hvis de skulle miste deres nuværende job, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget negativ	38,5	31,8	16,7	28,3
Negativ	15,4	31,8	22,2	24,5
Hverken eller	38,5	4,5	27,8	20,8
Positiv	7,7	18,2	16,7	15,1
Meget positiv	0,0	13,6	16,7	11,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	13	22	18	53

Tabel 5.6. De ordinært beskæftigedes holdning til at søge førtidspension, hvis de skulle miste deres nuværende job, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget negativ	76,9	54,5	66,7	64,2
Negativ	15,4	27,3	0,0	15,1
Hverken eller	0,0	9,1	16,7	9,4
Positiv	7,7	9,1	16,7	11,3
Meget positiv	0,0	0,0	0,0	0,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	13	22	18	53

6. Fleksjob

Som det fremgår af tabel 3.7, oplyser 48 eller 13 % af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, at de aktuelt er i beskæftigelse, ansat i fleksjob. Det er besvarelsene fra denne gruppe, der er grundlaget for dette afsnit. Der er dog på nogle af spørgsmålene kun besvarelser fra de 46 af dem. Det drejer sig om 12 blinde, 24 stærkt svagsynede og 10 svagsynede.

6.1. Jobtype og arbejdstid

For 36 af de fleksjobansatte eller 75 % er der tale om en bevilling fra før 2013 og altså dermed på den gamle ordning, mens 11 er på den nye ordning. Det store flertal har en aftalt arbejdstid på mellem 10 og 30 timer med en ligelig fordeling mellem de to intervaller 10-20 og 21-30 timer. Der er dog også eksempler på aftalt arbejdstid under 10 eller over 30 timer, jf. tabel 6.1. Det laveste aftalte timetal er 5 og det højeste er 37. Ingen af de helt blinde har en aftalt arbejdstid på under 10 timer, men til gengæld har denne gruppe den største andel med en arbejdstid over 30 timer.

Tabel 6.1. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, som er ansat i fleksjob, fordelt på aftalt ugentlig arbejdstid, særskilt for synsstatus.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Under 10 timer	0,0	8,3	20,0	8,7
10-20 timer	16,7	54,2	30,0	39,1
21-29 timer	58,3	33,3	30,0	39,1
30 timer eller mere	25,0	4,2	20,0	13,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	24	10	46

Ligesom de ansatte i ordinær beskæftigelse er der lige mange fleksjobansatte i den private og den offentlige sektor. Men i dette tilfælde er 2/3 af de helt blinde ansat i den private sektor, hvorimod 2/3 af de svagsynede er ansat i det offentlige. Der er en større branchemæssig spredning blandt de fleksjobansatte end blandt de ordinært ansatte, men også her er det offentlig administration, undervisning og sundhed der tegner sig for den største andel (29 %). Nedenfor følger en oversigt over jobfunktioner, som varetages i fleksjob i hhv. den private og den offentlige sektor.

Den private sektor:

- Blomsterbinder (blind)
- Butiksmedarbejder (svagsynet)
- Forsikringsrådgiver (svagsynet)
- IT-konsulent (blind)
- IT-koordinator (blind)
- Journalist (blind)
- Konsulent (blind og stærkt svagsynet)
- Kontomedarbejder (blind)
- Køkkenmedhjælper (svagsynet)
- Lagerarbejder (blind, svagsynet)
- Marketingmedarbejder (stærkt svagsynet)
- Restaurantmedhjælper (svagsynet)
- Salgsassistent (stærkt svagsynet, svagsynet)
- Telefonpasser (stærkt svagsynet)
- Tilgængelighedskonsulent (stærkt svagsynet)
- Servicemedarbejder (svagsynet)
- Sekretær (blind).
- Uddannelsesassistent (stærkt svagsynet)

Den offentlige sektor:

- Borgerservicemedarbejder (stærkt svagsynet)
- Børnepasning (stærkt svagsynet)
- Edb-medarbejder (svagsynet)
- Kirkesanger (stærkt svagsynet)
- Kontorassistent (blind, stærkt svagsynet og svagsynet)
- Kontorbetjent (stærkt svagsynet)
- Køkkenmedhjælper (stærkt svagsynet)
- Læse- og skrivevejleder (blind)
- Massør (stærkt svagsynet)
- Omstillingsmedarbejder (blind)
- Pædagog (stærkt svagsynet)
- Støttelærer (svagsynet)
- Syerske (stærkt svagsynet)
- Økonomimedarbejder (svagsynet).

6.2. Indgangen til nuværende job

42 % har på et tidspunkt haft et job på ordinære vilkår, inden de kom på fleksjob. Det gælder dog kun for ca. 1/3 af de blinde og stærkt svagsynede, hvorimod det gælder for 72 % af de svagsynede. Næsten halvdelen (46 %) af de fleksjobansatte har haft deres job i mere end 5 år, mens 25 % er blevet ansat i nuværende job inden for det seneste år.

38 % fandt selv deres fleksjob, hvorimod 44 % fik hjælp til det i jobcentret. 10 % fandt jobbet gennem deres netværk, og kun en enkelt af svarpersonerne har fået hjælp af en synsinstitution.

Tabel 6.2 nedenfor viser, at de fleksjobansatte var i mange forskellige typer af situationer, umiddelbart før de fik deres nuværende fleksjob. Specielt kan det dog bemærkes, at kun 5 (11 %) havde ordinær ansættelse i samme virksomhed, og at 4 af dem var svagsynede. Samtidig kan det bemærkes, at 8 (18 %) fik fleksjob umiddelbart efter endt uddannelse, og at andelen her var størst blandt de blinde (27 %).

Tabel 6.2. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen i fleksjob, fordelt på situationen umiddelbart før ansættelsen.

	Pct.	Antal
Jeg havde et job på ordinære vilkår i samme virksomhed	11,1	5
Jeg havde et andet fleksjob i samme virksomhed	6,7	3
Jeg var på ledighedsydelse	15,6	7
Jeg var under uddannelse	17,8	8
Jeg deltog i et ressourceforløb	4,4	2
Jeg var sygemeldt	6,7	3
Jeg var ledig på arbejdsløshedsdagpenge	8,9	4
Jeg var ledig på kontanthjælp	11,1	5
Andet	17,8	8
Total	100,0	45

6.3. Daglig transport til og fra arbejde

Ligesom de erhvervsbeskæftigede i ordinær ansættelse er fleksjobberne også blevet spurgt, hvor lang tid de dagligt bruger i alt på transport til og fra arbejde. 58 % bruger mindre end 1 time, og 94 % bruger mindre end 2 timer dagligt på denne transport.

6.4. Kompenserende ordninger

Blandt de fleksjobansatte gør 2/3 brug af IT-hjælpemidler, hvilket er en noget lavere andel end blandt de ordinært ansatte. 35 % bruger andre former for hjælpemidler, og 40 % har personlig assistance. Endelig benytter 21 % sig af Notas erhvervsservice for at få adgang til bøger og andre materialer til brug i jobbet.

6.5. Jobtilfredshed og fremtidsudsigter

Det store flertal giver udtryk for, at de generelt er tilfredse med deres fleksjob. Godt 80 % har sat kryds ved tilfreds eller meget tilfreds på dette spørgsmål. Her ser det dog ud til, at det er de svagsynede, der er mest tilfredse. Her har 73 % sat kryds ved meget tilfreds, mens det kun er tilfældet for omkring 1/3 af de blinde og stærkt svagsynede, jf. tabel 6.3.

Tabel 6.3. Tilfredshed med nuværende job for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, ansat i fleksjob, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget utilfreds	0,0	0,0	9,1	2,1
Utilfreds	0,0	4,0	0,0	2,1
Hverken eller	25,0	16,0	0,0	14,6
Tilfreds	41,7	44,0	18,2	37,5
Meget tilfreds	33,3	36,0	72,7	43,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	24	10	46

Kun 4 % af de fleksjobansatte har svaret ja til spørgsmålet, om de tror, de er i fare for at miste deres job. Selvom 12 % har svaret ved ikke/er i tvivl, er der altså et stort flertal på 83 %, der føler sig trygge i ansættelsen.

Der er imidlertid udbredt skepsis, hvad angår chancerne for at finde et andet job, hvis det alligevel skulle blive nødvendigt, jf. tabel 6.4. Næsten halvdelen anser chancerne for dårlige eller meget dårlige, mens kun 13 % anser chancerne for gode eller meget gode. De svagsynede er tilsyneladende lidt mere optimistiske end de to andre grupper.

Tabel 6.4. De fleksjobansattes vurdering af chancerne for at finde et andet job, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget dårlige	16,7	36,0	9,1	25,0
Dårlige	25,0	24,0	18,2	22,9
Hverken eller	41,7	36,0	45,5	39,6
Gode	16,7	0,0	9,1	6,3
Meget gode	0,0	4,0	18,2	6,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	24	10	46

40 % af de ansatte i fleksjob kunne godt tænke sig et job på ordinære vilkår, hvis det var muligt. Det gælder for halvdelen af de blinde men kun for 27 % af de svagsynede.

Endelig er de fleksjobansatte blevet spurgt, hvad deres holdning vil være til at søge førtidspension, hvis de skulle miste deres job. Næsten halvdelen (48 %) er meget negative overfor denne mulighed, mens kun 10 % er meget positive, jf. tabel 6.5. Der er lidt færre svagsynede, der er meget negative end i de øvrige to grupper, men ellers er der ikke de store forskelle på holdningen til førtidspension.

Tabel 6.5. De fleksjobansattes holdning til at søge førtidspension, hvis de skulle miste deres nuværende job, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget negativ	50,0	52,0	36,4	47,9
Negativ	25,0	12,0	36,4	20,8
Hverken eller	8,3	16,0	9,1	12,5
Positiv	8,3	8,0	9,1	8,3
Meget positiv	8,3	12,0	9,1	10,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	24	10	46

7. Midlertidig forsørgelse

65 personer eller 18 % af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen oplyser, at de aktuelt er på en midlertidig forsørgelsesydelse. Det er besvarelsene fra denne gruppe, der er grundlag for dette afsnit. Det drejer sig om 14 blinde, 36 stærkt svagsynede og 15 svagsynede.

7.1. Ydelsestype og varighed

Fire ydelsestyper tegner sig tilsammen for 80 % af svarpersonerne. Det drejer sig om: Kontanthjælp (37 %), arbejdsløshedsdagpenge (17 %) revalideringshjælp (15 %) og ledighedsydelse (11 %). De resterende ydelsestyper (ressourceforløbsydelse, sygedagpenge, midlertidig arbejdsmarkedsydelse eller særlig uddannelsesydelse samt andet) tegner sig for de sidste 20 % og har hver især mindre end 5 svarpersoner.

Det lille antal respondenter bevirker, at det kun i begrænset omfang er muligt at belyse situationen for modtagerne af de enkelte ydelsestyper.

Halvdelen af de blinde på midlertidige ydelser er på kontanthjælp, mens det gælder for 20 % af de svagsynede, jf. tabel 7.1. Ingen blinde er på ledighedsydelse, mens det er tilfældet for 20 % af de svagsynede.

Tabel 7.1. Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige forsørgelsesydelse, fordelt på de hyppigst forekommende ydelser, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Arbejdsløshedsdagpenge	14,3	13,9	26,7	16,9
Kontanthjælp eller uddannelseshjælp	50,0	38,9	20,0	36,9
Ledighedsydelse	0,0	11,1	20,0	10,8
Revalideringshjælp	21,4	16,7	6,7	15,4
Total	85,7	80,6	73,3	80,0
N	14	36	15	65

Flertallet af de 11 personer på arbejdsløshedsdagpenge har modtaget dagpenge i mellem 3 og 6 måneder. Det er altså ikke udbredt i denne gruppe, at der er tale om en længerevarende periode. Det ser til gengæld helt anderledes ud for gruppen på kontanthjælp. Næsten halvdelen (11 ud af 24 personer) oplyser, at de har modtaget kontanthjælp i mere end 5 år, og yderligere 6 personer har modtaget ydelsen i 2-5 år.

Det er altså tilsammen 71 %, der har modtaget den ”midlertidige” ydelse i mere end 2 år. Modtagerne af ledighedsydelse fordeler sig på to grupper, hvor den ene har modtaget ydelsen i mindre end 6 måneder, og den anden har modtaget ydelsen i mere end 2 år.

Også her er der altså eksempler på, at den midlertidige ydelse kan få en temmelig langvarig karakter.

7.2. Situationen forud for den midlertidige ydelse

Det helt store flertal på arbejdsløshedsdagpenge (9 ud af 11) var under uddannelse umiddelbart før ledighedsperioden. Det samme gælder for 65 % af kontanthjælpsmodtagerne. For revaliderende er der stor spredning på de forudgående situationer.

For både modtagere af arbejdsløshedsdagpenge og kontanthjælp er det mest almindelige, at der ikke har været tale om ansættelse i et job på det ordinære arbejdsmarked inden for de seneste 5 år. Det gælder for 63 % af dagpengemodtagerne og 83 % af kontanthjælpsmodtagerne.

Der er altså generelt tale om grupper, som kun har lidt aktuel erfaring med at fungere på arbejdsmarkedet.

7.3. Jobsøgning og rådighed

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige forsørgelsesydelse har fået en række spørgsmål med det formål at belyse deres egen aktivitet med henblik på at finde job og deres egen vurdering af deres rådighed. Spørgsmålene er dog ikke stillet til personer i ressourceforløb og på sygedagpenge.

2/3 har ingen opslåede jobs søgt inden for de sidste 4 uger, og 81 % har slet ikke sendt uopfordrede ansøgninger i samme periode. Jobsøgningsaktiviteten ser umiddelbart ud til at være mindst for de blinde og størst for de svagsynede, jf. tabel 7.2 og 7.3.

Tabel 7.2. Antal søgte opslåede jobs de seneste 4 uger for deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Ingen	75,0	71,0	50,0	66,7
1 - 5	8,3	9,7	0,0	7,0
5 - 10	16,7	9,7	35,7	17,5
Mere end 10	0,0	6,5	7,1	5,3
Ved ikke	0,0	3,2	7,1	3,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	31	14	57

Tabel 7.3. Antal uopfordrede ansøgninger de seneste 4 uger for deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Ingen	91,7	80,6	71,4	80,7
1 - 5	8,3	9,7	21,4	12,3
5 - 10	0,0	6,5	7,1	5,3
Mere end 10	0,0	3,2	0,0	1,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	31	14	57

Tidligere undersøgelser blandt ledige har vist, at netværk har stor betydning for chancerne for at komme i arbejde. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige ydelser blev i den forbindelse spurgt, om de skaber kontakter til ansatte eller arbejdsgivere for at forbedre jobmulighederne. Svarene fremgår af tabel 7.4, og tyder på, at omkring halvdelen er aktive i forhold til mulige arbejdsgivere og kollegaer, mens den anden halvdel ikke er.

Tabel 7.4. Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige forsørgelsesydelse, fordelt på grad af kontaktskabelse til arbejdsgivere eller ansatte.

	Pct.	Antal
Ja i høj grad	17,9	10
Ja i nogen grad	33,9	19
Nej i mindre grad	3,6	2
Nej slet ikke	41,1	23
Ved ikke	3,6	2
Total	100,0	56

På spørgsmålet ”Oplever du selv, at du står til rådighed for arbejdsmarkedet”, svarer 56 % af de midlertidigt forsørgede ja. Andelen er lidt større blandt de svagsynede (64 %) end blandt de blinde (50 %).

Tabel 7.5 illustrerer, at der er en tæt sammenhæng mellem jobsøgningsaktivitet og egen vurdering af rådighed. 95 % af dem, der har søgt mindst ét job inden for de sidste 4 uger, oplever selv, at de står til rådighed, mens det kun gælder for 37 % af den gruppe, som slet ikke har været jobsøgende.

Tabel 7.5. Jobsøgningsaktivitet og selv vurderet rådighed for deltagere i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidig forsørgelse.

	Har søgt jobs	Har ikke søgt jobs	Total
Står til rådighed	94,7	36,8	56,1
Står ikke til rådighed	5,3	63,2	43,9
Total	100,0	100,0	100,0
N	19	38	57

I de internationalt anerkendte retningslinjer for, hvornår en person kan betragtes som ledig, stilles der ud over kravet om jobsøgning de seneste 4 uger også krav om, at man skal kunne overtage et job inden for de kommende 2 uger.

Deltagerne i undersøgelsen er derfor blevet spurgt, hvor hurtigt de vil kunne starte i et job. Næsten halvdelen (47 %) svarer, at de kan starte i morgen, men der er til gengæld også 32 %, som selv vurderer, at de først kan starte inden for en måned, jf. . tabel 7.6.

Tabel 7.6. Vurdering af muligt tidspunkt for jobstart for deltagere i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige forsørgelsesydelse.

	Pct.	Antal
I morgen	47,4	27
Inden for en uge	8,8	5
Inden for 2 uger	3,5	2
Inden for 1 måned	31,6	18
Ved ikke	8,8	5
Total	100,0	57

I det danske regelsæt om rådighed stilles der endelig krav om, at man skal være villig til at have en daglig transporttid til arbejde på 3 timer. Deltagerne i undersøgelsen er derfor blevet spurgt, hvor lang daglig transporttid de vil være villig til at acceptere.

Godt halvdelen finder det kun acceptabelt med op til 1 times daglig transport, mens 18 % vil være villig til at acceptere 3 timer eller mere, jf. tabel 7.7.

Tabel 7.7. Acceptabel samlet daglig transporttid til og fra arbejde for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige forsørgelsesydelse.

	Pct.	Antal
1 time	52,6	30
2 timer	24,6	14
3 timer	5,3	3
Mere end 3 timer	12,3	7
Ved ikke	5,3	3
Total	100,0	57

7.4. Rådgivning og fremtidsudsigter

Vi har undersøgt to aspekter vedrørende deltagernes vurdering af den støtte, de har fået fra det offentlige system. For det første har vi spurgt, deltagerne i undersøgelsen, om de synes, jobcentret har gjort nok for at hjælpe dem i arbejde. For det andet har vi spurgt specielt til tilfredsheden med den rådgivning og vejledning, de har fået i relation til synshandicappet.

Hvad angår vurderingen af jobcentrets bistand til at komme i beskæftigelse, er tilfredsheden ikke prangende. 42 % svarer, at de slet ikke har fået den hjælp, der var brug for, og yderligere 18 % svarer, at det kun er sket i mindre grad.

Som det fremgår af tabel 7.8, spiller graden af synsnedsettelse tilsyneladende en rolle for vurderingen, selv om der ikke er et entydigt mønster. Igen skal det her huskes, at procentfordelingen dækker over meget små absolutte tal.

Tabel 7.8. Vurderingen af, om jobcentret har givet tilstrækkelig hjælp til jobsøgning for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Ja i høj grad	16,7	6,7	7,7	9,1
Ja i nogen grad	25,0	10,0	46,2	21,8
Nej i mindre grad	8,3	26,7	7,7	18,2
Nej slet ikke	41,7	43,3	38,5	41,8
Ved ikke	8,3	13,3	0,0	9,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	30	13	55

Hvad angår tilfredsheden med rådgivning og vejledning om synshandicap i relation til arbejdsmarkedet, er 27 % tilfredse eller meget tilfredse, mens 36 % er utilfredse eller meget utilfredse. Der er altså med andre ord tale om meget delte opfattelser. Der ser ikke ud til at være de store forskelle i vurderingen afhængig af synsstatus.

Tabel 7.9. Tilfredshed med rådgivning og vejledning om synshandicap i relation til arbejdsmarkedet for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget utilfreds	25,0	12,9	23,1	17,9
Utilfreds	16,7	16,1	23,1	17,9
Hverken eller	25,0	48,4	23,1	37,5
Tilfreds	25,0	12,9	23,1	17,9
Meget tilfreds	8,3	9,7	7,7	8,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	31	14	57

For flertallet (65 %) betyder det ikke så meget, om et fremtidigt job er i den offentlige eller den private sektor. 19 % vil helst arbejde i den offentlige, og 15 % vil helst ansættes i den private sektor. Branchemæssigt er ønskerne spredt, men de brancheområder, hvor flest godt kunne tænke sig at få job er administration, undervisning og sundhed, information og kommunikation samt kultur og fritid. Ønskerne samler sig typisk omkring de mere ”bløde” brancheområder, hvorimod kun en lille del ser sig selv i fremtidige jobs inden for eksempelvis landbrug, industri og bygge/anlæg.

Endelig er deltagerne i undersøgelsen på midlertidige ydelser blevet spurgt, hvor store chancer de tror der er, for at de kommer i arbejde. Her må opfattelserne siges at være temmelig delte. 39 % anser chancerne for at være gode eller meget gode, hvorimod næsten lige så mange (38 %) ser dem som små eller meget små. De svagsynede ser ud til at være lidt mere fortrøstningsfulde, hvad angår chancerne for at komme i job, end de to andre grupper. Blandt de svagsynede anser 50 % chancerne for at være gode eller meget gode. Til gengæld anser 1/3 af de blinde chancerne for at være meget dårlige, jf. tabel 7.10.

Tabel 7.10. Vurdering af chancerne for at komme i arbejde hos deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på midlertidige ydelser, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget dårlige	33,3	16,1	7,1	17,5
Dårlige	8,3	29,0	14,3	21,1
Hverken eller	16,7	22,6	28,6	22,8
Gode	25,0	12,9	14,3	15,8
Meget gode	16,7	19,4	35,7	22,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	12	31	14	57

8. Førtidspension

Den største gruppe, hvad angår aktuel forsørgelsessituation, udgøres af personer på førtidspension. Det drejer sig om 118 personer eller 32,5 % af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen. Det er denne gruppe, der er grundlaget for dette afsnit. Der er tale om 38 blinde, 60 stærkt svagsynede og 20 svagsynede.

8.1. Pensionsordning og varighed

Som det fremgår af tabel 8.1, modtager knap halvdelen førtidspension efter de helt gamle regler fra før 2003. Kun 15 personer eller 13 % får førtidspension efter de regler, som blev gennemført med den seneste pensionsreform i 2013.

Tabel 8.1. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på førtidspension, fordelt efter pensionsordning.

	Pct.	Antal
Efter reglerne fra før 2003	46,6	55
Efter reglerne fra 2003	34,7	41
Efter reglerne fra 2013	12,7	15
Ved ikke	5,9	7
Total	100,0	118

72 % af førtidspensionisterne har modtaget pension i mere end 5 år, hvilket må siges at være bemærkelsesværdigt i betragtning af den aldersgruppe, der er tale om. Yderligere 15 % har været på førtidspension i mere end 2 år.

8.2. Situationen forud for førtidspensionen

Interessen samler sig her om to problemstillinger: Førtidspensionisternes erfaring med ansættelser enten på ordinære vilkår eller i fleksjob samt deres situation, umiddelbart før de kom på førtidspension.

Hvad angår tidligere jobberfaring, viser undersøgelsen, at 25 % af førtidspensionisterne på et tidspunkt har haft job på ordinære vilkår. Det gælder dog for 40 % af de svagsynede og kun 7 % af de helt blinde. 14 % har været ansat i fleksjob, og her er det de stærkt svagsynede, der har den største andel (21 % mod hhv. 5 og 8 % i de to andre grupper).

Umiddelbart før bevillingen af førtidspensionen var 40 % af førtidspensionisterne ledige på kontanthjælp eller lignende, jf. tabel 8.2. 18 % var under uddannelse, umiddelbart før de fik førtidspension, og 16 % var sygemeldte.

Tabel 8.2. Situationen umiddelbart før førtidspensionen for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særligt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Jeg var i job på ordinære vilkår	5,3	3,3	5,0	4,2
Jeg var i fleksjob	5,3	8,3	0,0	5,9
Jeg var under uddannelse	18,4	16,7	20,0	17,8
Jeg var sygemeldt	5,3	20,0	25,0	16,1
Jeg var ledig på arbejdsløshedsdagpenge	2,6	0,0	0,0	0,8
Jeg var ledig på ledighedsydelse	7,9	5,0	5,0	5,9
Jeg var ledig på kontanthjælp eller anden midlertidig ydelse	44,7	40,0	30,0	39,8
Ved ikke	10,5	6,7	15,0	9,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	38	60	20	118

8.3. Supplerende beskæftigelse

Præcis en tredjedel af førtidspensionisterne har arbejde som supplement til førtidspensionen. Andelen varierer kun meget lidt mellem de tre grupper af blinde, stærkt svagsynede og svagsynede. Det store flertal (82 %) af førtidspensionisterne med supplerende beskæftigelse er ansat i job med løntilskud/skånejob, mens den resterende andel har arbejde på ordinære vilkår eller honorar aflønning.

Den ugentlige arbejdstid for førtidspensionister med supplerende beskæftigelse varierer meget, jf. tabel 8.3. Kun en lille del arbejder under 5 timer om ugen, og godt en fjerdedel arbejder mere end 20 timer om ugen. 32 % ville gerne arbejde mere, end de gør, hvis der var mulighed for det.

Tabel 8.3. Ugentlig arbejdstid for førtidspensionister med supplerende beskæftigelse i spørgeskemaundersøgelsen.

	Pct.	Antal
Under 5 timer	10,5	4
5-10 timer	28,9	11
10-20 timer	34,2	13
Mere end 20 timer	26,3	10
Total	100,0	38

De vigtigste årsager til, at de to tredjedele af førtidspensionisterne ikke har supplerende beskæftigelse er ifølge deres eget udsagn:

- Jeg har ikke kræfter til at arbejde (49 %).
- Det er umuligt at finde arbejde der passer (31 %).
- Det ville give for mange praktiske problemer (21 %).

På spørgsmålet, om de gerne vil have hjælp til at finde et arbejde, svarer 41 % af førtidspensionisterne uden supplerende beskæftigelse ja, mens 53 % svarer nej.

8.4. Fremtidsønsker og tilfredshed

Godt en fjerdedel af alle førtidspensionisterne i undersøgelsen kunne godt tænke sig et fleksjob i stedet for at være på førtidspension, hvis der var mulighed for det. Ønsket er især udbredt for dem, der modtager førtidspension efter reglerne fra 2003 eller 2013, hvor hhv. 39 og 33 % har dette ønske. Det gælder for 35 % af de svagsynede, jf. tabel 8.4.

Tabel 8.4. Ønske om fleksjob i stedet for pension for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på førtidspension, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Ja	26,3	23,7	35,0	26,5
Nej	68,4	66,1	60,0	65,8
Ved ikke	5,3	10,2	5,0	7,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	38	59	20	117

Der ser ud til at være udbredt tilfredshed med situationen som førtidspensionist, jf. tabel 8.5. 45 % er meget tilfredse, og 27 % er tilfredse. Kun 12 % er utilfredse eller meget utilfredse. Der er kun mindre variationer mellem synsgrupperne, men de svagsynede er tilsyneladende knap så tilfredse som de to andre grupper.

Tabel 8.5. Tilfredshed med at være på førtidspension for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget utilfreds	5,3	1,7	5,3	3,4
Utilfreds	0,0	1,7	0,0	0,9
Hverken eller	21,1	23,7	31,6	24,1
Tilfreds	23,7	28,8	26,3	26,7
Meget tilfreds	50,0	44,1	36,8	44,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	38	59	19	116

Der ser ud til at være et vist udækket arbejdsønske hos førtidspensionisterne, både fordi en del i gruppen uden supplerende arbejde gerne ville have beskæftigelse, og fordi en del i gruppen med supplerende beskæftigelse gerne ville have flere timer, hvis det var muligt.

Endelig er det som nævnt en ikke ubetydelig del af de ”nye” førtidspensionister, som faktisk gerne ville have et fleksjob i stedet for at være på førtidspension, hvis det kunne lade sig gøre.

9. Fritid, handicap og holdninger

I den sidste del af spørgeskemaundersøgelsen har vi sat fokus på en række spørgsmål om fritidsinteresser, synshandicap og supplerende handicap samt holdninger til arbejde og barrierer. Det sker ud fra en forestilling om, at sådanne forhold også kan have indflydelse på, hvilken tilknytning til arbejdsmarkedet det lykkes en person med synshandicap at få. Hvorvidt det også forholder sig sådan, vender vi tilbage til i del 3. I dette kapitel gives blot et overblik over nogle af de centrale resultater fra den afsluttende del af spørgeskemaet. Med en enkelt undtagelse er spørgsmålene i denne del stillet til alle deltagere i undersøgelsen, uanset deres aktuelle forsørgelsesstatus.

9.1. Studie- og fritidsjob

Deltagerne i undersøgelsen er først blevet spurgt, om de på et tidspunkt havde et studie- eller fritidsjob, da de var i gang med deres uddannelse. Spørgsmålet er dog ikke stillet til dem, der aktuelt er i gang med en uddannelse, fordi et lignende spørgsmål indgår i den del af spørgeskemaet, der handler om uddannelse, jf. kapitel 4 ovenfor. 33 % svarer ja til spørgsmålet om studie- eller fritidsjob underuddannelsen, mens 66 % svarer nej. Der er lidt flere svagsynede, der har haft fritids- eller studiejob under uddannelsen (42 % mod 28 % blandt de helt blinde).

Derefter har vi spurgt deltagerne i undersøgelsen, om de på et tidspunkt havde et fritidsjob, da de gik i grundskolen. Det svarer halvdelen ja til. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at der her er store forskelle på svarene, afhængig af synsstatus, jf. tabel 9.1. 63 % af de svagsynede svarer ja til fritidsjob, mens det kun gælder for 27 % af de helt blinde.

Tabel 9.1. Fritidsjob i grundskolen for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

Fritidsjob i grundskolen	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Ja	27,6	56,0	63,3	49,9
Nej	72,4	44,0	36,7	50,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	98	184	79	361

9.2. Fritidsaktiviteter

For at få et indtryk af fritidsaktiviteterne hos blinde og stærkt svagsynede i aldersgruppen 18-40 år har vi spurgt deltagerne i spørgeskemaet, hvor ofte de foretager sig en række forskellige ting i deres fritid. Resultaterne fremgår af tabel 9.2.

To tredjedele af deltagerne i undersøgelsen har familie eller venner på besøg en gang om ugen eller oftere, og næsten lige så mange besøger selv familie eller venner en gang om ugen eller mere.

Mere overraskende er det dog, at næsten halvdelen (47 %) går til træning eller idræt flere gange om ugen, og yderligere 15 % gør det en gang om ugen. Mangelfuld motion fremhæves ofte som et stort problem blandt blinde og svagsynede, men disse svar tyder på, at der også er en del i hvert fald i den yngre aldersgruppe, der er temmelig aktive på området. Også lidt overraskende ser der ikke ud til at være markante forskelle mellem

blinde, stærkt svagsynede og svagsynede, hvad angår motionsvaner. Selv blandt de helt blinde svarer 44 %, at de går til træning eller idræt flere gange om ugen. Det hører dog med til historien, at 21 % aldrig går til træning eller idræt, og at yderligere 10 % gør det sjældnere end en gang om måneden. Heller ikke her ser synsnedsættelsens omfang ud til at spille den store rolle. Kun 11 % af de helt blinde har svaret, at de aldrig går til træning eller idræt, mens det gælder for 25 % i de to andre grupper.

Organisationsarbejde er ikke særlig udbredt i målgruppen for undersøgelsen. 67 % svarer, at de aldrig deltager i organisationsarbejde sammen med andre med synshandicap, og 72 % deltager aldrig i andre former for organisationsarbejde. Hvad angår den første type organisationsarbejde er der dog tydelige forskelle, afhængig af synsstatus. Andelen der aldrig deltager i organisationsarbejde sammen med andre med synshandicap varierer fra 57 % blandt de helt blinde til 80 % i gruppen af svagsynede.

Tabel 9.2. Hyppighed af fritidsaktiviteter for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, pct.

	Har familie/ venner på besøg	Er på besøg hos familie/ venner	Går på cafe, bar, til koncert og lignende	Træning/ idræt	Organisations- arbejde sammen med andre med synshandicap	Andre former for organisations- arbejde
Flere gange om ugen	42,3	34,9	8,6	47,4	4,5	5,0
1 gang om ugen	24,2	29,1	15,0	14,5	3,6	5,6
1-2 gange om måneden	21,4	28,5	40,7	6,1	13,1	8,6
Sjældnere	10,6	5,9	28,1	10,6	11,4	8,4
Aldrig	1,4	1,7	7,5	21,4	67,4	72,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	359	358	359	359	359	359

For at give et indtryk af forskelle i fritidsaktiviteter for blinde, stærkt svagsynede og svagsynede viser tabel 9.3 andelen i procent, som har sat kryds i flere gange om ugen for de enkelte aktiviteter. Som det fremgår, er der en tendens til, at svagsynede er lidt mere aktive i fritiden end de to andre grupper, når der ses bort fra organisationsarbejde sammen med andre synshandicappede. Forskellene er dog ikke meget store.

Tabel 9.3. Procentandel med fritidsaktiviteter flere gange om ugen, særskilt for synsstatus.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Har besøg af familie eller venner	34,7	44,8	46,2	42,3
Er på besøg hos familie eller venner	32,0	35,5	37,2	34,9
Går på cafe, bar, til koncert el.lign.	9,3	6,6	12,7	8,6
Træning / idræt	44,3	47,5	50,6	47,4
Organisationsarbejde sammen med andre med synshandicap	5,2	6,0	0,0	4,5
Andre former for organisationsarbejde	6,2	3,3	7,6	5,0

Endelig er deltagerne i undersøgelsen blevet spurgt, hvor ofte de selv er aktive i forbindelse med aktiviteter i husholdningen. Svarene fremgår af tabel 9.4. Knap halvdelen (46 %) deltager f.eks. dagligt i madlavningen,

og yderligere 26 % gør det flere gange om ugen. Det er dog vanskeligt at fortolke svarene på disse spørgsmål, eftersom vi ikke har spurgt, om man bor alene eller sammen med andre. Det mest bemærkelsesværdige er måske, at det gælder for omkring 20 % for alle tre aktivitetstyper – madlavning, rengøring/tøjvask og indkøb, at de aldrig selv er aktive eller kun er det sjældnere end en gang om ugen.

Tabel 9.4. Deltagelse i husholdningsaktiviteter for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, pct.

	Madlavning	Rengøring, tøjvask el.lign.	indkøb til den daglige husholdning
Hver dag	46,4	18,4	14,8
Flere gange om ugen	25,8	35,9	47,6
1 gang om ugen	8,3	25,3	19,2
Sjældnere	11,7	10,0	10
Aldrig	7,8	10,3	8,4
Total	100,0	100,0	100
N	360	359	359

For at give et indtryk af variationen mellem de tre synsgrupper viser tabel 9.5 andelen, som har sat kryds ved de to yderpositioner hver dag eller aldrig for hver af de tre aktiviteter. Tabellen tyder på, at synsnedsættelsens omfang har betydning for, hvor aktiv personen selv er i husholdningen. Især gruppen af helt blinde er mindre aktiv end de to øvrige grupper. 33 % af de helt blinde deltager f.eks. dagligt i madlavningen, mens det gælder for 61 % af de svagsynede. Et andet eksempel er, at 19 % af de blinde aldrig deltager i rengøring, tøjvask el.lign., mens det er tilfældet for 8 % af de stærkt svagsynede og 5 % af de svagsynede.

Tabel 9.5. Procentandel der deltager hver dag eller aldrig i aktiviteter omkring husholdningen, særskilt for synsstatus.

Hver dag	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Madlavning	32,7	47,5	60,8	46,4
Rengøring, tøjvask el.lign.	12,4	17,5	27,8	18,4
Indkøb	10,3	14,8	20,3	14,8

Aldrig	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Madlavning	13,3	4,9	7,6	7,8
Rengøring, tøjvask el.lign.	18,6	8,2	5,1	10,3
Indkøb	15,5	6,0	5,1	8,4

9.3. Synshandicap og supplerende handicap

Man kan forestille sig, at personens egen oplevelse og vurdering af sit synshandicap har indflydelse på, hvordan den pågældende klarer sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Deltagerne i undersøgelsen er derfor først blevet spurgt, hvor stor betydning de synes deres synsnedsættelse har for tilværelsen generelt. Dernæst er de blevet spurgt, hvordan de selv vil bedømme deres evne til at tackle de udfordringer, som et synshandicap resulterer i.

43 % tillægger synshandicappet stor eller meget stor betydning for deres tilværelse, mens 24 % oplever, at synshandicappet har lille eller meget lille betydning. Som det fremgår af tabel 9.6, er andelen, der tillægger synshandicappet meget stor betydning, størst blandt de stærkt svagsynede (25 % mod hhv. 12 og 13 % i de to andre grupper. Tilsvarende er der kun 16 % af de stærkt svagsynede, der oplever, at deres synshandicap har lille eller meget lille betydning, mens det gælder for 32 % blandt helt blinde eller svagsynede.

Tabel 9.6. Synshandicappets betydning for tilværelsen generelt hos deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget lille betydning	10,4	3,3	7,6	6,1
Lille betydning	21,9	13,1	24,1	17,9
Hverken eller	36,5	31,1	36,7	33,8
Stor betydning	18,8	26,8	17,7	22,6
Meget stor betydning	12,5	25,7	13,9	19,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	96	183	79	358

Det store flertal (80 %) synes, de er gode eller meget gode til at tackle de udfordringer, som det giver at have et synshandicap. Kun 3 % synes selv, de er dårlige eller meget dårlige til det. Der er kun mindre variationer i denne vurdering, afhængig af synsnedsættelsens omfang, jf. tabel 9.7.

Tabel 9.7. Evnen til at tackle udfordringerne som følge af synshandicappet hos deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Meget dårlig	2,1	0,0	0,0	0,6
Dårlig	1,1	3,3	2,6	2,5
Hverken eller	21,1	13,1	23,1	17,4
God	34,7	42,6	39,7	39,9
Meget god	41,1	41,0	34,6	39,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	96	183	79	358

Ud over personens egen opfattelse og vurdering af synshandicappet vil det være nærliggende at tro, at det også kan have stor betydning, om den pågældende har supplerende handicaps. Deltagerne i undersøgelsen er derfor blevet spurgt, om de har andre Væsentlige handicap/funktionsnedsættelser end synsnedsættelsen. Det er der 32 %, der svarer ja til.

Nogle af årsagerne til de supplerende handicap er nedsat bevægelighed eller problemer med ryg eller nakke (23 %), nedsat hørelse (14 %) og psykiske lidelser (11 %). 5 % har sat kryds i udviklingshæmning, mens 2 % angiver, at de er ordblinde. Endelig har en stor gruppe på 39 % sat kryds i kategorien andet, hvilket primært

dækker over forskellige former for helbredsproblemer som f.eks. allergi og nedsat lungefunktion, bindevævssygdom, diabetes, epilepsi, gigt, hjerneskade og sklerose.

9.4. Holdninger til arbejde og barrierer

For at sætte målgruppens holdning til arbejde i perspektiv, er deltagerne i undersøgelsen blevet spurgt, hvor stor betydning det at have eller få et arbejde har, sammenlignet med to andre faktorer – samvær med familie og venner samt fritidsaktiviteter. Resultatet fremgår af tabel 9.8. Beskæftigelse har tilsyneladende høj prioritet for et stort flertal. Godt halvdelen har sat kryds i meget stor betydning, og yderligere 22 % tillægger det at have eller få et arbejde stor betydning.

Målt på denne måde, har det at have eller få et arbejde større prioritet end fritidsaktiviteter men lavere prioritet end samvær med familie og venner. Der er kun mindre variationer i disse holdninger mellem blinde, stærkt svagsynede og svagsynede.

Tabel 9.8. Holdningen til arbejde, familie og fritid blandt deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, pct.

	Samvær med familie og venner	Fritidsaktiviteter	At have eller få et arbejde
Meget lille betydning	1,1	5,0	8,7
Lille betydning	1,1	8,1	5,0
Hverken eller	8,6	17,9	13,7
Stor betydning	22,0	31,6	21,6
Meget stor betydning	67,1	37,4	51,0
Total	100,0	100,0	100,0
N	359	358	357

Deltagerne er herudover blevet bedt om at tage stilling til et næsten urimeligt dilemma. De blev nemlig spurgt, hvilket af to udsagn med meget modsatte signaler de var mest enige i. Man kan sagtens forestille sig, at rigtig mange rent faktisk ikke er fuldstændig enig i nogen af udsagnene, men tankegangen er, at det alligevel kan illustrere nogle grundlæggende prioriteter, når man på denne måde "tvinger" svarpersonerne til at tage stilling. Kun 5 % af deltagerne i undersøgelsen fravalgte direkte at tage stilling.

I tabellen nedenfor er det vist, hvor stor en procentdel der er mest enig i de to udsagn for hver af de tre synsgrupper og i alt.

Tabel 9.9. Tilslutning til udsagn om holdning til arbejde blandt deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen: Procentdel der er mest enig i det pågældende udsagn, særskilt for synsstatus.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Der skal stilles de samme krav til blinde og svagsynede som til alle andre, når det handler om arbejde.	54,3	41,5	44,7	45,7
Blinde og svagsynede i den erhvervsaktive alder skal have mulighed for at gå på førtidspension, hvis de ønsker det.	45,7	58,5	55,3	54,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	94	171	76	341

Som det ses, er der et lille flertal (54 %), der er mest enig i, at blinde og svagsynede i den erhvervsaktive alder skal have mulighed for at gå på førtidspension, hvis de ønsker det, mens 46 % er mest enig i, at der skal stilles de samme krav til blinde og stærkt svagsynede som til alle andre, når det handler om arbejde. Denne tendens er mest udtalt blandt de stærkt svagsynede, hvor 59 % er mest enige i, at der skal være mulighed for førtidspension til dem, der ønsker det. Blandt de helt blinde er holdningen derimod den modsatte. Her er et flertal mest enige i, at der skal stilles de samme krav til blinde og svagsynede, når det handler om arbejde.

Til sidst har vi spurgt om deltagernes vurdering af, hvor stor betydning forskellige typer af barrierer har for, at blinde og svagsynede ikke kommer i arbejde. Svarene fremgår af tabel 9.10. Hvis der tages udgangspunkt i den andel, der tillægger den pågældende faktor stor eller meget stor betydning for, at blinde og svagsynede ikke er i arbejde, bliver prioriteringen af faktorerne som følger:

1. Arbejdsgivere har for mange fordomme i forhold til at ansætte medarbejdere med synshandicap (74 %).
2. Der er alt for få jobs, der er velegnede for blinde og svagsynede (54 %).
3. Blinde og svagsynede får for lidt hjælp til at finde job (51 %).
4. Der er stor risiko for, at virksomhedernes IT-systemer ikke kan bruges af medarbejdere med synshandicap (48 %).
5. Det er alt for besværligt at komme til og fra arbejde, når man har et synshandicap (45 %).
6. Der er for lang ventetid på at få de nødvendige hjælpemidler (42 %).
7. Blinde og svagsynede har ikke de kompetencer, der er efterspurgt på arbejdsmarkedet (26 %).
8. Blinde og svagsynede er ikke gode nok til at tackle deres synshandicap (26 %).

Som det ses, er højdespringeren en opfattelse af, at arbejdsgiverne har for store fordomme overfor at ansætte medarbejdere med synshandicap. Til gengæld er der ikke så mange, der tillægger forhold hos den enkelte med synshandicap stor betydning.

Tabel 9.10. Holdninger til barrierer for blinde og svagsynedes arbejdsmarkedsdeltagelse blandt deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, pct.

	Meget lille betydning	Lille betydning	Hverken eller	Stor betydning	Meget stor betydning	Total	N
Arbejdsgivere har for mange fordomme i forhold til at ansætte medarbejdere med synshandicap	1,7	6,7	18,0	37,1	36,5	100,0	356
Der er stor risiko for, at virksomheders IT-systemer ikke kan bruges af medarbejdere med synshandicap	7,0	16,3	29,2	23,0	24,4	100,0	356
Blinde og svagsynede får for lidt hjælp til at finde job	5,6	9,6	33,6	26,3	24,6	100,0	354
Det er alt for besværligt at komme til og fra arbejde, når man har et synshandicap	9,9	19,2	25,6	26,2	19,2	100,0	355
Der er for lang ventetid på at få de nødvendige hjælpemidler	13,3	17,5	26,8	22,3	20,1	100,0	354
Der er alt for få jobs, der er velegnede for blinde og svagsynede	5,9	10,5	29,7	26,6	27,2	100,0	353

10. Særligt om de 18-29-årige

Som nævnt i del 1 er førtidspensions- og fleksjobreformen fra 2013 en væsentlig del af baggrunden for, at det er valgt at sætte fokus på de under 40-årige i denne undersøgelse. Men de seneste reformer af kontanthjælpsområdet betyder desuden, at der også er grund til at afdække nogle forhold særskilt for gruppen mellem 18 og 30 år. Derfor handler dette afsnit kun om dem med afsæt i deres besvarelse af spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen. Gruppen består her af 161 personer: 50 helt blinde, 73 stærkt svagsynede og 38 svagsynede.

10.1. Uddannelsesbaggrund

39 % i denne gruppe har grundskole/folkeskole som højeste fuldførte uddannelse, og af dem har 1/3 ikke bestået folkeskolens afgangsprøve, jf. tabel 10.1. Herudover har 26 % studentereksamen eller lignende som højeste fuldførte uddannelse. Dermed er det altså næsten 2/3, der endnu ikke har en uddannelse, der specifikt sigter mod et job på arbejdsmarkedet.

Tabel 10.1. Højeste fuldførte uddannelse for de 18-29-årige deltagere i spørgeskemaundersøgelsen.

	Pct.	Antal
Grundskole / folkeskole uden afgangsprøve	13,0	21
Grundskole / folkeskole med bestået afgangsprøve	26,1	42
Studentereksamen, HF eller tilsvarende	26,1	42
Erhvervsuddannelse	9,9	16
Kort videregående uddannelse	5,0	8
Mellemlang videregående uddannelse	14,9	24
Lang videregående uddannelse	5,0	8
Total	100,0	161

10.2. Aktuel status i 2014

37 % af de unge under 30 år er under uddannelse, jf. tabel 10.2. Det drejer sig om 60 personer ud af de 69, som er under uddannelse i hele aldersgruppen fra 18-40 år. Dermed handler kapitel 4 ovenfor om uddannelse i realiteten næsten udelukkende om de unge under 30 år.

I alt 21 % af de unge er i beskæftigelse – heraf 8 % i fleksjob. 21 % er på en midlertidig forsørgelsesydelse uden at være under uddannelse. Det skal nemlig i den sammenhæng bemærkes, at det ifølge kapitel 4 kun er 45 ud af de 69 uddannelsessøgende, der modtager SU.

En del af de resterende kan derfor godt være på en ydelse, der normalt karakteriseres som midlertidig. Endelig er 19 % af de unge under 30 år på førtidspension.

Tabel 10.2. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen på 18-29 år, fordelt på aktuel status efter egen vurdering i 2014.

	Pct.	Antal
Under uddannelse	37,3	60
I beskæftigelse, ansæt på ordinære vilkår	13,0	21
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	8,1	13
På en midlertidig forsørgelsesydelse	20,5	33
På førtidspension	19,3	31
Andet	1,9	3
Total	100,0	161

I tabel 10.3 nedenfor sammenlignes fordelingerne på aktuel status mellem de to aldersgrupper 18-29 år og 30-40 år. Ud over den store forskel i andelen under uddannelse, springer det især i øjnene, at der er flere i fleksjob og førtidspension blandt de 30-40-årige, og at andelen på midlertidige ydelser er lidt lavere i denne aldersgruppe end blandt de unge.

Tabel 10.3. Aktuel status efter egen vurdering i 2014 for deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, særskilt for aldersgrupperne 18-29 og 30-40 år, pct.

	18-29	30-40
Under uddannelse	37,3	3,5
I beskæftigelse, ansæt på ordinære vilkår	13,0	15,6
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	8,1	17,6
På en midlertidig forsørgelsesydelse	20,5	16,1
På førtidspension	19,3	43,7
Andet	1,9	3,5
Total	100,0	100,0

10.3. Fritid, handicap og holdninger

30 % af de unge under 30 år, som ikke p.t. er uddannelsessøgende, svarer ja til, at de havde et studie- eller fritidsjob, da de var under uddannelse. Det ligger således en smule under men på samme niveau som for hele gruppen mellem 18 og 40 år, hvor 33 % svarede ja til dette spørgsmål.

Det samme gælder, når det handler om fritidsjob i grundskolen. 45 % af de unge under 30 år oplyser, at de på et tidspunkt havde et fritidsjob, da de gik i grundskolen, og for hele gruppen mellem 18 og 40 år var andelen 49 %.

Synshandicappet betyder tilsyneladende ikke så meget for de unge som for gruppen over 40 år. Kun 11 % af de unge under 30 år svarer, at deres synshandicap har meget stor betydning for deres tilværelse generelt. Det er markant færre end i aldersgruppen 30-40 år, hvor 27 % er af den opfattelse. 32 % i den yngste gruppe tillægger synshandicappet stor eller meget stor betydning mod 51 % i den ældste gruppe. For alle mellem 18 og 40 år er denne andel som nævnt i afsnit 9.4 43 %.

Hvad angår evnen til at tackle de udfordringer, som følger med et synshandicap, er der til gengæld ingen forskel på aldersgrupperne. Også blandt de unge under 30 år oplever 80 % selv, at de er gode eller meget gode til at tackle disse udfordringer.

Der er lidt færre i gruppen under 30 år, der har andre væsentlige handicap/funktionsnedsættelser end synsnedsættelsen. For denne gruppe er det 26 % mod 36 % blandt de 30-40-årige og 31 % for begge grupper tilsammen.

Endelig skal det nævnes, at der også kan spores forskelle i holdningen til arbejde mellem den unge og den lidt ældre gruppe. Der er præcist lige mange i den unge aldersgruppe, der erklærer sig mest enig i hvert af de to dilemma-udsagn om holdningen til arbejde. Blandt de 30-40-årige er der til gengæld en forskel: Her er 58 % mest enig i, at blinde og stærkt svagsynede i den erhvervsaktive alder skal have mulighed for at gå på førtidspension, hvis de ønsker det. 42 % er mest enig i, at der skal stilles de samme krav til blinde og svagsynede som til alle andre, når det handler om arbejde.

Der er altså tilsyneladende flere i den yngste gruppe, som lægger vægt på ligestilling i forhold til arbejde, og som ikke ønsker førtidspension som en rettighed. Man kan forestille sig mange årsager til denne forskel. For det første har den unge gruppe måske ikke "løbet panden mod en mur" så mange gange som den lidt ældre gruppe. Men for det andet spiller hele retorikken om unge og førtidspension sandsynligvis også en rolle for holdningerne. Når det konstant bliver sagt, at unge ikke må "skubbes ud på et sidespor" med en førtidspension, kan det være vanskeligere for denne gruppe selv at indtage en position, hvor førtidspension bør være en rettighed. Derfor er det nok i virkeligheden mere opsigtsvækkende, at halvdelen af gruppen alligevel erklærer sig mest enig i dette synspunkt.

Del 3: Udviklingstendenser og mulige forklaringer

Formålet med denne del af rapporten er for det første at give nogle flere informationer om den aktuelle situation for blinde og stærkt svagsynede og at belyse nogle udviklingstendenser i gruppens arbejdsmarkedstilknytning. Dernæst er det også formålet at give nogle bud på, hvilke faktorer, der har betydning for, at det lykkes for dele af målgruppen at få uddannelse og arbejde, mens det ikke lykkes for andre. Denne del af rapporten bygger både på registerdata og data fra spørgeskemaundersøgelsen.

I kapitel 11 præsenteres datagrundlaget i registerundersøgelsen, og den aktuelle situation for de 18-40-årige ses i sammenhæng med den aktuelle situation for blinde og stærkt svagsynede i hele den erhvervsaktive aldersgruppe fra 18 til 64 år. I kapitel 12 sammenlignes den aktuelle situation for gruppen mellem 18 og 40 år med situationen for den tilsvarende aldersgruppe for 5 år siden, og der tegnes et billede af udviklingen siden da. Endelig undersøges i kapitel 13 nogle mulige forklaringer på variation i blindes og stærkt svagsynedes arbejdsmarkedstilknytning med udgangspunkt i resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen.

11. Den aktuelle status

11.1. Lidt om datagrundlaget

I del 2 blev den aktuelle status i 2014 for gruppen mellem 18 og 40 år beskrevet med afsæt i spørgeskemaundersøgelsen. Der er altså tale om meget opdaterede data, indsamlet i efteråret 2014, og oplysningerne hviler på svarpersonernes egne udsagn. Til gengæld er det som omtalt i del 1 kun 54 % af målgruppen, der har deltaget i undersøgelsen. Ud over den usikkerhed, som er en følge af, at vi ikke har svar fra alle, giver spørgeskemaundersøgelsen som metode også den begrænsning, at vi ikke kan foretage sammenligninger over tid eller med andre aldersgrupper af blinde og svagsynede. Vi har derfor fået mulighed for at koble resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen med registerdata om alle medlemmer i Dansk Blindesamfund i den erhvervsaktive alder fra 18 til 64 år, som gruppen så ud i efteråret 2014.

Registerdata giver til gengæld nogle andre typer begrænsninger. Først og fremmest er der produktionstid på data, hvilket indebærer, at det ikke er muligt at få informationer, der er lige så opdaterede, som når man spørger respondenterne selv. Dernæst er der naturligvis ikke mulighed for at finde informationer om andet end det, der rent faktisk forefindes registeroplysninger om. Og selv om der kan skabes adgang til et meget omfattende datasæt, dækker det alligevel ikke alt. Men under alle omstændigheder kan registerdata give os meget værdifulde oplysninger, som kan bidrage med ny viden om blinde og svagsynedes arbejdsmarkedstilknytning og udviklingen heri.

Med henblik på at kunne sammenligne status vedrørende uddannelse, beskæftigelse og forsørgelse over tid og mellem aldersgrupper har vi konstrueret en statusvariabel ved hjælp af registerdata i Danmarks Statistik, som indeholder de samme kategorier som i spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål om aktuel status. Kategorien førtidspension er dog opdelt på førtidspensionister med og uden supplerende beskæftigelse. De senest tilgængelige data om socioøkonomisk status, som indgår i dannelsen af denne statusvariabel i efteråret 2014 stammer fra 2012.

Statusvariablen giver et billede af den dominerende situation for personen i det pågældende år. Kategorierne i variabelen er defineret på følgende måde:

1. Uddannelse: Personen er registreret på en uddannelse i uddannelsesregistret, uanset forsørgelsesgrundlag.
2. Beskæftigelse på ordinære vilkår: Personen er registreret som i beskæftigelse på socioøkonomisk status og modtager hverken en midlertidig forsørgelsesydelse eller førtidspension (dog bortset fra evt. invaliditetsydelse).
3. Beskæftigelse i fleksjob: Personen er registreret som i beskæftigelse på socioøkonomisk status og er samtidig registreret med fleksjob i registret over offentlige ydelser.
4. Midlertidig offentlig ydelse: Personen er registreret med en midlertidig offentlig forsørgelsesydelse i registret over offentlige ydelser. Ydelsestypen afgøres af, hvilken ydelse der har fyldt mest det pågældende år.
5. Førtidspension med supplerende beskæftigelse: Personen er registreret med førtidspension (bortset fra invaliditetsydelse) i registret over offentlige ydelser og i førtidspensionsregistret og er samtidig registreret som i beskæftigelse på socioøkonomisk status.
6. Førtidspension uden supplerende beskæftigelse: personen er registreret med førtidspension (bortset fra invaliditetsydelse) i registret over offentlige ydelser og i førtidspensionsregistret men er ikke registreret som i beskæftigelse på socioøkonomisk status.
7. Andet: personen opfylder ikke betingelserne i nogen af de første 6 kategorier.

I tabel 11.1. vises den aktuelle status for de 18-40-årige dels med udgangspunkt i selvrapporteringen i spørgeskemaundersøgelsen fra 2014 og dels på grundlag af de senest tilgængelige registerdata fra 2012. Eftersom der er tale om næsten 2 års forskydning, kan man ikke forvente, at fordelingerne er ens. Tabellen afslører for det første, at andelen i både ordinær beskæftigelse og fleksjob er større, og andelen på midlertidig forsørgelse mindre i spørgeskemaundersøgelse end ifølge registerdata. Der kan være en naturlig bevægelse i den retning, fordi den omhandlede persongruppe er blevet 2 år ældre, og en del af dem f.eks. kan have afsluttet en uddannelse. Desuden er der også flere førtidspensionister med supplerende beskæftigelse ifølge spørgeskemaundersøgelsen end ifølge registerdata.

Uanset de uøjagtigheder og tidsforskydninger, der vil være indbygget i brugen af registerdata, må det på grundlag af sammenligningen nedenfor trods alt konkluderes, at de valgte registerdata og variabeldefinitioner giver et fornuftigt grundlag for analyserne i de efterfølgende afsnit. I den forbindelse er det også vigtigt at notere sig, at metoden til fordeling mellem de 6 kategorier er den samme på tværs af alderskategorier og år.

Tabel 11.1. Aktuel status for de 18-40-årige deltagere i spørgeskemaundersøgelsen på grundlag af egen vurdering 2014 og registerdata 2012, pct.

	Spørgeskema 2014	Registerdata 2012
Under uddannelse	19,6	19,4
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	15,1	12,3
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	13,6	9,7
På en midlertidig forsørgelsesydelse	18,5	27,9
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	11,1	5,0
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	22,2	25,8
Total	100,0	100,0

11.2. Aktuel status for forskellige aldersgrupper

Formålet med dette afsnit er at give et samlet billede af den aktuelle status mht. uddannelse, beskæftigelse og forsørgelse for forskellige aldersgrupper af blinde og stærkt svagsynede. Datagrundlaget er her registerdata om alle Dansk Blindesamfunds medlemmer, som i oktober 2014 var mellem 18 og 64 år. De to yngste aldersgrupper omfatter altså også her alle, uanset om de har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen i 2014 eller ej.

Tabel 11.2 nedenfor viser, at 18 % af de blinde og stærkt svagsynede i den erhvervsaktive alder er i beskæftigelse – heraf 8 % i fleksjob. Kun ca. 10 % ernærer altså sig selv udelukkende gennem u-støttet beskæftigelse. 64 % af den erhvervsaktive aldersgruppe modtager førtidspension – 11 % dog med supplerende erhvervsbeskæftigelse.

Den mest erhvervsaktive aldersgruppe er de 30-40-årige. Her er 24 % i beskæftigelse – heraf 11 % i fleksjob, mens 50 % er på førtidspension.

For både de 18-29-årige og de 30-40-årige er 23 % på midlertidig offentlig forsørgelse. I den yngste aldersgruppe er kun 10 % i beskæftigelse – og heraf 3 % i fleksjob. Men dette skal i høj grad ses i lyset af, at ikke mindre end 41 % i denne gruppe er under uddannelse. Selv i den yngste aldersgruppe under 30 år er der 25 %, som modtager førtidspension.

Tabel 11.2. Aktuel status for Dansk Blindesamfunds medlemmer i den erhvervsaktive alder 2014, pct.

	18-29 år	30-40 år	41-64 år	I alt 18-64 år
Under uddannelse	41,1	2,7	0,5	5,3
I beskæftigelse på ordinære vilkår	7,0	13,6	10,3	10,4
I beskæftigelse på fleksjob	3,3	10,7	7,6	7,6
På midlertidig offentlig forsørgelse	23,3	23,2	8,7	12,5
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	1,5	10,4	12,7	11,1
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	23,7	39,5	60,1	53,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	270	375	1846	2491

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik 2012.

11.3. Kontanthjælp og førtidspension

Som sagt er statusvariablen, som er anvendt i afsnit 11.2, et udtryk for en persons dominerende situation i et bestemt år – i dette tilfælde i 2012. Det anvendes imidlertid ofte som en indikator for passiv offentlig forsørgelse, hvor stor en andel af en befolkningsgruppe, der har været berørt af kontanthjælp på et tidspunkt i løbet af et år.

Tabel 11.3 viser derfor andelen af kontanthjælpsberørte for de forskellige aldersgrupper i 2014 (med data fra 2012). Det ses her, at 33 % i den yngste aldersgruppe under 30 år er berørt af kontanthjælp i løbet af året, mens det for de 30-40-årige drejer sig om 17 %.

Tabel 11.3. Kontanthjælpsberørte blandt Dansk Blindesamfunds medlemmer i den erhvervsaktive alder 2014.

	Pct.	N
18-29 år	33,3	294
30-40 år	16,8	380
I alt 18-40 år	24,0	674
Alle mellem 18 og 64 år	11,7	2552

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik 2012.

Førtidspension er en anden offentlig ydelse, som har stor betydning for blinde og stærkt svagsynede. Andelen på førtidspension i statusopgørelsen ovenfor i afsnit 11.2 dækker over forskellige typer af pensionsydelse. Derudover er der også en gruppe, der modtager invaliditetsydelse, og som ikke er omfattet af kategorien førtidspension i statusopgørelsen, fordi de er i erhverv eller under uddannelse.

Tabellen nedenfor viser den procentvise fordeling for alle modtagere af ydelser efter pensionslovgivningen i den erhvervsaktive alder. Den seneste opdatering er i dette tilfælde fra udgangen af 2013.

Halvdelen af de blinde og stærkt svagsynede i den erhvervsaktive alder, der modtager ydelser efter pensionslovgivningen, har højeste førtidspension efter reglerne fra før 2003. Det gælder for 40 % af de 30-40-årige og kun for 6 % i den yngste aldersgruppe. For de yngste under 30 år er den dominerende ydelse naturligt nok ny førtidspension (84 %).

32 % i den mest erhvervsaktive aldersgruppe fra 30 til 40 år modtager invaliditetsydelse, mens det kun gælder for 9 % i den yngste aldersgruppe. Udgangspunktet for det helt store flertal i de yngre aldersgrupper vil være pensionslovgivningen fra 2003 eller 2013, hvor invaliditetsydelse ikke længere eksisterer. I den sammenhæng er det værd at bemærke, at der ifølge Danmarks Statistiks register over offentlige ydelser kun var i alt 58 af Dansk Blindesamfunds medlemmer i den erhvervsaktive alder, der modtog merudgiftsydelse efter serviceloven i 2012. Heraf var 9 under 30 år og 12 mellem 30 og 40 år.

Tabel 11.4. Modtagere af ydelser efter pensionslovgivningen blandt Dansk Blindesamfunds medlemmer i den erhvervsaktive alder 2014, pct.

	18-29 år	30-40 år	41-64 år	I alt 18-64 år
Invaliditetsydelse	8,7	32,2	26,0	16,3
Mellemste førtidspension	1,9	10,8	8,5	11,6
Højeste førtidspension	5,8	40,2	31,1	52,4
Forhøjet alm. førtidspension	0,0	0,3	0,3	0,5
Ny førtidspension	83,5	16,4	34,2	19,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	103	286	389	2025

Kilde: Registerdata fra Danmarks statistik 2013.

11.4. Gennemsnitsindkomst

Den gennemsnitlige indkomst er naturligt nok i høj grad påvirket af, hvilken status der er tale om. Dette illustreres i tabel 11.5. Ikke overraskende findes den højeste gennemsnitsindkomst i gruppen, som er i beskæftigelse på ordinære vilkår, efterfulgt af beskæftigede på fleksjob. Den laveste gennemsnitsindkomst findes blandt de uddannelsessøgende, og den næstlaveste i gruppen på midlertidig forsørgelse.

Gennemsnitsindkomsten for erhvervsbeskæftigede på ordinære vilkår er næsten dobbelt så høj som for gruppen på midlertidig offentlig forsørgelse. Gennemsnitsindkomsten for førtidspensionister ligger lidt højere end for gruppen på midlertidige ydelser. Det kan umiddelbart undre, at gennemsnitsindkomsten for førtidspensionister med supplerende beskæftigelse ikke er højere end for førtidspensionister uden supplerende job, men dette må skyldes forskelle mellem pensionsydelseerne i de to grupper, som det dog ikke er muligt at komme tættere på en belysning af her.

Tabellen illustrerer tydeligt, at det har meget kontante konsekvenser for livssituationen, om en person befinder sig i den ene eller den anden statuskategori.

Tabel 11.5. Gennemsnitlig indkomst for Dansk Blindesamfunds medlemmer mellem 18 og 40 år 2014, fordelt på status i 2012, kr.

	Gennemsnit	N
Under uddannelse	133318	109
I beskæftigelse på ordinære vilkår	367817	69
I beskæftigelse på fleksjob	330206	50
På midlertidig forsørgelse	192733	152
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	238596	43
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	246501	218
Total	233563	641

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik 2012. Gennemsnitsindkomsten er her beregnet på grundlag af Personindkomst i alt ekskl. beregnet lejeværdi af egen bolig og før fradrag af renteudgifter

12. Udviklingen fra 2009 til 2014

I dette afsnit ønsker vi at tegne et billede af, hvordan situationen har udviklet sig for de 18-40-årige blinde og stærkt svagsynede gennem de sidste 5 år, hvad angår arbejdsmarkedstilknytning og forsørgelse. Det vises på to forskellige måder: Først sammenligner vi situationen, som den ser ud i 2014, med situationen for den tilsvarende gruppe 5 år tidligere. Dernæst undersøger vi, hvordan det gik de 18-40-årige fra 2009 gennem de følgende år.

12.1. 18-40-årige i 2009 og 2014

I tabel 12.1 sammenlignes situationen for de 18-40-årige i 2014 med den gruppe, der var mellem 18 og 40 år i 2009 (altså medlemmer i Dansk Blindesamfund, som i 2014 var 23-45 år).

Som det ses af tabellen, er andelen under uddannelse steget fra 14 til 19 %. Til gengæld er andelen i ordinær beskæftigelse faldet fra 17 til 11 %, mens der er sket en lille stigning i andelen på fleksjob fra 6 til knap 8 %. Endelig er der sket en mindre stigning i andelen på midlertidig forsørgelse og et mindre fald i andelen af førtidspensionister med supplerende beskæftigelse.

De mest bemærkelsesværdige forskelle fra 2009-14 må siges at være faldet i andelen med ansættelse på ordinære vilkår og stigningen i andelen under uddannelse.

Tabel 12.1. Status for 18-40-årige i 2014, sammenlignet med status for 18-40-årige i 2009, pct.

	2009	2014
Under uddannelse	14,3	18,8
I beskæftigelse på ordinære vilkår	16,9	10,9
I beskæftigelse på fleksjob	6,1	7,6
På midlertidig forsørgelse	21,1	23,3
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	7,9	6,7
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	33,7	32,9
Total	100,0	100,0
N	798	645

12.2. Udviklingen for de 18-40-årige fra 2009

I dette afsnit sammenligner vi ikke to forskellige grupper men prøver derimod at følge udviklingen for den gruppe af Dansk Blindesamfunds medlemmer, der i 2009 var mellem 18 og 40 år. Det gør vi ved at undersøge, hvordan de enkelte undergrupper fordeler sig på forsørgelsesstatus 5 år senere. Resultaterne er sammenfattet i tabel 12.2.

Under uddannelse:

I 2009 var 112 personer eller 14 % af de 18-40-årige medlemmer af Dansk Blindesamfund under uddannelse (på grundlag af registerdata fra 2007). 29 % af dem var også under uddannelse 5 år senere.

20 % af dem, der var under uddannelse i 2009, var i beskæftigelse 5 år senere, fordelt med godt 13 % i ordinær ansættelse og godt 6 % på fleksjob. Det udgør altså kun 28 % af den gruppe, som ikke længere er under uddannelse.

I forlængelse heraf er det foruroligende at konstatere, at hele 44 % af dem, der var 18-40 år i 2009 og under uddannelse, var på en midlertidig forsørgelsesydelse 5 år senere. Kun 8 % var på førtidspension.

I beskæftigelse:

I 2009 var i alt 183 personer eller 23 % mellem 18 og 40 år i beskæftigelse – heraf 49 personer eller 6 % i fleksjob.

5 år senere var halvdelen af de ordinært ansatte fra 2009 fortsat i ordinær beskæftigelse. 10 % var ansat i fleksjob, og andre 10 % var nu under uddannelse. 21 % var på en midlertidig forsørgelsesydelse, og endelig havde 9 % fået førtidspension.

75 % af fleksjobberne fra 2009 var også i fleksjob i 2014. Men flertallet af dem, der ikke længere var i fleksjob, var nu på en midlertidig forsørgelsesydelse. Det gælder nemlig for 20 %, mens godt 4 % var kommet på førtidspension. Ingen af fleksjobberne fra 2009 var under uddannelse eller i ordinær beskæftigelse 5 år senere.

Midlertidig offentlig forsørgelse:

I 2009 var 165 personer eller 21 % mellem 18 og 40 år på en midlertidig offentlig ydelse. 5 år senere var 9 % af dem under uddannelse, og 21 % var i beskæftigelse, fordelt med 9 % ordinært ansatte og 12 % i fleksjob.

30 % af de midlertidigt forsørgede fra 2009 var kommet på førtidspension i 2014, men hele 41 % var også på en midlertidig forsørgelsesydelse 5 år senere. Det behøver naturligvis ikke betyde, at de har været det i hele perioden, men det er ikke desto mindre tankevækkende.

Førtidspension:

I alt 332 personer eller 42 % mellem 18 og 40 år i 2009 var på førtidspension – heraf 8 % med supplerende beskæftigelse. 5 år senere var 5 % af dem kommet i ordinær beskæftigelse.

59 % af førtidspensionisterne med supplerende beskæftigelse i 2009 havde samme status 5 år senere, mens 35 % nu ikke længere havde arbejde ved siden af førtidspensionen. Til gengæld havde 10 % af førtidspensionisterne uden supplerende beskæftigelse fået arbejde ved siden af pensionen 5 år senere.

Tabel 12.2. Dansk Blindesamfunds medlemmer mellem 18 og 40 år i 2009, fordelt på deres status 5 år senere, særskilt for deres status i 2009, pct.

Status 2009							
Status 2014	Under uddannelse	Ansæt på ordinære vilkår	Ansæt i fleksjob	På midlertidig ydelse	Førtidspension med beskæftigelse	Førtidspension uden beskæftigelse	Total
Under uddannelse	28,6	13,4	6,3	43,8	0,9	7,1	100,0
Ansæt på ordinære vilkår	10,4	49,3	10,4	20,9	0,7	8,2	100,0
Ansæt i fleksjob	0,0	0,0	75,5	20,4	0,0	4,1	100,0
På midlertidig ydelse	8,5	8,5	12,1	40,6	3,6	26,6	100,0
På førtidspension med beskæftigelse	1,6	4,8	0,0	0,0	58,7	34,9	100,0
På førtidspension uden beskæftigelse	0,7	0,0	0,3	0,0	10,0	88,8	100,0
Total	7,9	12,4	10,0	19,4	9,1	41,2	100,0

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik 2007 og 2012.

13. Forklaringer på forskelle i arbejdsmarkedstilknnytning

Det fremgår tydeligt af del 2 og de foregående afsnit i del 3, at blinde og stærkt svagsynede har problemer med at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Selv i den mest erhvervsaktive aldersgruppe mellem 30 og 40 år, er kun 24 % i ordinær ansættelse eller fleksjob. Hvis vi også medtager dem, der har supplerende beskæftigelse sammen med en førtidspension, er der i alt 34 % i denne aldersgruppe, der har tilknytning til

arbejdsmarkedet. Men undersøgelserne viser omvendt også, at det kan lade sig gøre at opnå selvforsørgelse som blind eller stærkt svagsynet.

Et centralt formål med hele projektet om forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse for blinde og stærkt svagsynede er at undersøge, om der kan peges på faktorer, som i særlig grad har betydning for, om gruppen får tilknytning til arbejdsmarkedet og bliver selvforsørgende. Hvorfor lykkes det for nogen og ikke for andre? Det er sådanne spørgsmål, som vi skal forsøge at nærme os et svar på i dette afsnit. Vi skal i den sammenhæng vende tilbage til besvarelsene fra spørgeskemaundersøgelsen.

Når vi skal undersøge mulige sammenhænge i forhold til arbejdsmarkedstilknytning, vil det være mest rimeligt at se bort fra den gruppe, som aktuelt er i gang med en uddannelse. De er jo pr. definition endnu ikke færdige med at erhverve sig kompetencer, som kan gøre dem attraktive på arbejdsmarkedet. På baggrund af oplysningerne om aktuel status og oplysningerne om evt. arbejde som supplement til førtidspension har vi som tidligere nævnt konstrueret en variabel, som viser forskellige grader af arbejdsmarkedstilknytning.

Når der ses bort fra uddannelseskategorien omfatter den: Ordinær beskæftigelse, ansættelse i fleksjob, midlertidig forsørgelsesydelse, førtidspension med supplerende beskæftigelse og endelig førtidspension helt uden arbejdsmarkedstilknytning.

Det er valgt at placere midlertidige forsørgelsesydelser på det tredje trin på skalaen, fordi hensigten jo netop er, at der skal være tale om en midlertidig situation, hvor arbejdsmarkedssigtet fortsat eksisterer. I realiteternes verden kan dette naturligvis diskuteres i lyset af resultaterne ovenfor.

Med dette udgangspunkt kommer fordelingen af svarpersonerne til at se ud som vist i tabel 13.1.

Tabel 13.1. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke er under uddannelse, fordelt på selvvalgt status 2014.

	Pct.	Antal
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	18,7	53
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	16,9	48
På en midlertidig forsørgelsesydelse	22,9	65
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	14,1	40
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	27,5	78
Total	100,0	284

I det følgende skal der gives nogle første bud på betydningen af fire forskellige faktorer, når graden af arbejdsmarkedstilknytning betragtes som den afhængige variabel: uddannelsesniveau, synsstatus, supplerende handicap samt studie- og fritidsjob.

De mulige sammenhænge illustreres med udvalgte resultater fra krydstabuleringer. Der er desuden gennemført regressionsanalyser for at underbygge sammenhængene statistisk. Der er anvendt lineær regression, selv om nogle af de uafhængige variable ikke kan siges at være på intervallskalaniveau.

13.1. Betydningen af uddannelse

Ikke overraskende ser der ud til at være en tydelig sammenhæng mellem uddannelsesniveaet (højeste fuldførte uddannelse) og graden af arbejdsmarkedstilknytning. Det kan illustreres ved, at 58 % med en lang videregående uddannelse er i ordinær beskæftigelse, mens det gælder for 18 % med en erhvervsuddannelse og 9 % med grundskole med bestået afgangsprøve. Ingen i gruppen med grundskole uden bestået afgangsprøve er i ordinær beskæftigelse. I den anden ende af skalaen er 52 % i gruppen med grundskole uden bestået afgangsprøve førtidspensionister uden supplerende beskæftigelse, mens det gælder for 26 % i gruppen med studenter/HF eksamen som højeste uddannelse og kun for 3 % med lang videregående uddannelse.

En regressionsanalyse dokumenterer da også sammenhængen statistisk med en Beta-værdi på 0,48 og en P-værdi på 0,0. Tabel 13.2 illustrerer sammenhængen ved at vise fordelingen for tre hovedgrupper af uddannelser.

Tabel 13.2. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke er under uddannelse, fordelt på selvvrurderet status 2014, særskilt for hovedgrupper af uddannelser, pct.

	Grundskole og gymnasium/HF	Erhvervs- uddannelse	Videregående uddannelse	Total
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	8,0	17,9	35,6	18,7
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	11,6	23,2	21,1	16,9
På en midlertidig forsørgelsesydelse	21,0	23,2	25,6	22,9
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	15,9	19,6	7,8	14,1
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	43,5	16,1	10,0	27,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	138	56	90	284

13.2. Betydningen af synsstatus

Det er en nærliggende hypotese, at synsstatus har en selvstændig betydning for graden af arbejdsmarkedstilknytning. Argumentet skulle være, at der er flere jobmuligheder, hvis man er en god svagsynet, end hvis man er helt blind, og man kan også forestille sig, at der er flere fordomme der skal overvindes for helt blinde end for svagsynede.

Som vist i tabel 13.3 er der da også en større andel blandt de svagsynede, der er ansat på ordinære vilkår end i de to andre grupper (28 % mod hhv. 17 og 15 %). Der er også en mindre andel blandt de svagsynede, der modtager førtidspension, end i de to andre grupper. Men sammenhængen mellem synsstatus og arbejdsmarkedstilknytning er ikke entydig. F.eks. er der en mindre andel blandt de helt blinde end i svagsynsgrupperne, der er på midlertidig forsørgelse (18 % mod hhv. 25 og 23 %), og der er kun meget lidt variation mellem de tre grupper, når det gælder fleksjobansættelse.

I statistiske termer kommer dette til udtryk ved, at regressionsanalysen viser en mindre Beta-værdi (0,13). P-værdien er dog fortsat mindre end 0,05. Selv om sammenhængen altså er svagere, end vi så i forhold til uddannelse, er den fortsat signifikant.

Tabel 13.3. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke er under uddannelse, fordelt på selvvrurderet status 2014, særskilt for synsstatus, pct.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
I beskæftigelse, ansæt på ordinære vilkår	16,9	15,4	28,1	18,7
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	15,6	17,5	17,2	16,9
På en midlertidig forsørgelsesydelse	18,2	25,2	23,4	22,9
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	15,6	15,4	9,4	14,1
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	33,8	26,6	21,9	27,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	77	143	64	284

13.3. Betydningen af supplerende handicap

Det vil være nærliggende at forestille sig, at det er sværere at få tilknytning til arbejdsmarkedet, hvis man også har andre væsentlige funktionsnedsættelser end synshandicappet.

Det ser da også helt klart ud til at være tilfældet, jf. tabel 13.4. Der er således 29 % uden supplerende handicap, der er ansat på ordinære vilkår, mens det kun gælder for 3 % i gruppen med et andet væsentligt handicap. Der er også væsentlig flere ansat på fleksjob, som kun har synshandicap (20 %), end i gruppen med andre funktionsnedsættelser (11 %). I den anden ende af skalaen har 46 % i gruppen med flere funktionsnedsættelser førtidspension uden beskæftigelse, mens det kun gælder for 17 % i gruppen, der kun har synshandicap. Også regressionsanalysen viser en stærk sammenhæng med en Beta-værdi på 0,41 og en P-værdi på 0,0.

Tabel 13.4. Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke er under uddannelse, fordelt på selvvrurderet status 2014, særskilt for ja eller nej til supplerende handicap, pct.

	Ja til andet handicap	Nej til andet handicap	Total
I beskæftigelse, ansæt på ordinære vilkår	3,0	27,8	18,9
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	11,0	20,6	17,1
På en midlertidig forsørgelsesydelse	19,0	24,4	22,5
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	21,0	10,0	13,9
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	46,0	17,2	27,5
Total	100,0	100,0	100,0
N	100	180	280

13.4. Betydningen af fritids- og studiejob

Det er nærliggende at forestille sig, at det øger chancerne for at komme ind på arbejdsmarkedet, hvis man har erfaring med at arbejde og fungere på en arbejdsplads. Her kan fritids- og studiejobs være en af måderne at få erfaring på.

Umiddelbart ser det ud til, at det har en overraskende stor betydning, om der har været tale om fritidsjob i grundskolen, jf. tabel 13.5. 32 % i gruppen, der har haft sådanne fritidsjobs, har ansættelse på ordinære vilkår, mens det gælder for 12 % i gruppen uden erfaring fra fritidsjob. Også hvad angår ansættelse i fleksjob er der forskel (21 % i gruppen med fritidsjob og 15 % i gruppen uden). 32 % i gruppen uden fritidsjoberfaring er på førtidspension uden supplerende beskæftigelse, mens det gælder for 19 % i gruppen, der har haft fritidsjob. Statistisk underbygger regressionsanalysen formodningen om en sammenhæng med en Beta-værdi på 0,25 og en P-værdi på 0,0.

Tabel 13.5. Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke er under uddannelse, fordelt på selvvrurderet status 2014, særskilt for ja eller nej til fritidsjob i grundskolen.

	Ja til fritids- beskæftigelse	Nej til fritids- beskæftigelse	Total
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	31,9	12,1	18,8
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	21,3	14,8	17,0
På en midlertidig forsørgelsesydelse	17,0	24,7	22,1
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	10,6	15,9	14,1
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	19,1	32,4	27,9
Total	100,0	100,0	100,0
N	94	182	276

Studiejob under uddannelsen ser ligeledes ud til at have en effekt, jf. tabel 13.6. Således er 24 % i gruppen med erfaring fra studiejob ansat i ordinær beskæftigelse, mens det gælder for 13 % uden denne erfaring. Situationen for de to grupper, hvad angår fleksjobansættelse, er, at andelen er 22 % i gruppen med erfaring fra studiejob og 12 % i gruppen uden. Der er også forskel på andelen på førtidspension, selv om den ikke er helt så udtalt, som når det gælder erfaring med fritidsjob i grundskolen. Sammenhængen underbygges statistisk i regressionsanalysen med en Beta-værdi på 0,24 og en P-værdi på 0,0.

Tabel 13.6. Deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke er under uddannelse, fordelt på selvvrurderet status 2014, særskilt for ja eller nej til studiejob under uddannelsen, pct.

	Ja til studiejob	Nej til studiejob	Total
I beskæftigelse, ansat på ordinære vilkår	24,0	13,2	18,8
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	21,9	11,8	17,0
På en midlertidig forsørgelsesydelse	24,0	21,3	22,7
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	8,2	19,9	13,8
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	21,9	33,8	27,7
Total	100,0	100,0	100,0
N	146	136	282

13.5. Sammenhængen mellem de enkelte faktorer

De fire faktorer, som er inddraget i dette kapitel, kan spille sammen på komplekse måder. Man kan f.eks. forestille sig, at både synsstatus og supplerende handicap har væsentlig indflydelse på uddannelsesniveaue og på tilbøjeligheden til at få fritids- og studiejob.

Der ser da også ud til at være en sammenhæng mellem synsstatus og højeste fuldførte uddannelse. Bl.a. har hele 47 % af de blinde grundskole/folkeskole som højeste uddannelse, mens det gælder for 35 % af de stærk svagsynede og 28 % blandt de svagsynede. Sammenhængen er dog ikke så stærk ($\text{Beta}=0,11$, $P=0,06$). Sammenhængen mellem uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning påvirkes heller ikke ret meget, når synsstatus inddrages i modellen.

Som nævnt ovenfor har det betydning for arbejdsmarkedstilknytningen, om der er tale om andre funktionsnedsættelser end synshandicappet eller ej. Men uddannelsesniveaue har også her en selvstændig effekt. F.eks. er kun 3 % i gruppen med andre handicap i ordinær beskæftigelse, men det gælder for 10 % af dem med andre handicap, som har en videregående uddannelse.

I forhold til fritidsjob i grundskolen, er der variation afhængig af synsstatus, men forskellene er nok mindre end forventet. 41 % af de svagsynede svarer således ja til fritidsjob, mens det gælder for hhv. 30 og 33 % af de blinde og stærkt svagsynede. Det kan således ikke være synsstatus, der forklarer den store effekt af fritidsbeskæftigelse på arbejdsmarkedstilknytningen. Til gengæld har synsstatus formodentlig en selvstændig betydning i forhold til effekten af studiejob under uddannelsen. Det er nemlig langt mindre almindeligt for helt blinde at have studiejob (32 %) end for stærk svagsynede og svagsynede (59 og 61 %).

Det kunne være relevant også at undersøge betydningen af fritidsaktiviteter og holdningsmæssige faktorer, men af tidsmæssige årsager har det ikke været muligt at inddrage disse aspekter i analysen. Når det gælder eventuelle sammenhænge mellem holdninger til arbejde/barrierer og arbejdsmarkedstilknytning, vil det dog også være vanskeligt at fortolke resultaterne. Man kan nemlig forestille sig, at sammenhængen kan gå begge veje: En positiv holdning til arbejde kan f.eks. tænkes at påvirke en person i retning at at gøre en særlig indsats for at få beskæftigelse. Omvendt kan succes i arbejdslivet også være en væsentlig årsag til, at pågældende er tillægger beskæftigelse stor betydning.

Under alle omstændigheder kan vi på baggrund af de foregående afsnit konkludere, at både uddannelsesniveaue, supplerende handicap, synsstatus og fritids- og studiejob har afgørende indflydelse på blindes og svagsynedes arbejdsmarkedstilknytning.

Del 4: perspektiver og konklusioner

I denne del af rapporten vil vi først sætte undersøgelsens resultater i perspektiv, dels ved at sammenligne forholdene for blinde og stærkt svagsynede med hele den danske befolkning i samme aldersgruppe og dels ved at inddrage undersøgelsesresultater om målgruppen fra andre lande. Derefter afsluttes rapporten med nogle tværgående konklusioner og anbefalinger.

14. Perspektivering i Danmark

14.1. Arbejdsmarkedstilknytning

Det er ikke umiddelbart muligt at skaffe informationer om hele befolkningens fordeling på de kategorier vedrørende arbejdsmarkedstilknytning, som er blevet anvendt i spørgeskema- og registerundersøgelserne om blinde og stærkt svagsynede i nærværende projekt. Bl.a. findes der ikke umiddelbart frit tilgængelige informationer om fordelingen mellem beskæftigede på ordinære vilkår og på fleksjob og om førtidspensionisters supplerende beskæftigelse.

Det er til gengæld muligt ved hjælp af registerdata at vise fordelingen af blinde og svagsynede i aldersgruppen 18-40 år på socioøkonomisk status, og data herom er tilgængelige på Statistikbanken for hele befolkningen. Selv om der altså er tale om en anden måde at gøre tingene op, kan en sammenligning mellem de to grupper alligevel give meget værdifuld information.

Tabel 14.1 nedenfor illustrerer klart, at gruppen af blinde og stærkt svagsynede befinder sig i en markant anderledes situation end befolkningen som helhed, når det gælder tilknytningen til arbejdsmarkedet. 68 % af hele befolkningen mellem 15 og 39 år er således i beskæftigelse enten som selvstændig eller som lønmodtager. Det gælder for 23 % blandt blinde og stærkt svagsynede i tilnærmelsesvis samme aldersgruppe. 7 % i hele befolkningen mellem 15 og 39 år er arbejdsløse eller midlertidigt uden for arbejdsstyrken mod 16 % blandt blinde og svagsynede. Og endelig er kun 2 % af denne aldersgruppe i hele befolkningen på førtidspension mod 40 % blandt blinde og stærkt svagsynede.

Ser vi så på, hvilke typer af jobs der er tale om blandt de beskæftigede, er det bl.a. tydeligt, at gruppen af blinde og stærkt svagsynede er underrepræsenteret blandt selvstændige og topledere, og at de også har en langt mindre andel af lønmodtagere på højeste og laveste niveau. Andelen af lønmodtagere på mellemniveau er nogenlunde den samme som i befolkningen som helhed.

Især den lave andel af lønmodtagere på grundniveau springer i øjnene (6 % blandt blinde og svagsynede mod 31 % i hele befolkningen). Det kan være med til at forstærke betydningen af uddannelse for blinde og svagsynedes arbejdsmarkedstilknytning, at det tilsyneladende er sjældent for denne gruppe at få jobs, der ikke stiller ret store kompetencekrav.

Tabel 14.1. Socioøkonomisk status for blinde og svagsynede mellem 18 og 40 år og for alle mellem 15 og 39 år 2012, pct.

	Blinde og svagsynede	Hele befolkningen
Selvstændige	1,1	2,7
Topledere	0,3	1,4
Lønmodtagere højeste niveau	4,7	14,8
Lønmodtager mellemniveau	5,5	6,5
Lønmodtagere grundniveau	6,1	31,0
Andre lønmodtagere	0,9	7,0
Lønmodtagere u.n.a.	4,7	5,1
Arbejdsløse	1,4	3,7
Midlertidigt uden for arbejdsstyrken	14,6	3,4
Pensionister	40,1	1,9
Andre uden for arbejdsstyrken	20,7	22,6
I alt	100,0	100,0
N	658	1670364

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik samt Statistikbanken.

14.2. Uddannelse

Blinde og stærkt svagsynede har også en anderledes uddannelsessammensætning end befolkningen som helhed, jf. tabel 14.2. Når man sammenligner uddannelsesniveaut for blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 40 år med hele befolkningen i samme aldersgruppe, kan det især bemærkes, at blinde og svagsynede har en større andel med grundskole som højeste fuldførte uddannelse (50 % mod 37 % i hele befolkningen). Desuden er der næsten ingen blinde og svagsynede, der er registreret med en erhvervsuddannelse, mens denne gruppe udgør 22 % i hele befolkningen. Til gengæld er der lidt flere blinde og svagsynede, der har gymnasium, HF eller lignende som højest fuldførte uddannelse. Der er også flere i denne gruppe, der har en kort videregående uddannelse, men til gengæld er der lidt færre, der har en lang videregående uddannelse (6 % mod 8 % i befolkningen som helhed).

Tabel 14.2. Højeste fuldførte uddannelse for blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 40 år og for alle mellem 15 og 39 år 2012, pct.

	Blinde og svagsynede	Hele befolkningen
Grundskole	50,0	36,6
Gymnasium/HF og lign.	19,1	16,1
Erhvervsuddannelse	0,2	22,2
Kort videregående uddannelse	10,8	3,9
Mellemlang videregående uddannelse	14,1	13,3
Lang videregående uddannelse	5,9	7,9
Total	100,0	100,0
N	632	1620862

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og Statistikbanken.

Derudover kan det have interesse at sammenligne de uddannelsessøgendes egen angivelse i spørgeskemaundersøgelsen af, hvilken uddannelse de aktuelt er i gang med, med informationer om igangværende uddannelse for alle under 30 år. Resultaterne skal dog fortolkes med stor forsigtighed på grund af det lille antal blinde og svagsynede i undersøgelsen.

Hvis vi ser bort fra dem, der fortsat er i grundskolen, er 38 % af de uddannelsessøgende under 30 år i hele befolkningen i gang med en gymnasial uddannelse. Det samme gælder for 19 % af de blinde og svagsynede, jf. tabel 14.3.

Andelen, der er i gang med en erhvervsuddannelse, er næsten dobbelt så høj i hele befolkningen som i gruppen af blinde og svagsynede (27 mod 15 %). Her skal endda tages i betragtning, at der som omtalt i del 2 er tvivl om den korrekte forståelse af erhvervsuddannelsesbegrebet. Andelen blandt blinde og svagsynede er derfor sandsynligvis noget lavere.

Endelig er det værd at bemærke, at andelen på en lang videregående uddannelse er markant højere blandt de blinde og svagsynede end i befolkningen som helhed (40 mod 13 %).

Tabel 14.3. Igangværende uddannelse bortset fra grundskolen for uddannelsessøgende i spørgeskemaundersøgelsen og for uddannelsessøgende mellem 15 og 29 år i hele befolkningen, pct.

	Blinde og svagsynede	Hele befolkningen
Gymnasium/HF og lign.	19,1	37,8
Erhvervsuddannelse	14,7	26,8
Kort videregående uddannelse	1,5	4,8
Mellemlang videregående uddannelse	25,0	17,8
Lang videregående uddannelse	39,7	12,8
Total	100,0	100,0
N	68	391165

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen og statistikbanken.

15. International perspektivering

Der findes kun få eksempler på udenlandske undersøgelser af synshandicappedes uddannelses- og beskæftigelsesforhold. Den nyeste og grundigste undersøgelse stammer fra Norge, og blev afsluttet i 2014 (Andersen 2014). Nedenfor følger først en gennemgang af centrale lighedspunkter og forskelle mellem undersøgelsen fra Norge og nærværende undersøgelse. Derefter refereres der kort til andre eksempler på internationale undersøgelser, som kan have interesse i denne sammenhæng.

15.1. Situationen i Norge

I rapporten "Med jobb i sikte" beskrives resultaterne af en stor spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført blandt medlemmerne af Norges Blindforbund i alderen 20-67 år. Ved sammenligning af resultaterne herfra med de undersøgelser, som er behandlet i nærværende rapport, er det vigtigt at være opmærksom på, at synskriteriet for medlemskab af Norges Blindforbund er anderledes end medlemskriteriet i Dansk Blindesamfund. Medlemskab af den norske blindeorganisation bygger alene på personens egen vurdering af at have en synsnedsættelse, mens der i Danmark er tale om en medicinsk fastsat synsgrænse. Det betyder formodentlig, at deltagerne i den norske undersøgelse repræsenterer et bredere spektrum af

synsnedsettelse, og at der indgår grupper, som ikke ville kunne blive medlem i Dansk Blindesamfund. Dernæst er det naturligvis vigtigt at være opmærksom på, at den norske undersøgelse har til formål at undersøge forholdene i hele den erhvervsaktive aldersgruppe, hvorimod nærværende undersøgelse har haft fokus på de yngre grupper.

Selv med disse forhold in mente forekommer det tankevækkende, at 45 % af deltagerne i den norske undersøgelse selv angiver, at de er i beskæftigelse. Dette tal ligger langt over niveauet i Danmark, uanset om vi betragter hele den erhvervsaktive aldersgruppe eller udelukkende gruppen op til 40 år. Også i Norge er der dog signifikant forskel på erhvervsdeltagelsen for synshandicappede og for befolkningen som helhed (45 % mod 78).

Den norske undersøgelse viser, at uddannelsesniveaut er højere for synshandicappede end generelt i befolkningen. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at det kun er 10 % blandt blinde og svagsynede, der har grundskole som højeste uddannelse mod næsten 30 % i hele befolkningen. Der er også en større andel blandt synshandicappede i Norge, der har gennemført en videregående uddannelse (omkring 40 % mod 25 % i hele befolkningen). Disse resultater afviger betydeligt fra situationen i Danmark, hvor halvdelen af de under 40-årige med synshandicap kun har grundskole som uddannelse. I Danmark ligger andelen med videregående uddannelse heller ikke markant højere blandt personer med synshandicap end i hele befolkningen. Derfor er det selvfølgelig nærliggende at overveje, om det bl.a. også kan være uddannelsesniveaut, der er årsag til den højere erhvervsdeltagelse i Norge.

Næsten 2/3 af deltagerne i den norske undersøgelse oplyser, at de har fået jobberfaring under deres uddannelse. Også dette ligger altså på et betydeligt højere niveau end i Danmark, hvor det kun var 1/3 der svarede ja til dette spørgsmål.

Hvad angår fritidsaktiviteter, er der mange lighedspunkter mellem Norge og Danmark, selv om det jo må erindres, at aldersgrænserne i de to undersøgelser er forskellige. Både i Norge og Danmark er 90 % af de blinde og svagsynede på besøg hos familie og venner mindst 1-2 gange om måneden, og samme andel har også besøg af familie og venner 1-2 gange om måneden. Omkring 2/3 i begge lande går desuden til koncert, på café eller lignende mindst 1-2 gange om måneden. Der er lidt færre, der dyrker regelmæssig motion i Danmark end i Norge, men forskellen er ikke alarmerende.

Ud over den kvantitative undersøgelse omfatter "Med jobb i sikte" også en kvalitativ del, som bidrager med viden om forudsætninger og barrierer for at blive aktiv på arbejdsmarkedet med et synshandicap. Resultaterne heraf vil uden tvivl også kunne være til inspiration i Danmark. Den summariske sammenligning af udvalgte resultater fra de kvantitative undersøgelser i de to lande tyder imidlertid på, at der er nogle fundamentale forskelle mellem Norge og Danmark, bl.a. på de uddannelsesmæssige forudsætninger i gruppen af blinde og svagsynede. Dertil kommer, at der også er væsentlige forskelle i de to landes arbejdsmarkedssystemer, systemer for kompensation ved indkomstbortfald, løntilskudsordninger m.v., som gør det vanskeligt umiddelbart at overføre undersøgelsesresultater fra det ene land til det andet. Det kunne i høj grad være relevant at gennemføre egentlige komparative undersøgelser mellem de nordiske lande på dette felt.

15.2. Andre internationale bidrag

Her skal blot refereres til nogle få udenlandske undersøgelser, som det kan være relevant at kende. Generelt må det siges at være bemærkelsesværdigt, så få artikler, der er publiceret i internationale tidsskrifter om blinde og svagsynedes arbejdsmarkedstilknytning.

Ifølge en enkeltstående amerikansk undersøgelse, er beskæftigelsesgraden for blinde 37 % (Bell & Mino, 2013). Undersøgelsen viser, at både uddannelsesniveaut og graden af synsrehabilitering har effekt på

beskæftigelsesgraden. Desuden konkluderes det også lidt pudsigt i undersøgelsen, at dem der jævnligt anvender punktskrift, og dem der gør brug af den hvide stok, har større jobchancer og højere indkomst, end dem der ikke gør det.

Der er dog gjort forsøg på mere systematisk informationsindsamling om emnet (Goertz et al., 2010). Det er veldokumenteret, at det er et udbredt fænomen, at beskæftigelsesfrekvensen for blinde og svagsynede er lav. Selv i de mest udviklede lande er det ikke sjældent, at beskæftigelsesgraden ikke kommer over 25 %. En undersøgelse blandt blinde og svagsynede i New Zealand viser en i denne sammenhæng overraskende høj beskæftigelsesgrad på 39 %. Der er dog tale om store variationer, afhængig af deltagernes synsstatus – fra 26 % blandt dem, som slet ikke har noget brugbart syn, til 35 % for dem, der havde lidt, og 65 % for dem, der havde en god synsrest. Ud over synsnedsettelsens omfang blev køn og andre funktionsnedsettelse i denne undersøgelse identificeret som faktorer, der påvirker beskæftigelsesgraden

Ud over de kvantitative studier er der også gjort mere kvalitativt orienterede forsøg på at afdække barrierer for synshandicappedes arbejdsmarkedsdeltagelse (la Grow, 2004; la Grow & Daye, 2005; Benoit et al., 2013; O'Day 1999; Ali et al., 2010) og på at udvikle nye redskaber i indsatsen for større arbejdsmarkedsdeltagelse (Shaw & Gold, 2011). Det er dog vanskeligt at se, at disse erfaringer umiddelbart kan anvendes i en dansk kontekst.

16. Konklusioner og anbefalinger

16.1. Opsummering af delresultater

Uddannelse

Næsten en femtedel af de 18-40-årige er under uddannelse, og naturligt nok er det store flertal af dem under 30 år. Andelen under uddannelse har været stigende gennem de seneste 5 år, hvilket isoleret set må siges at være en glædelig udvikling. To tredjedele af de uddannelsessøgende er i gang med en videregående uddannelse, og for over halvdelen af dem er det oven i købet en lang videregående uddannelse, der er tale om. Det er en markant større andel end i samme aldersgruppe i befolkningen som helhed. På den ene side er det naturligvis positivt, at så mange unge blinde og svagsynede kaster sig ud i videregående uddannelser, men på den anden side må den meget store andel på lange uddannelser også give anledning til en vis bekymring for, om det nu også lykkes for dem alle sammen at afslutte uddannelsen med succes.

Det helt store flertal af de uddannelsessøgende har ved valg af deres uddannelse lagt vægt på interesse, og lidt under halvdelen har også haft med i betragtning, at der var gode beskæftigelsesmuligheder efter endt uddannelse. Gode råd fra forældre, lærere og synsinstitutioner spiller tilsyneladende kun en mindre fremtrædende rolle, og der er blandede oplevelser med den rådgivning, som blev givet fra de forskellige instanser i forbindelse med uddannelsesvalget. Der er udbredt tilfredshed med den rådgivning, der gives under uddannelsen i relation til synshandicappet. Tilfredsheden varierer dog med synsnedsettelsens omfang, og der er en tendens til, at jo mindre syn jo større tilfredshed.

Kun få har eller har haft studie- eller fritidsjob under uddannelsen. Den mest populære form for det er deltidsjob ved siden af uddannelsen, men 76 % har slet intet studie- eller fritidsjob haft under deres uddannelse. I de grupper i spørgeskemaundersøgelsen, som ikke længere er under uddannelse, har flertallet heller ikke haft studiejob, men andelen er faktisk lidt større end blandt dem, der aktuelt er i gang med en uddannelse. Analysen af mulige forklaringer på variation i arbejdsmarkedstilknytningen peger netop på, at studie- og fritidsjob ser ud til at have en endog meget stor betydning. Derfor bør det lave antal uddannelsessøgende med studiejob bestemt give anledning til, at der sættes mere fokus på dette område både i forbindelse med grundskolen, ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Tallene tyder i den

forbindelse på, at der især er brug for en indsats på dette felt i forhold til de helt blinde. Måske kan der hentes inspiration i Norge, hvor der åbenbart er langt flere med synsnedsættelser, der får erhvervs erfaring under deres uddannelse.

De uddannelsessøgende er generelt ret optimistiske, hvad angår synet på fremtiden i forhold til beskæftigelse efter endt uddannelse. Halvdelen tror på, at de selv finder et job på ordinære vilkår, og yderligere 25 % tror på, at de med hjælp finder et job på ordinære vilkår. Optimismen sættes dog i relief gennem resultaterne for de andre undergrupper i spørgeskemaundersøgelsen. Der er ganske vist eksempler på, at der er sket ansættelse i job på ordinære vilkår umiddelbart efter en uddannelse, men der er også en del af de fleksjobansatte, som fik det etableret lige efter deres uddannelse. Også en del af de midlertidigt forsørgede og af førtidspensionisterne var under uddannelse umiddelbart inden deres nuværende situation.

Registerundersøgelsens afdækning af udviklingen de seneste 5 år sætter optimismen yderligere i relief. Kun 28 % af dem, der var under uddannelse i 2009, og som ikke fortsat var under uddannelse, var i beskæftigelse i 2014. Hele 44 % af de uddannelsessøgende fra 2009 var på en midlertidig forsørgelsesydelse 5 år senere.

Disse resultater understreger, at der er al mulig grund til at have stor opmærksomhed om blinde og svagsynede, når de skal vælge uddannelse, mens de er under uddannelse, og når de afslutter den. Uddannelse har afgørende betydning for arbejdsmarkedstilknytningen. Men uddannelsen skal ikke bare påbegyndes. Den skal også gennemføres og afsluttes med et fornuftigt resultat, og der skal findes en vej til en arbejdsgiver.

Beskæftigelse

Både for ansatte på ordinære vilkår og i fleksjob er der en ligelig fordeling mellem ansættelse i den private og den offentlige sektor. En stor del af de beskæftigede har haft deres job i mere end 5 år.

Det store flertal af de ansatte på ordinære vilkår er tilfredse med deres nuværende job, men tilfredsheden er størst blandt de helt blinde. Der er ikke mange, der er bange for at miste deres job, men en del anser ikke chancerne for at finde et andet job på ordinære vilkår for at være særligt gode, hvis det alligevel skulle ske. Her er de helt blinde mere optimistiske end de svagsynede. Der er en skeptisk holdning til at søge fleksjob, og holdningen til førtidspension er direkte negativ.

Også de fleksjobansatte er tilfredse med deres job, men her er det de svagsynede, der er mest tilfredse. Fleksjobberne føler sig mindst lige så trygge i ansættelsen som de ordinært ansatte, men de er endnu mere skeptiske, hvad angår chancerne for at finde et andet job, hvis det skulle blive nødvendigt. 40 % af de fleksjobansatte kunne godt tænke sig et job på ordinære vilkår. Til gengæld er også denne gruppe negativ overfor at søge førtidspension, hvis de skulle miste deres job.

Udviklingen de seneste 5 år viser, at der naturligvis også sker ændringer i de beskæftigedes situation over tid. Flertallet af de beskæftigede fra 2009 var fortsat i job 5 år senere. Det gjaldt for 60 % af de ordinært ansatte og 75 % af fleksjobberne. Men omkring 20 % fra begge grupper var på en midlertidig forsørgelsesydelse 5 år senere, mens en mindre del (hhv. 10 og 5 %) var kommet på førtidspension.

Midlertidig forsørgelse

Gruppen på midlertidige forsørgelsesydelser er yderst sammensat, men kontanthjælp, arbejdsløshedsdagpenge, revalidering og ledighedsydelse tegner sig tilsammen for 80 % af tilfældene. Halvdelen af de blinde på midlertidige ydelser er på kontanthjælp.

71 % af kontanthjælpsmodtagerne har modtaget ydelsen i mere end 2 år.

2/3 har ingen opslåede jobs søgt inden for de sidste 4 uger, og 81 % har slet ikke sendt uopfordrede ansøgninger i samme periode. 56 % af de midlertidigt forsørgede oplever selv, at de står til rådighed for arbejdsmarkedet, og der er en tæt sammenhæng mellem egen rådighedsvurdering og jobsøgningsaktiviteten.

En stor del af de midlertidigt forsørgede oplever slet ikke, at de har fået den hjælp fra jobcentret, der er nødvendig for at komme i job. Hvad angår rådgivningen i relation til synshandicappet, er der meget delte meninger. Der er også delte opfattelser af chancerne for at komme i job. Næsten lige mange anser chancerne for at være hhv. gode eller meget gode og dårlige eller meget dårlige. Det er faktisk tankevækkende, at en så stor andel selv anser deres chancer for at komme i job som gode, eftersom langt de fleste af dem slet ikke har aktuel erfaring med arbejdsmarkedet. Der kan derfor ligge en stor vejledningsmæssig udfordring i at skabe større overensstemmelse mellem personens selvforståelse og realkompetencer i forhold til arbejdsmarkedet.

Som sagt er der en stor del af kontanthjælpsmodtagerne i spørgeskemaundersøgelsen, der oplyser, at de har modtaget ydelsen i 2 år eller mere. Registerundersøgelsen af udviklingen de seneste 5 år understøtter yderligere en frygt for, at de midlertidige ydelser i en del tilfælde kan risikere at blive temmelig langvarige. I hvert fald var 41 % af de midlertidigt forsørgede fra 2009 også på en midlertidig ydelse i 2014, mens 30 % var kommet på førtidspension. Med de seneste reformer vil denne tendens formodentlig forstærkes. Der er derfor al mulig grund til at insistere på, at der gøres en indsats for enten at bringe gruppen på midlertidig forsørgelse tættere på arbejdsmarkedet, eller at skabe afklaring og tildele førtidspension, hvor det er relevant.

Førtidspension

Aktuelt er der ikke så mange blinde og svagsynede, der får førtidspension efter de nyeste regler, og halvdelen mellem 18 og 40 år har pension efter den gamle ordning fra før 2003. 25 % af førtidspensionisterne i spørgeskemaundersøgelsen har erfaring med ordinær beskæftigelse, inden de fik førtidspension, og 14 % har været ansat i fleksjob. Umiddelbart før førtidspensionen var 40 % på en midlertidig forsørgelsesydelse, og 18 % gik direkte fra uddannelse til førtidspension.

En tredjedel af førtidspensionisterne har supplerende beskæftigelse, først og fremmest i form af skånejob/job med løntilskud. 32 % ville gerne arbejde mere, end de gør, hvis der var mulighed for det.

De vigtigste begrundelser for, at to tredjedele af førtidspensionisterne ikke har supplerende beskæftigelse, er, at de ikke har kræfter til det eller mener, det er umuligt at finde jobs, der kan passe. Lidt under halvdelen vil gerne have hjælp til at finde supplerende arbejde, mens lidt over halvdelen ikke ønsker det.

Godt en fjerdedel af førtidspensionisterne kunne godt tænke sig et fleksjob i stedet for at være på førtidspension, og andelen er noget større hos dem, der har fået pension efter 2003. Ellers er førtidspensionisterne generelt tilfredse med at være på pension

Der ser således ud til at være et udækket arbejds-potentiale blandt førtidspensionisterne: en del af dem, der ikke har supplerende beskæftigelse, vil gerne have det. En del af dem, der har supplerende beskæftigelse vil gerne have flere timer. Og endelig vil en del især blandt de nye førtidspensionister faktisk hellere have et fleksjob. Det må derfor anbefales, at der også fremover gøres en indsats for at skaffe supplerende beskæftigelse til de førtidspensionister, der ønsker det, og at gruppen ikke pr. definition betragtes som helt uden restarbejdsevne.

Handicap og holdninger til arbejde

43 % tillægger synshandicappet stor eller meget stor betydning for deres tilværelse, mens 24 % oplever, at synshandicappet har lille eller meget lille betydning. Synshandicappet tillægges størst betydning blandt de

stærkt svagsynede. Det store flertal synes selv, de er rigtig gode til at tackle de udfordringer, som følger af et synshandicap.

En tredjedel af de 18-40-årige blinde og stærkt svagsynede har også andre væsentlige funktionsnedsættelser f.eks. i form af nedsat bevægelighed, nedsat hørelse eller forskellige former for helbredsproblemer.

Et stort flertal tillægger det at have eller få et arbejde stor betydning. Der er imidlertid ingen tvivl om, at der her er meget forskellige grundlæggende holdninger på spil. Godt halvdelen er mest enig i, at blinde og svagsynede i den erhvervsaktive alder skal have mulighed for at gå på førtidspension, hvis de ønsker det. Knap halvdelen er derimod mest enig i, at der skal stilles de samme krav til blinde og svagsynede som til alle andre, når det handler om arbejde. Det er dog et flertal blandt de helt blinde, der er af den opfattelse.

De vigtigste barrierer for arbejdsmarkedsdeltagelse er ifølge deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen fordomme hos arbejdsgivere, mangel på velegnede jobs, for lidt hjælp til at finde job samt utilgængelige IT-systemer i virksomhederne. Kun en mindre del oplever, at mangelfulde arbejdsmarkedskompetencer eller problemer med at tackle synshandicappet udgør en barriere for arbejdsmarkedstilknytningen.

Særligt om de unge under 30 år

Knap to tredjedele af de unge under 30 år i spørgeskemaundersøgelsen har endnu ikke afsluttet en kompetencegivende uddannelse. 37 % af dem er fortsat under uddannelse. De resterende fordeler sig på tre næsten lige store grupper i beskæftigelse, på en midlertidig ydelse og på førtidspension. Andelen på en midlertidig ydelse er lidt større i gruppen mellem 18 og 29 år end i gruppen fra 30 til 40 år.

Synshandicappet betyder ikke så meget for de unge som for gruppen over 30 år. Kun 11 % af de unge svarer, at deres synshandicap har meget stor betydning for deres tilværelse generelt. Det store flertal af dem synes samtidig selv, at de er gode til at tackle de udfordringer, som handicapet giver.

Der er flere i den yngste gruppe end i gruppen over 30, der holdningsmæssigt lægger vægt på, at der skal stilles de samme krav til blinde og svagsynede som til alle andre, og at førtidspension ikke skal være en rettighed. Halvdelen af de unge er dog mest enig i udsagnet om, at førtidspension bør være en rettighed, på trods af den fremherskende retorik om, at unge ikke må "køres ud på et sidespor" på en pension.

Udviklingstendenser

Hvis man sammenligner de 18-40-årige i 2014 med den gruppe, der var 18-40 år i 2009, er de mest bemærkelsesværdige forskelle følgende: Andelen under uddannelse er steget fra 14 til 19 %, mens andelen i ordinær beskæftigelse er faldet fra 17 til 11 %. Der er sket en mindre stigning i andelen på fleksjob og andelen på midlertidig forsørgelse og et mindre fald i andelen af førtidspensionister med supplerende beskæftigelse.

Ser man i stedet på, hvordan det er gået med de 18-40-årige fra 2009, gør følgende sig gældende: 29 % af de uddannelsessøgende var fortsat under uddannelse 5 år senere, og kun 28 % af dem, der ikke var under uddannelse var kommet i beskæftigelse. 44 % af de uddannelsessøgende fra 2009 var på en midlertidig forsørgelsesydelse 5 år senere. Flertallet af de beskæftigede fra 2009 var også i job 5 år senere, men omkring 20 % af dem var på en midlertidig forsørgelsesydelse. 41 % af de midlertidigt forsørgede fra 2009 var også på en midlertidig ydelse 5 år senere, mens 30 % var kommet på førtidspension. Endelig havde 89 % af førtidspensionisterne uden supplerende beskæftigelse fra 2009 samme status 5 år senere, mens 10 % havde fået supplerende arbejde.

Disse tal tegner et på mange måder bekymrende billede af udviklingen. Det er tilsyneladende svært for de nyuddannede at få fodfæste på arbejdsmarkedet, og en alt for stor del af dem havner i stedet på en

midlertidig forsørgelsesydelse. Samtidig er det åbenbart også meget vanskeligt at komme ud af en situation med midlertidig forsørgelse, når man først er havnet i den. Det lykkes kun for få fra denne gruppe at komme i arbejde, og en alt for stor andel er også på midlertidig forsørgelse efter 5 år. Der er dog også positive signaler i tallene. Det ser nemlig ud til, at de fleste af dem, der opnår at komme i beskæftigelse, også formår at holde fast i denne position.

Årsager til forskelle i arbejdsmarkedstilknytningen

Med afsæt i spørgeskemaundersøgelsen tyder meget på, at fire faktorer har stor betydning for, om det lykkes en person med en alvorlig synsnedsettelse at nærme sig en tilknytning til arbejdsmarkedet: Uddannelse, synsstatus, supplerende handicap samt studie- og fritidsjob.

Der er en stærk sammenhæng mellem uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning. Det kan illustreres med, at 58 % med en lang videregående uddannelse er i ordinær beskæftigelse, mens det gælder for 18 % med en erhvervsuddannelse og 9 % med grundskole med bestået afgangsprøve. I den anden ende af skalaen er 52 % i gruppen med grundskole uden bestået afgangsprøve førtidspensionister uden supplerende beskæftigelse, mens det gælder for 26 % i gruppen med studenter/HF eksamen som højeste uddannelse og kun for 3 % med lang videregående uddannelse.

Der er også en sammenhæng mellem synsstatus og arbejdsmarkedstilknytning, men den er ikke entydig. På den ene side er der en større andel blandt svagsynede end i de to andre grupper, der er i ordinær beskæftigelse. Men på den anden side er der f.eks. en mindre andel blandt de helt blinde end i svagsynsgrupperne, der er på midlertidig forsørgelse.

Supplerende handicap har stor betydning for, om det lykkes at få tilknytning til arbejdsmarkedet. Det kan illustreres ved, at 29 % af dem, der udelukkende har et synshandicap, er ansat på ordinære vilkår, mens det kun gælder for 3 % i gruppen med supplerende funktionsnedsettelse. I den anden ende af skalaen har 46 % i gruppen med flere funktionsnedsettelse førtidspension uden beskæftigelse, mens det kun gælder for 17 % i gruppen, der kun har synshandicap.

Endelig har erfaring fra studie- og fritidsjobs i grundskolen og under uddannelsen overraskende stor betydning for den efterfølgende tilknytning til arbejdsmarkedet. 32 % af dem, der har haft fritidsjobs i grundskolen, er f.eks. ansat på ordinære vilkår, mens det gælder for 12 % i gruppen uden sådan erfaring. 24 % med erfaring fra studiejob under uddannelsen er ansat i ordinære stillinger mod 13 % i gruppen, som ikke har haft studiejob.

De fire faktorer indgår i et komplekst samspil med hinanden, men undersøgelsen viser klart, at de hver især og sammen kan forklare en del af de store forskelle på graden af arbejdsmarkedstilknytning i målgruppen.

16.2. Tværgående konklusioner

Undersøgelserne, som vi har beskrevet i denne rapport, dokumenterer endnu en gang, at gruppen af blinde og stærkt svagsynede har massive problemer i forhold til at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet og selvforsørgelse. Erhvervsfrekvensen er ekstremt lav, sammenlignet med befolkningen som helhed, og den er også lav i en international sammenhæng. Som sagt er det bestemt ikke en ny opdagelse. Men spørgeskemaundersøgelsen giver ny viden om gruppen under 40 år, om forholdene i de enkelte grupper under uddannelse, i beskæftigelse eller længere væk fra arbejdsmarkedet og om overgangene mellem de forskellige livssituationer, som disse grupperinger er udtryk for. Desuden giver undersøgelsen nogle solide fingerpeg om, hvilke faktorer der især har betydning for, at det lykkes for nogen at finde vejen til arbejde og selvforsørgelse men ikke for andre. Registerundersøgelsen bidrager specielt med ny viden om udviklingen

over tid, og den giver mulighed for at se den yngre gruppe i sammenhæng med situationen for hele den erhvervsaktive aldersgruppe. Endelig har registerundersøgelsen også gjort det muligt at illustrere, at der er helt kontante konsekvenser i form af store indkomstforskelle på at have forskellige positioner i forhold til arbejdsmarkedet.

For hele den erhvervsaktive aldersgruppe af blinde og stærkt svagsynede under ét er førtidspension også i 2014 det dominerende forsørgelsesgrundlag. Selv i den mest erhvervsaktive aldersgruppe mellem 30 og 40 år modtager halvdelen førtidspension, og i den yngste gruppe under 30 år er det 25 %. Dette billede går igen i forskellige opgørelsesmetoder, og i spørgeskemaundersøgelsen oplyser 33 % selv, at de er førtidspensionister. Dette tal skal ses i lyset af, at det med de seneste politiske reformer vil være stort set umuligt for personer i netop denne aldersgruppe at få bevilget pension. Det er derfor helt afgørende, at der eksisterer eller udvikles fornuftige alternativer til denne gruppe, og at de faresignaler, der peges på i undersøgelsen, tages alvorligt og fører til handling.

I den sammenhæng er det vigtigt at have opmærksomhed både om de blinde og stærkt svagsynede, som er på midlertidig offentlig forsørgelse uden at være under uddannelse eller i beskæftigelse, og på blinde og stærkt svagsynede, som er i gang med en uddannelse. Registerundersøgelsen tyder nemlig på, at det kan være meget svært for nyuddannede at få fodfæste på arbejdsmarkedet, samtidig med at det også er vanskeligt for midlertidigt forsørgede at komme ud af denne situation. Det er dog nok forskellige indsatser, der er brug for i forhold til de to grupper. For personer på midlertidige ydelser kan der være behov for støtte i forhold til nogle grundlæggende problemstillinger, som ikke nødvendigvis direkte vedrører arbejde eller uddannelse. Der er også behov for at arbejde med forventningsafstemning hos denne gruppe og at etablere forløb, som kan give basale erfaringer med overhovedet at fungere i en arbejdsammenhæng.

Undersøgelsen tyder på, at der er behov for større fokus på rådgivning om uddannelsesvalg. Specielt er det bemærkelsesværdigt, at så ekstremt få blinde og stærkt svagsynede vælger en erhvervsuddannelse, og at andelen på lange videregående uddannelser er så stor, sammenlignet med det generelle billede blandt unge. For de uddannelsessøgende er der behov for at følge den enkeltes vej gennem uddannelsen tæt, så der kan ske justeringer af kursen, hvis der er ting, der ikke fungerer. For denne gruppe er der også behov for langt større viden om, hvor mange der skifter uddannelse undervejs eller falder helt ud og opgiver. Endelig er der grund til at igangsætte et målrettet arbejde for, at flere blinde og svagsynede kan få erfaring med studie- og fritidsjobs i grundskolen og under deres uddannelse.

Undersøgelsen tegner et noget pessimistisk billede af situationen for blinde og stærkt svagsynede under 40 år. Men den kan samtidig også bruges til at illustrere, at det faktisk godt kan lade sig gøre med en alvorlig synsnedsættelse at gennemføre mange forskellige typer af uddannelser og efterfølgende at bestride mange forskelligartede jobfunktioner både i den private og den offentlige sektor. Undersøgelsen viser også, at blinde og stærkt svagsynede generelt prioriterer det at have eller få et arbejde meget højt, og der er et uudnyttet arbejdspotentialer hos en del af dem. Der er også generelt et ønske om at komme så tæt som muligt på det almindelige arbejdsmarked. Ordinært ansatte er skeptiske overfor fleksjob og direkte negative overfor førtidspension. Personer i fleksjob ønsker bestemt heller ikke førtidspension i stedet for, og en del af dem ville faktisk gerne være ansat på ordinære vilkår. Blandt en del af førtidspensionisterne er der også et ønske om at få supplerende arbejde eller mere af det, og nogle kunne godt tænke sig et fleksjob i stedet for at være på førtidspension.

Til sidst skal det nævnes, at undersøgelsen giver ny viden om omfanget og betydningen af at have supplerende funktionsnedsættelser ved siden af synsnedsættelsen. Denne problematik er der nok grund til at have større opmærksomhed på i den fremtidige indsats.

Litteratur liste:

- Ali, M., Schur, L. & Blanck, P. (2011). "What Types of Jobs Do People with Disabilities Want?" i *Journal of Occupational Rehabilitation*, vol. 21, pp. 199-210.
- Amby, F. 2014. *Målgruppen der forsvandt: En analyse af handicapområdets position i dansk beskæftigelsespolitik og betingelserne for, at ledige med handicap kan komme i ordinær beskæftigelse*. Ph.D.-afhandling ved Aalborg Universitet, Godkendt ved forsvar 21. maj, 2014.
- Andersen, T. K. & Skarholt, K. (2014). "Med jobb i sikte. En studie av hva som påvirker synshemmedes yrkesdeltakelse og mulighetsrom i arbeidslivet".
- Bell, E. C. & Mino, N. M. (2013). "Blind and visually impaired adult rehabilitation and employment survey: Final results" i *Journal of Blindness Innovation and Research*, vol. 3, no. 1.
- Bengtsson, S., Mateu, N. C. & Høst, A. (2010). "Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse". SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, vol. 10, no. 17.
- Benoit, C., Jansson, M., Jansenberger, M & Phillips, R. (2013). "Disability stigmatization as a barrier to employment equity for legally-blind Canadians" i *Disability & Society*, vol. 28, no. 7, pp. 970-983.
- Dansk Blindesamfund (2009). "Jobfesten der aldrig kom i gang".
- Dansk Blindesamfund (2000). "En undersøgelse af blinde og svagsynedes tilknytning til arbejdsmarkedet år 2000" samt "En analyse af Institut for Blinde og Svagsynedes for arbejdsintegration og fastholdelse i perioden 1984-99".
- Dansk Blindesamfund (1995). "Synshandicappedes uddannelses- og erhvervssituation". En spørgeskemaundersøgelse blandt Dansk Blindesamfunds medlemmer i alderen 18-60 år.
- Dansk Blindesamfund og Statens institut for Blinde og Svagsynede (1978). "Blinde og svagsynede i erhverv 1975". En interviewundersøgelse af 581 blinde og svagsynede med indtægtsgivende beskæftigelse.
- Det Centrale Handicapråd (2005). "Dansk handicapolitiks grundprincipper". Det Centrale Handicapråd (DCH), København
- Goertz, Y. H. H., van Lierop, B. A. G., Houkes, I. & Nijhuis, F. J. N. (2010). "Factors Related to the Employment of Visually Impaired Persons: A Systematic Literature Review" i *Journal of Visual Impairment & Blindness*, vol. 104, no. 7, pp. 404-418.
- Kjeldsen, M.M., Hougaard, H. S. & Høgelund, J. (2013). "Handicap og beskæftigelse – Udviklingen mellem 2002 og 2012". SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- La Grow, S. J. & Daye, P. (2005). "Barriers to employment identified by blind and vision-impaired persons in New Zealand" i *Social Policy Journal of New Zealand*, vol. 26, pp. 173-185.

- La Grow, S. J. (2004). "Factors that Affect the Employment Status of Working-Age Adults with Visual Impairments in New Zealand" i *Journal of Visual Impairment & Blindness*, vol. 98, no. 9, pp. 546-559.
- Larsen, M.R. & Høgelund, J. (2014). "Handicap, uddannelse og beskæftigelse". SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- O'Day, B. (1999). "Employment Barriers for People with Visual Impairments" i *Journal of Visual Impairment & Blindness*, vol. 93, no. 10, pp. 627-42.
- Regeringen (2009). "Handicap og Job - det kan lade sig gøre". Regeringen.
- Regeringen (2004). "Handicap og Job - En beskæftigelsesstrategi for personer med handicap". Regeringen.
- Shaw, A. & Gold, D. (2011). "Development of a tool for the assessment of employment preparedness specifically for persons who are blind or partially sighted" in *PubMed*, vol. 39, no. 1, pp. 49-62. DOI: 10.3233/WOR-2011-1150.
- Shaw, A., Gold, D. & Wolffe, K. (2007). "Employment-Related Experiences of Youths Who Are Visually Impaired: How Are These Youths Faring?" i *Journal of Visual Impairment & Blindness*, vol. 101, no. 1, pp. 7-21.
- Shaw, A., Gold, D. & Wolffe, K. (2007). "The status of Canadian youth who are blind or visually impaired: A study of lifestyles, quality of life and employment?" i *International Congress Series*, vol. 1282, pp. 1148-1152.

Bilag 1. Spørgeskema

Blok 0: Basis spørgsmål

1 Hvordan vil du beskrive din aktuelle synsstatus, hvis du skal vælge mellem følgende muligheder? Er du:

- (1) Helt blind
- (2) Stærkt svagsynet
- (3) Svagsynet

2 Betyder dit nedsatte syn, at du ikke kan læse almindelig tekst som fx i en bog eller en avis?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved Ikke

3 Betyder dit nedsatte syn, at du har svært ved at færdes i trafikken på egen hånd?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

4 Skyldes dit nedsatte syn en fremadskridende øjenlidelse?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved Ikke

5 Hvornår begyndte dit synshandicap at få betydning for din hverdag? (læs op, hvis nødvendigt)

- (1) Ved fødslen
- (2) Før grundskolestart
- (3) I løbet af grundskolen
- (4) Under uddannelse efter grundskolen
- (5) Som voksen uden for arbejde
- (6) Som voksen i arbejde

6 Hvad er den højeste uddannelse, du har gennemført? (læs op, hvis nødvendigt)

- (1) Grundskole/folkeskole uden afgangsprøve
- (2) Grundskole/folkeskole med bestået afgangsprøve
- (3) Studentereksamen, HF eller tilsvarende
- (4) Erhvervsuddannelse
- (5) Kort videregående uddannelse
- (6) Mellemlang videregående uddannelse
- (7) Lang videregående uddannelse

7 Hvordan var din synsstatus, da du afsluttede denne uddannelse (læs op, hvis nødvendigt)?

- (1) Min synsstatus var den samme som den er nu.
- (2) Jeg havde nedsat syn men jeg så bedre dengang
- (3) Jeg havde normalt syn

8 Hvad beskriver bedst din nuværende situation, hvis du skal vælge mellem følgende muligheder? Er du:

- (1) Under uddannelse
- (2) I beskæftigelse under ordinære vilkår
- (3) I beskæftigelse, ansat i flexjob
- (4) På en midlertidig forsørgelsesydelse (kontanthjælp, arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, revalidering el.lign.).
- (5) På førtidspension
- (6) Andet _____

Blok 2: Under uddannelse

9 Hvilken uddannelse er du i gang med?

10 Hvilken type uddannelse er der tale om (registrér hvis der ikke er tvivl, eller læs op, hvis nødvendigt)?

- (1) Gymnasium, HF eller lignende
- (2) Erhvervsuddannelse
- (3) Kort videregående uddannelse
- (4) Mellemlang videregående uddannelse
- (5) Lang videregående uddannelse

11 Hvor befinder du dig i dit uddannelsesforløb (læs op)?

- (1) Jeg er i den første del af uddannelsen
- (2) Jeg er et godt stykke henne i uddannelsen
- (3) Jeg nærmer mig afslutningen af uddannelsen

12 Har du, eller har du haft studie- eller fritidsjob undervejs i uddannelsen? (Læs op, og Gerne flere kryds, med mindre der sættes kryds ved D)

- (1) Feriejob
- (2) Deltidsjob ved siden af uddannelsen
- (3) Fuldtidsjob i forbindelse med praktik eller orlov fra uddannelsen.
- (4) Ingen af delene

13 Hvad var baggrunden for dit valg af uddannelse (Læs op, og gerne flere kryds)?

- (1) Der er gode beskæftigelsesudsigter efter endt uddannelse.
- (2) Andre med synshandicap har gode erfaringer med uddannelsen.

- (3) Mine forældre synes, uddannelsen vil være god for mig.
- (4) Uddannelsen blev anbefalet af en lærer i folkeskolen.
- (5) Uddannelsen blev anbefalet af Ungdommens Uddannelsesvejledning.
- (6) Uddannelsen blev anbefalet af ungdomsvejlederen eller studievejlederen på Blindeinstituttet.
- (7) Uddannelsen blev anbefalet af medarbejdere på en anden synsinstitution.
- (8) Uddannelsen giver mig mulighed for at arbejde med noget, der interesserer mig.
- (9) Andet

14 Hvor tilfreds var du med rådgivningen om valg af uddannelse? Angiv tilfredsheden for hver af følgende på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget utilfreds og 5 er meget tilfreds, eller ved ikke:

	1 Meget utilfreds	2 Utilfreds	3 Hverken eller	4 Tilfreds	5 Meget tilfreds	6 Ved ikke
Lærere i folkeskolen.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Ungdommens uddannelsesvejledning.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Ungdomsvejleder eller studievejleder på Blindeinstituttet.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Medarbejdere ved andre synsinstitutioner, kommunikationscentre el.lign..	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

15 Hvilke af disse kompenserende tilbud benytter du i forbindelse med uddannelsen?

	Ja	Nej	Kender ikke til denne mulighed
Sekretær/personlig assistance	(1)	(2)	(3)
Synskompenserende IT-hjælpemidler	(1)	(2)	(3)
Andre typer af hjælpemidler	(1)	(2)	(3)
Bøger og andre materialer fra studenterservice	(1)	(2)	(3)
Andet	(1)	(2)	(3)

16 Modtager du SU?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

17 Får du SU med handicaptillæg?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

	1 Meget utilfreds	2 Tilfreds	3 Hverken eller	4 Tilfreds	5 Meget tilfreds
18 Hvor tilfreds er du med den rådgivning og støtte, du får under uddannelsen i relation til dit synshandicap? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget utilfreds og 5 er meget tilfreds)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

19 Hvordan tror du, din situation vil se ud, når du er færdig med uddannelsen? Vælg en af følgende muligheder (læs op):

- (1) Jeg finder selv et job på ordinære vilkår.
- (2) Jeg får job på ordinære vilkår, men det kræver hjælp.
- (3) Jeg bliver ansat i fleksjob.
- (4) Det bliver meget svært overhovedet at komme ind på arbejdsmarkedet.

Beskæftigede på ordinære vilkår

20 Er du lønmodtager eller selvstændig?

- (1) Lønmodtager
- (2) Selvstændig
- (3) Begge dele

21 Arbejder du på fuld tid eller deltid?

- (1) Fuldtid (31 timer eller mere)
- (2) Deltid (21 - 30 timer)
- (3) Deltid (20 timer eller mindre)

22 Har du en fast (ikke tidsbegrænset) eller midlertidig (tidsbegrænset) stilling?

- (1) Fast stilling
- (2) Midlertidig stilling

23 Hvad er din jobfunktion?

24 Hvilken branche arbejder du i?

- (1) Landbrug, skovbrug og fiskeri
- (2) Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed
- (3) Bygge og anlæg
- (4) Handel og transport mv.
- (5) Information og kommunikation
- (6) Finansiering og forsikring
- (7) Ejendomshandel og udlejning

- (8) Erhvervsservice
- (9) Offentlig administration, undervisning og sundhed
- (10) Kultur, fritid og anden service
- (11) Andet

25 Arbejder du i den private eller den offentlige sektor?

- (1) Den private sektor.
- (2) Den offentlige sektor
- (3) Både den private og offentlige sektor

26 Hvor længe har du haft dit nuværende job?

- (1) Under 1 år.
- (2) 1 - 5 år.
- (3) Mere end 5 år.

27 Hvordan var din synsstatus, da du fik dit nuværende job?

- (1) Min synsstatus var den samme, som den er nu.
- (2) Jeg havde nedsat syn, men jeg så bedre dengang
- (3) Jeg havde normalt syn.

28 Hvordan fik du dit nuværende job? (Læs op)

- (1) Jeg så en jobannonce og sendte en ansøgning.
- (2) Jeg blev gjort opmærksom på jobbet i jobcentret.
- (3) Jeg blev gjort opmærksom på jobbet af nogen i mit netværk.
- (4) Jeg sendte en uopfordret ansøgning til virksomheden.
- (5) Virksomheden opfordrede mig til at søge jobbet.
- (6) Jeg etablerede min egen virksomhed.
- (7) Andet

29 Har du på et tidspunkt haft et andet job på ordinære ansættelses vilkår forud for dit nuværende job?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved Ikke

30 Hvad var din situation umiddelbart før du fik dit nuværende job? (læs op)

- (1) Jeg havde et andet job i samme virksomhed.
- (2) Jeg havde job i en anden virksomhed.
- (3) Jeg var under uddannelse.
- (4) Jeg var ledig på arbejdsløshedsdagpenge.
- (5) Jeg var ledig på kontanthjælp eller anden midlertidig ydelse.
- (6) Andet.

31 Hvor lang tid bruger du i alt daglig på transport til og fra arbejde?

- (1) Under 1 time

- (2) 1-2 timer
- (3) 2-3 timer
- (4) Mere end 3 timer

32 Hvilke af disse kompenserende tilbud benytter du i forbindelse med dit arbejde?

	Ja	Nej	Kender ikke denne mulighed
Sekretær/personlig assistance	(1)	(2)	(3)
Synskompenserende IT-hjælpe midler	(1)	(2)	(3)
Andre typer af hjælpemidler	(1)	(2)	(3)
Bøger og andre materialer fra erhvervsafdelingen på Nota	(1)	(2)	(3)
Andet	(1)	(2)	(3)

33 Tror du, du er i fare for at miste det arbejde, du har nu?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke / usikker

34 Hvorfor tror du, du er i fare for at miste jobbet? (læs op hvis nødvendigt)

- (1) Jeg er ikke fastansat.
- (2) Nedskæringer i virksomheden.
- (3) På grund af mit synshandicap.
- (4) Helbredsproblemer.
- (5) Den teknologiske udvikling.
- (6) Stigende krav i jobbet.
- (7) Andet.
- (8) Ved ikke

	1 Meget utilfreds	2 Utilfreds	3 Hverken eller	4 Tilfreds	5 Meget tilfreds
35 Hvor tilfreds er du med dit nuværende job? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget utilfreds og 5 er meget tilfreds)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	1 Meget dårlige	2 Dårlige	3 Hverken eller	4 Gode	5 Meget gode
36 Hvordan vil du bedømme chancerne for at finde et andet job på ordinære ansættelses vilkår, hvis det skulle blive aktuelt? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget dårlige, og 5 er meget gode)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	1 Meget negativ	2 Negativ	3 Hverken eller	4 Positiv	5 Meget positiv
37 Hvordan vil din holdning være til at søge ansættelse i fleksjob, hvis du skulle miste dit nuværende job? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget negativ og 5 er meget positiv)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	1 Meget negativ	2 Negativ	3 Hverken eller	4 Positiv	5 Meget positiv
38 Hvordan vil din holdning være til at søge førtidspension, hvis du skulle miste dit nuværende job? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget negativ og 5 er meget positiv)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Blok 3: Beskæftigede i flexjob

39 Hvornår blev dit fleksjob bevilget?

- (1) Før 2013 (den gamle ordning)
- (2) I 2013 eller 2014 (den nye ordning).
- (3) Ved ikke

40 Er du lønmodtager eller selvstændig?

- (1) Lønmodtager
- (2) Selvstændig
- (3) Begge dele

41 Hvad er din ugentlige arbejdstid aftalt til?

42 I hvilket interval ligger din aftalte ugentlige arbejdstid (registrér jf. spm. 41)?

- (1) Under 10 timer.
- (2) 10-20 timer.
- (3) 21-30 timer.
- (4) 31 timer eller mere.

43 Hvad er din jobfunktion?

44 Hvilken branche arbejder du i?

- (1) Landbrug, skovbrug og fiskeri
- (2) Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed
- (3) Bygge og anlæg
- (4) Handel og transport mv.
- (5) Information og kommunikation
- (6) Finansiering og forsikring
- (7) Ejendomshandel og udlejning
- (8) Erhvervsservice
- (9) Offentlig administration, undervisning og sundhed
- (10) Kultur, fritid og anden service
- (11) Andet

45 Arbejder du i den private eller offentlige sektor?

- (1) Private sektor
- (2) Offentlige sektor

46 Hvor længe har du haft dit nuværende job?

- (1) Under 1 år
- (2) 1 - 5 år
- (3) Mere end 5 år

47 Hvordan fik du dit nuværende job?

- (1) Jeg fandt det selv
- (2) Jeg fik hjælp i jobcentret.
- (3) Jeg fik hjælp fra en privat aktør.
- (4) Jeg fik hjælp fra en synsfaglig institution.
- (5) Jeg hørte om det gennem mit netværk.
- (6) Andet

48 Har du på et tidspunkt haft et job på ordinære ansættelses vilkår forud for dit nuværende fleksjob?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

49 Hvad var din situation umiddelbart før du fik dit nuværende job? (læs op)

- (1) Jeg havde et job på ordinære vilkår i samme virksomhed.
- (2) Jeg havde et andet fleksjob i samme virksomhed.
- (3) Jeg var på ledighedsydelse.
- (4) Jeg var under uddannelse.
- (5) Jeg deltog i et ressourceforløb.
- (6) Jeg var sygemeldt.
- (7) Jeg var ledig på arbejdsledighedsdagpenge.

(8) Jeg var ledig på kontanthjælp.

(9) Andet

50 Hvor lang tid bruger du i alt daglig på transport til og fra arbejde?

(1) Under 1 time

(2) 1 - 2 timer

(3) 2 - 3 timer

(4) Mere end 3 timer

51 Hvilke af disse kompenserende tilbud benytter du i forbindelse med dit arbejde?

	Ja	Nej	Kender ikke denne mulighed
Sekretær/personlig assistance	(1)	(2)	(3)
Synskompenserende IT-hjælpe midler	(1)	(2)	(3)
Andre typer af hjælpemidler	(1)	(2)	(3)
Bøger og andre materialer fra erhvervsafdelingen på Nota	(1)	(2)	(3)
Andet	(1)	(2)	(3)

52 Tror du, du er i fare for at miste det arbejde, du har nu?

(1) Ja

(2) Nej

(3) Ved ikke / Usikker

53 Hvorfor tror du, du er i fare for at miste jobbet? (læs op hvis nødvendigt)

(2) Nedskæringer i virksomheden.

(3) På grund af mit synshandicap.

(4) Helbredsproblemer.

(5) Den teknologiske udvikling.

(6) Stigende krav i jobbet.

(7) Andet.

(8) Ved ikke

	1 Meget utilfreds	2 Utilfreds	3 Hverken eller	4 Tilfreds	5 Meget tilfreds
54 Hvor tilfreds er du med dit nuværende job? (på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget tilfreds og 1 er meget utilfreds)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	1 Meget dårlige	2 Dårlige	3 Hverken eller	4 Gode	5 Meget gode
55 Hvordan vil du bedømme chancerne for at finde et andet job, hvis det skulle blive aktuelt? (på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget gode og 1 er meget dårlige)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

56 Kunne du tænke dig et job på ordinære ansættelses vilkår, hvis der var mulighed for det?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

	1 Meget negativ	2 Negativ	3 Hverken eller	4 Positiv	5 Meget positiv
57 Hvordan vil din holdning være til at søge førtidspension, hvis du skulle miste dit nuværende job? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget negativ og 5 er meget positiv)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Blok 4. Midlertidig forsørgelse

58 Hvilken ydelse modtager du lige nu? (læs op hvis nødvendigt)

- (1) Arbejdsløshedsdagpenge.
- (2) Kontanthjælp eller uddannelseshjælp
- (3) Ledighedsydelse
- (4) Revalideringshjælp
- (5) Ressourceforløbsydelse
- (6) Sygedagpenge
- (7) Midlertidig arbejdsmarkedsydelse eller særlig uddannelsesyndelse.
- (8) Andet, i så fald hvad _____
- (9) Ved ikke

Forsikrede ledige

59 Hvor længe har du aktuelt været ledig?

- (1) Under 3 måneder.
- (2) 3-6 måneder.
- (3) 6-12 måneder.

- (4) 1-2 år.
- (5) Mere end 2 år.
- (6) Ved ikke.

60 Var du i beskæftigelse eller under uddannelse umiddelbart før den nuværende ledighedsperiode?

- (1) I beskæftigelse
- (2) Under uddannelse
- (3) Andet

61 Er du for øjeblikket i gang med et af følgende tilbud?

- (1) Ansættelse med løntilskud efter isbryderordningen
- (2) Ansættelse med løntilskud efter de generelle regler.
- (3) I virksomhedspraktik.
- (4) Vejlednings- og opkvalificeringsforløb.
- (5) 6 ugers selvvalgt uddannelse.
- (6) Andet

62 Hvilke aktiviteter har du deltaget i i ledighedsperioden? (gerne flere kryds)

- (1) Samtaler i jobcentret.
- (2) Samtaler i A-kassen.
- (3) Vejlednings- og opkvalificeringsforløb
- (4) Virksomhedspraktik.
- (5) Ansættelse med løntilskud efter de generelle regler.
- (6) Ansættelse med løntilskud efter isbryderordningen.
- (7) 6 ugers selvvalgt uddannelse.
- (8) Andet

63 Hvor mange forskellige jobs på det ordinære arbejdsmarked har du haft inden for de sidste 5 år? (Gælder ikke aktiveringstilbud eller ansættelser med løntilskud)

- (1) 0
- (2) 1
- (3) 2
- (4) 3
- (5) 4
- (6) 5 eller flere
- (7) Ved ikke.

Kun til personer på kontanthjælp eller uddannelseshjælp

64 Hvor længe har du modtaget kontanthjælp?

- (1) Under 1 måned.
- (2) 1 - 6 måneder.

- (3) 6 - 12 måneder.
- (4) 1 - 2 år.
- (5) 2 - 5 år.
- (6) Mere end 5 år.
- (7) Ved ikke.

65 Hvordan var din situation, umiddelbart før du kom på kontanthjælp?

- (1) Under uddannelse
- (2) I beskæftigelse
- (3) Ledig på arbejdsløshedsdagpenge.
- (4) På sygedagpenge.
- (5) Andet
- (6) Ved ikke

66 Er du for øjeblikket i gang med et af følgende tilbud?

- (1) Uddannelse
- (2) Ansættelse med løntilskud.
- (3) I virksomhedspraktik
- (4) Vejlednings- og opkvalificeringsforløb.
- (5) Andet

67 Hvilke aktiviteter har du deltaget i, mens du har fået kontanthjælp? (gerne flere kryds)

- (1) Samtaler i jobcentere
- (2) Vejlednings- og opkvalificeringsforløb.
- (3) I virksomhedspraktik
- (4) Ansættelse med løntilskud.
- (5) Andet

68 Hvor mange forskellige jobs har du haft på arbejdsmarkedet inden for de sidste 5 år?

- (1) Ingen
- (2) 1
- (3) 2
- (4) 3
- (5) 4
- (6) 5 eller flere.
- (7) Ved ikke

69 Var der i et eller flere af disse jobs tale om ansættelse på ordinære vilkår?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

70 Er du over eller under 30 år?

- (1) Under 30 år
- (2) 30 år eller mere.

71 Hvilken af disse kategorier er du blevet visiteret til i kommunen?

- (1) Jobparat
- (2) Uddannelsesparat
- (3) Aktivitetsparat
- (4) Ved ikke

72 Har du fået en tværgående sagsbehandler i kommunen?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

Kun til personer på ledighedsydelse

73 Hvor længe har du været på ledighedsydelse?

- (1) Under 1 måned.
- (2) 1-3 måneder.
- (3) 3-6 måneder.
- (4) 6-12 måneder.
- (5) 1-2 år.
- (6) Mere end 2 år.
- (7) Ved ikke.

74 Hvad var din situation, umiddelbart før du kom på ledighedsydelse?

- (1) Jeg var ansat i flexjob.
- (2) Jeg var ansat i et job på ordinære vilkår.
- (3) Jeg var ledig på arbejdsløshedsdagpenge.
- (4) Jeg var ledig på kontanthjælp.
- (5) Jeg var under uddannelse.
- (6) Jeg var under revalidering.
- (7) Jeg var i gang med et ressourceforløb.
- (8) Jeg modtog sygedagpenge.
- (9) Andet
- (10) Ved ikke.

Kun til personer under revalidering

75 Hvor lang tid varer det revalideringsforløb, du er i gang med?

- (1) Under 6 måneder.
- (2) 6-12 måneder.

- (3) 1-2 år.
- (4) Mere end 2 år.
- (5) Ved ikke.

76 Hvad var din situation, umiddelbart før du kom i revalidering?

- (1) Jeg var i beskæftigelse på ordinære vilkår.
 - (2) Jeg var ansat i et fleksjob.
 - (3) Jeg var ledig på arbejdsløshedsdagpenge.
 - (4) Jeg var ledig på kontanthjælp.
 - (5) Jeg fik ledighedsydelse.
 - (6) Jeg fik sygedagpenge.
 - (7) Andet
 - (8) Ved ikke.
-

Kun for personer i ressourceforløb

77 Hvornår blev det besluttet, at du skulle i ressourceforløb?

- (1) I 2013.
- (2) I 2014.
- (3) Ved ikke.

78 Fik du tilbud om selv at deltage i mødet i rehabiliteringsteamet, hvor beslutningen om ressourceforløb skulle træffes?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

79 Tror du, ressourceforløbet vil gøre dig bedre rustet til at komme i arbejde?

- (1) Ja i høj grad.
 - (2) Ja i nogen grad.
 - (3) Nej i mindre grad.
 - (4) Nej slet ikke.
 - (5) Ved ikke.
-

Kun til personer på sygedagpenge

80 Hvor længe har du været på sygedagpenge?

- (1) Under 1 måned.
- (2) 1-3 måneder.

- (3) 3-5 måneder.
- (4) 5-12 måneder.
- (5) Mere end 12 måneder.
- (6) Ved ikke.

81 Skyldes din sygemelding forhold omkring din synsnedstættelse eller andre forhold?

- (1) Forhold omkring synsnedstættelsen.
- (2) Andre forhold.

For alle med midlertidig forsørgelse bortset fra ressourceforløbsydelse og sygedagpenge

82 Synes du, jobcentret har gjort nok for at hjælpe dig i arbejde?

- (1) Ja i høj grad.
- (2) Ja i nogen grad.
- (3) Nej i mindre grad.
- (4) Nej slet ikke.
- (5) Ved ikke.

83 Prøver du BEVIDST at forbedre dine jobmuligheder ved at skabe kontakt til ansatte eller arbejdsgivere indenfor den/de brancher, hvor du måske kunne få job?

- (1) Ja i høj grad.
- (2) Ja i nogen grad.
- (3) Nej kun i ringe grad.
- (4) Nej slet ikke.
- (5) Ved ikke.

84 Hvor mange jobs har du søgt inden for de sidste 4 uger?

- (1) Ingen
- (2) 1-5.
- (3) 5-10.
- (4) Mere end 10.
- (5) Ved ikke.

85 Hvor mange uopfordrede ansøgninger har du sendt inden for de sidste 4 uger

- (1) Ingen.
- (2) 1-5.
- (3) 5-10.
- (4) Mere end 10.
- (5) Ved ikke.

86 Oplever du selv at du står til rådighed for arbejdsmarkedet?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

87 Hvor lang samlet daglig transport tid til og fra arbejde vil du være villig til at acceptere?

- (1) 1 time.
- (2) 2 timer.
- (3) 3 timer.
- (4) Mere end 3 timer.
- (5) Ved ikke.

88 Hvor hurtigt vil du kunne starte i et job (læs op)?

- (1) I morgen.
- (2) Inden for 1 uge.
- (3) Inden for 2 uger.
- (4) Inden for 1 måned.
- (5) Ved ikke.

	1 Meget utilfreds	2 Utilfreds	3 Hverken eller	4 Tilfreds	5 Meget tilfreds
89 Hvor tilfreds er du med den rådgivning og vejledning du har fået om synshandicap i relation til arbejdsmarkedet? (på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget tilfreds og 1 er meget utilfreds.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

90 Inden for hvilke brancher kunne du tænke dig at arbejde? (gerne flere kryds)

- (1) Landbrug, skovbrug og fiskeri
- (2) Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed
- (3) Bygge og anlæg
- (4) Handel og transport mv.
- (5) Information og kommunikation
- (6) Finansiering og forsikring
- (7) Ejendomshandel og udlejning
- (8) Erhvervsservice
- (9) Offentlig administration, undervisning og sundhed
- (10) Kultur, fritid og anden service
- (11) Andet

91 Hvilken sektor vil du helst arbejde i?

- (1) Den private sektor.
- (2) Den offentlige sektor.

(3) Begge dele.

	1 Meget små chancer	2 Små chancer	3 Hverken eller	4 Store chancer	5 Meget store chancer
92 Hvor store chancer tror du der er, for at du kommer i arbejde? (På en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget store chancer og 1 er meget små chancer).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Blok 5: Førtidspension

93 Efter hvilken ordning modtager du førtidspension?

- (1) Efter reglerne fra før 2003.
- (2) Efter reglerne fra 2003.
- (3) Efter reglerne fra 2013.
- (4) Ved ikke.

94 Hvor længe har du modtaget førtidspension?

- (1) Under 1 år.
- (2) 1-2 år.
- (3) 2-5 år.
- (4) Mere end 5 år.
- (5) Ved ikke.

95 Var du på et tidspunkt i ordinær beskæftigelse, inden du gik på førtidspension?

- (1) Ja
- (2) Nej

96 Var du på et tidspunkt ansat i et fleksjob, inden du gik på førtidspension?

- (1) Ja
- (2) Nej

97 Hvilken situation var du i, da du søgte førtidspension? (læs op)

- (1) Jeg var i job på ordinære vilkår.
- (2) Jeg var i fleksjob
- (3) Jeg var under uddannelse.
- (4) Jeg var sygemeldt.
- (5) Jeg var ledig på arbejdsløshedsdagpenge.
- (6) Jeg var ledig på ledighedsydelse.
- (7) Jeg var ledig på kontanthjælp eller anden midlertidig ydelse.
- (8) Ved ikke.

98 Hvad er den vigtigste grund til, at du er på førtidspension, efter din egen opfattelse?

99 Har du arbejde, samtidig med du modtager førtidspension?

- (1) Ja
- (2) Nej

100 Hvad er den vigtigste årsag til, at du ikke har arbejde ved siden af førtidspensionen? (Læs op)

- (1) Jeg har ikke kræfter til at arbejde.
- (2) Det ville give for mange praktiske problemer.
- (3) Det er umuligt at finde et arbejde, der passer.
- (4) Andet.

101 Vil du gerne have hjælp til at finde et arbejde?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

102 Hvilken type arbejde er der i så fald tale om?

- (1) Ansættelse på skånejob/job med løntilskud.
- (2) Arbejde på ordinære lønvilkår.
- (3) Ved ikke.

103 Hvor mange timer arbejder du i gennemsnit pr. uge?

- (1) Under 5 timer.
- (2) 5-10 timer.
- (3) 10-20 timer.
- (4) Mere end 20 timer.
- (5) Ved ikke.

104 Ville du gerne arbejde mere, hvis der var mulighed for det?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

105 Kunne du tænke dig at blive ansat i et fleksjob i stedet for at modtage førtidspension, hvis du fik tilbud om det?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

	1 Meget utilfreds	2 Utilfreds	3 Hverken eller	4 Tilfreds	5 Meget tilfreds
106 Hvordan er du generelt tilfreds med at være på førtidspension? (På en skala fra 1 til 5, hvor 5 er meget tilfreds og 1 er meget utilfreds)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Blok 6: Fælles spørgsmål og afslutning

107 Havde du på et tidspunkt et studie- eller fritidsjob, da du var i gang med din uddannelse?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

108 Havde du på et tidspunkt et fritidsjob, da du gik i grundskolen?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

109 Hvor ofte gør du følgende i din fritid? (svarmuligheder: Flere gange om ugen, 1 gang om ugen, 1-2 gange om måneden, sjældnere, aldrig)

	Flere gange om ugen.	1 gang om ugen.	1-2 gange om måneden.	Sjældnere	Aldrig
Har familie/venner på besøg.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Er på besøg hos familie/venner.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Går på café, bar, til koncerter eller lignende.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Træning/idræt.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Organisationsarbejde sammen med andre med synshandicap.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Andre former for organisationsarbejde.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

110 Hvor ofte er du selv aktiv i følgende aktiviteter?

	Hver dag.	Flere gange om ugen.	1 gang om ugen	Sjældnere
Madlavning	(1)	(2)	(3)	(4)
Rengøring, vasketøj eller lignende.	(1)	(2)	(3)	(4)
Indkøb til den daglige husholdning.	(1)	(2)	(3)	(4)

	1 Meget lille betydning	2 Lille betydning	3 Hverken eller	4 Stor betydning	5 Meget stor betydning
111 Hvor stor betydning har din synsnedsættelse for din tilværelse generelt? (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget lille betydning og 5 er meget stor betydning)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	1 Meget dårlig	2 Dårlig	3 Hverken eller	4 God	5 Meget god
112 Hvor god synes du selv, du er til at tackle de udfordringer, det giver at have et synshandicap? (På en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget dårlig og 5 er meget god)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

113 Har du andre væsentlige handicap/funktionsnedsættelser end dit synshandicap?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke.

114 Hvilken af følgende funktionsnedsættelser betyder i så fald mest?

- (1) Nedsat bevægelighed eller problemer med ryg eller nakke.
- (2) Nedsat hørelse
- (3) Ordblindhed
- (4) Psykiske lidelser
- (5) Udviklingshæmning
- (6) Andet
- (7) Ved ikke

115 Hvor stor betydning har følgende for dig (på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er lille betydning og 5 er stor betydning)?

	1 Meget lille betydning	2 Lille betydning	3 Hverken eller	4 Stor betydning	5 Meget stor betydning
Samvær med familie og venner.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Fritidsaktiviteter.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
At have eller få et arbejde.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

116 Hvilket af disse udsagn er du mest enig i?

- (1) Der skal stilles de samme krav til blinde og svagsynede som til alle andre, når det handler om arbejde.
- (2) Blinde og svagsynede i den erhvervsaktive alder skal have mulighed for at gå på førtidspension, hvis de ønsker det.
- (3) Ønsker ikke at svare

117 Hvor stor betydning tror du følgende faktorer har for, at mange blinde og svagsynede ikke er i arbejde?
(På en skala fra 1 til 5, hvor 1 er meget lille betydning og 5 er meget stor betydning):

	1 Meget lille betydning.	2 Lille betydning.	3 Hverken eller	4 Stor betydning	5 Meget stor betydning
Arbejdsgiverne har for mange fordomme i forhold til at ansætte medarbejdere med synshandicap.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Der er stor risiko for, at virksomhedernes IT-systemer ikke kan bruges af medarbejdere med synshandicap.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Blinde og svagsynede får for lidt hjælp til at finde et job.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Det er alt for besværligt at komme til og fra arbejde, når man har et synshandicap.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Der er for lang ventetid på at få de nødvendige hjælpemidler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Der er alt for få jobs, som er velegnede for blinde og svagsynede.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Blinde og svagsynede har ikke de kompetencer, som er efterspurgt på arbejdsmarkedet.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Blinde og svagsynede er ikke gode nok til at tackle deres synshandicap.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

118 Må vi kontakte dig igen inden den 1. december, hvis vi gerne vil høre mere om dine erfaringer med uddannelse og beskæftigelse?

- (1) Ja
- (2) Nej